

III. ÉVFOLYAM I. SZÁM • 1999. TAVASZ

c 319.956

ÁRA: 250 Ft

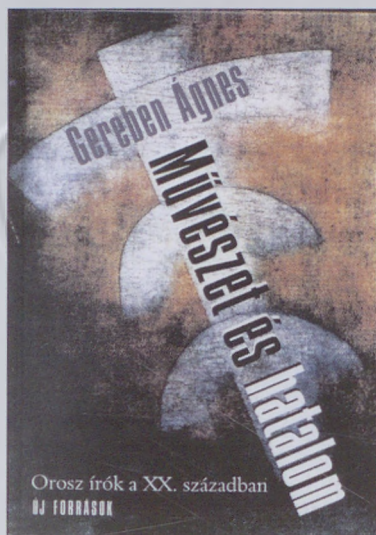
AKADÉMIA

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA HÍRMAGAZINJA

3/1999

1825

Gereben Ágnes: Művészet és hatalom

Orosz írók a XX. században. Új források

A könyv az olvasót közös gondolkodásra hívja segít megismerni a XX. századi orosz irodalom legendák nélküli történetét.

Felidézi Iszaak Babel nemrég megkerült vallomását a szovjet politikai rendőrség börtönében, kínzások és kihallgatások között. Dokumentumokkal illusztrálja, hogyan fordítottak az erről mit sem sejtő Bulgakov sorsán a párt politikai bizottságának tanácskozásai. Az irodalmárok közé küldött besúgók titkos jelentései alapján rekonstruálja Borisz Paszternak életének egyetlen nyilvános lázadását. Közreadja Maxim Gorkij és a szovjet politikai rendőrség vezetőinek levélváltását, amely fellebbenti a fátylat a titokról: vajon miért és hogyan állt a világhírű író a sztálini népiért ideológiai szolgálatába? Ismeretlen adatokat közöl a „gulág dalnok”, Várlam Szalamov hagyatékából, Alexandr Szolzsenyicin írói pályájának korábban titkos dokumentumai közül, a szovjet zsidó írók peréről, a „zsdanovi” párthatározatokról, s felteszi a kérdést: vajon miért maradt életben Mihail Solohov és Szergej Eizenstein az 1930-as években?

ISBN 963 05 7599 X Ára: 1500 Ft

Megismeréstudomány és mesterséges intelligencia

Pszichológiai Szemle Könyvtár I.

Szerkesztette: Pléh Csaba

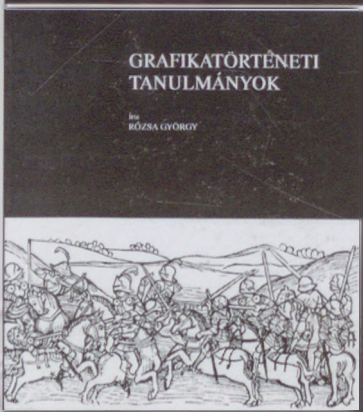
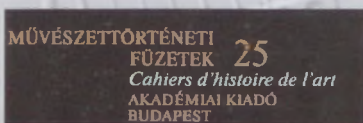
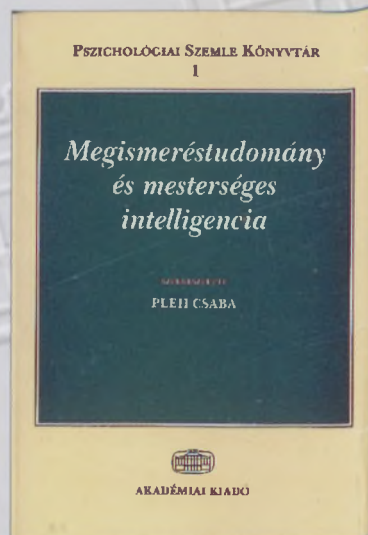
A filozófiatörténet, a logikai szemantika és az analitikus filozófia számos kérdésére a kognitív felfogás új válaszokat kínál. Több új kérdést, pl. a gépi és az ember ember általi szimuláció problémáját, vagy a teologikus magyarázatok életkori fejlődését is ez a megközelítés állítja előtérbe.

A kötetben közölt tanulmányok a kísérletezés, a történeti és fogalmi elemzés és a gépi modellálás érintkezési területein keresik azt a közös nyelvet, amely a szétválasztott tudásterületek egyesítését segíti majd. A szerzők jó része fiatal, aminek tartalmi jelentése is van: olyan nemzedéket képviselnek, melynek számára a szakmaközi szemlélet már nem merész újdonság, hanem a hétköznapiak része lesz.

A kötet a pszichológia, a filozófia, a számítástudomány és a nyelvészet iránt érdeklődők számára egyaránt érdekes új szempontokat mutat be.

ISBN 963 05 7593 0

Ára: 1680 Ft

Róza György: Grafikatörténeti tanulmányok

Fejezetek a magyar vonatkozású grafikai ábrázolások múltjából (Művészettörténeti Füzetek 25.)

A kötet három tanulmányt tartalmaz a magyar, illetve magyar vonatkozású grafika történetéből. Az egyik legismertebb magyar vonatkozású ősnymtatvány a Thuróczy-krónika 1488-ban jelent meg Brűnnben, s még ugyanebben az évben Augsburgban is. A könyv latin szövegét 42, illetőleg 66 fametszerű illusztráció díszíti, amelyek zöme a középkori magyar uralkodókat ábrázolja. A metszettek jelenleg ismeretlen német művészei — magyar előképek hiányában — részben olyan XV. századi német rézmetszetek alapján dolgoztak, amelyek témájuk révén alkalmasnak látszottak a magyar uralkodók alakjainak megjelenítésére. A másik két tanulmány a XVIII. század két magyar rézmetszójével, a Pozsonyban működő Zeller Sebestyénnel, valamint a budai Binder János Fülöppel foglalkozik. A kötetet német nyelvű összefoglalás, illetve 192 fekete-fehér illusztráció teszi teljessé.

ISBN 963 05 7508 6 Ára: 1560 Ft

A kötetek megrendelhetők:

Akadémiai Kiadó Rt. Vevőszolgálat

1519 Budapest, Pf. 245. Tel.: (1) 464-5500, fax: (1) 464-5504.

E-mail: custservice@akkrt.hu Honlap: <http://akkrt.hu>

AKADÉMIA

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA HÍRMAGAZINJA

III. ÉVFOLYAM 1. SZÁM • 1999. TAVASZ

TARTALOM

Magyar Tudomány Napja, 1998	2
Központi rendezvények • Köszöntő (<i>Glatz Ferenc</i>) • Díjátadások • A vállalkozói szféra és az Akadémia • Területi bizottságok rendezvényei • Osztályrendezvények • Az MTA intézeteinek rendezvényei • Egyéb programok • A Magyar Tudomány Napja a médiában • Mérleg	
Fiatal kutatók	28
Fiatal kutatói állások • Pro Scientia-aranyérmesek és Magyary-ösztöndíjasok • Akadémiai Ifjúsági Díj, 1998 • Kerekasztal-beszélgetés • Ránki György-ülésszak	
Európaiságunk a K+F-együttműködésben (<i>Sánta Zoltán</i>)	33
A vezetőség napirendjén (<i>Pannonhalmi Kálmán</i>)	35
Vezetői Kollégium • Elnökség • Konszolidációs Bizottság • A vezetők programjából	
Stratégiai kutatások (<i>Balogh Margit</i>)	42
A 2000. év az MTA-n	49
Akadémia könyvsorozat	53
„Tisztviselői kar” (<i>P. K.</i>)	55
Személyi hírek	57
Doktori Tanács hírei • Halottaink • A Wolf-díjas Lovász László • Alelnökből alkotmánybíró • A MTESZ új elnöke	
Központi hírek	61
Krónika • Intézetek, konszolidáció • A tisztújítás előkészületei	
Hogyan járt el Vörös Győző? (<i>Interjú Gáti István akadémikussal</i>)	64
Címlapunkon: a Szegedi Akadémiai Bizottság épülete	

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA
AKADÉMIA

A Magyar Tudományos Akadémia hírmagazinja

Szerkesztőség: Budapest, 1051 Roosevelt tér 9. Tel./fax: 302 5638

Felelős szerkesztő: Szabó B. István, szerkesztő: Burucs Kornélia,

munkatársak: Párizs Ágnes, tördelőszerkesztő: Horváth Imre

Kiadó: MTA Történettudományi Intézete. Budapest, 1014 Úri u. 53. Tel.: 356 1539.

Nyomdai munkálatok: Akaprint Kft. Felelős vezető: Freier László

MAGYAR TUDOMÁNY NAPJA, 1998

1998. november 2–6. között második alkalommal rendezték meg a Magyar Tudomány Napja ünnepét. Az 1997. évi kormányhatározat szerint a rendezvények koordinálójá a Magyar Tudományos Akadémia. A rendezvénytanács ismét felhívott mindenkit, „aki... a tudományok művelője vagy használója, hogy vegye ki részét, akárhol tevékenykedik is, a Magyar Tudomány Napjának méltó megünnepléséből. Oktatók, diákok, kutatók, a mesterségek gyakorlati művelői, a tudomány és a technológia vívmányait hasznosító polgárok országsszerte fejezzék ki megbecsülésüket a magyar tudományosság nagyszerű hagyományai, világgraszoló eredményei és jelenbeli erőfeszítései iránt, és fogalmazzák meg igényeiket a magyar tudomány továbbfejlesztése ügyében! Válgják újra nyilvánvalóvá: a tudomány művelése, támogatottsága a boldogabb, biztosabb magyar jövőnek elengedhetetlen feltétele és záloga!”

Országsszerte tanszékek, kutatóintézetek nyitották meg kapuikat és tartottak munkatársaik előadásokat, konzultációkat a nem szakértő – többnyire diák – közönségnek.

Az alábbiakban krónikaszzerűen számolunk be a fővárosban és vidéken egyaránt nagy érdeklődéssel kísért rendezvénysorozat főbb eseményeiről.

A központi rendezvény elnöksége. Gógl Árpád, Hátori József, Stumpf István miniszterek, Göncz Árpád köztársasági elnök, Glatz Ferenc, az MTA elnöke, Áder János, az Országgyűlés elnöke, Náray-Szabó Gábor főtthelyettes, Pokorni Zoltán, Torgyán József, Chikán Attila miniszterek

KÖZPONTI RENDEZVÉNYEK

1998. NOVEMBER 2-6.

November 2-án az MTA Roosevelt téri székháza zsúfolásig megtelt dísztermében csendült fel a Himnusz a tudomány ünnepén. A megnyitón nagy számban voltak jelen a politikai és szellemi élet kiemelkedő személyiségei. A megjelenteket először Glatz Ferenc, az MTA elnöke köszöntötte,* majd Göncz Árpád köztársasági elnök és Áder János, az Országgyűlés elnöke mondta el üdvözlő beszédét. Ezt követően az Akadémia elnöke, majd Stumpf István, a Miniszterelnöki Hivatal minisztere, Chikán Attila gazdasági, Gógl Árpád egészségügyi, Hámori József kulturális, Pokorni Zoltán oktatási és Torgyán József földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter tartott ünnepi előadást.

Üdvözlő beszédek

Göncz Árpád köztársasági elnök üdvözlő beszédében hangsúlyozta: az 1998. évi Magyar Tudomány Napja ünnepének jelentőségét emeli az a tény, hogy az egész országot átfogó, többnapos rendezvénysorozat keretében számos tudományos előadás, konferencia foglalkozik a tudományos eredmények bemutatásával, a tudományt érintő kérdések megfogalmazásával, megvitatásával. A közvélemény így betekintést kaphat a tudományos műhelyek munkájába, megértheti azt, hogy országunk, társadalmunk előrehaladása szempontjából mennyire meghatározó szerepe van a tudományművelésnek.

A nagyipari vállalatok már felismerték ennek fontosságát, hiszen zömében ők az eredmények hasznosítói. Üdvözölni kell tehát azt a kezdeményezést, hogy az ipari-vállalkozói szféra saját alapítású díjakkal ismeri el a tudományos élet kimagasló teljesítményeit. Ez is bizonyítja azt, hogy nemcsak az államtól

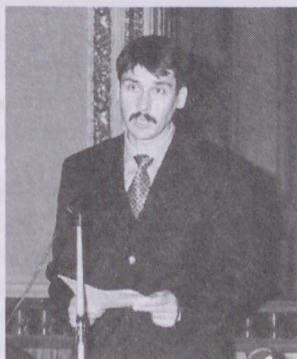
kell várni a tudományos kutatás fontosságának elismerését, nemcsak az állami költségvetésnek kell biztosítania annak finanszírozását, hanem a nagyvállalati, illetve a magánszféra képviselőinek is, akik felhasználói és egyben hasznélvezői az eredményeknek.

Áder János, az Országgyűlés elnöke emlékeztetbe idézte az 1825. november 3-án, 173 esztendővel ezelőtt történeteket. Felsőbüki Nagy Pál felszólalása a magyar nyelv ügyében, majd ezt követően gróf Széchenyi István bejelentése meglepte, megdöbbentette a hallgatóságot. A reformkor neves személyiségei közül azonban voltak, akik megértették, hogy a magyar nyelv és a hazai tudományos élet ügyét új szemlélettel és megoldásokkal kell felkarolni az ország boldogulása érdekében. A Magyar Tudós Társaság megalakulásáért – Széchenyi mellett – az egykori alapítóknak: gróf Károlynak és társaiknak is köszönettel tartozunk, hogy tetűkkel a közjót valóban előmozdították.

A magyar tudóstársadalom felfedezéseivel, kutatási eredményeivel bebizonyította, hogy hazánk a tudomány területén nagyhatalomnak számít – fűzte tovább gondolatait a házelnök. Az elmúlt évtizedekben a távközlés, az informatika, az atomenergetika, a számítástechnika, az orvostudomány és még számos más területen maradandót és előremutatót alkotott és alkot ma is, így a magyar tudósok tudományos eredményeikkel szervesen illeszkednek a világ élvonalába. „A magyar tudomány öröksége tehát egyetemes.”

A történeti visszatekintés után az Országgyűlés elnöke a hazai tudomány jelenéről szólt. Kiemelte, hogy a kormányzat és a magyar Országgyűlés különös fontosságúnak tekinti a hazai kutatás-fejlesztés támogatását, az oktatás és a tudomány ügyét. Az ország fejlődése szempontjából a politikai elit azt vallja, hogy legfőbb szövetségesei a tudósok, a kutatók

Áder János,
az Országgyűlés elnöke

* Glatz Ferenc elnök köszöntőjét a 4. oldalon közöljük

KÖSZÖNTŐ

Tisztelt Köztársasági Elnök Úr, Országgyűlési Elnök Úr, Miniszter Urak, volt Miniszter urak, az országgyűlési bizottságok jelenlegi és volt elnökei! Kedves Barátaim! Tisztelt Ünneplő Közönség!

Köszöntöm a Köztársasági Elnök Urat! Szívből köszönjük, hogy ismét megtisztelte ülésünket, mint már annyiszor, nemcsak államfőként, hanem alkotó emberként is kerekasztal-beszélgetéseinket, vitáinkat. Köszöntöm az Országgyűlés Elnökét, az Országgyűlés Oktatásügyi Bizottságának Elnökét, a bizottságok megjelent tagjait, a kormány tagjait.

Külön örömmre szolgál, hogy a kormány tagjai ilyen nagy számban fogadták el meghívásunkat. Ahogy a meghívólevél mellett még szóbeli beszélgetéseinken is kértem: legyen jelen minél több tagja az új kormánynak, mert ezzel demonstrálhatják, hogy az új adminisztráció igenis kiemelten támogatni kívánja a tudományt; támogatni kívánja reformtörekvéseinket, az ezredforduló kutatásszervezeti reformját, amely segít hatékonyabbá tenni és aktivizálni a magyarországi szürkeállományt.

Külön köszönöm, hogy az Országgyűlés elnöke megtisztelte ülésünket. Számomra az Országgyűlés elnöke, az Országgyűlés bizottságai a politikailag sokszínű hazai pártpolitikát szimbolizálják. Mind a kormányt, mind az ellenzéki pártokat. Ezért is törekedtem személy szerint az elmúlt években is arra, hogy az Országgyűlés elnökét minél gyakrabban hívjuk meg a tudomány társadalmi rendezvényeire. És mint a hazai tudóstársadalom köztestületének elnöke, erre fogok törekedni ezek után is.

A tudomány egyenlő távolságra és egyenlő közelségre áll minden politikai párthoz. Az éppen kormányon vagy éppen ellenzékben lévő pártokhoz egyaránt – mondtam 1996 októberében–decemberében, amikor meglátogattam az Országgyűlés politikai pártjait a magyar tudományról szóló akadémiai beszámoló kapcsán. Ez a felfogás is része kíván lenni annak az új tudománypolitikának, amely keresi helyét – minden korszakban újra meg újra szükségszerűen keresi helyét –

részben a szakpolitika, részben pedig az öntörvényű tudományos megismerés között. És része kíván lenni a magyar tudomány ezredfordulós reformjának.

A tudomány, a tudás, az értelem a kis nemzeti kultúrák versenyképességének alapja. Nekünk nincsenek olajmezőink, ásványbányáink, nagy hadseregeink, nekünk csak eszünk van – még. Ezt megőrizni, szinten tartani, pallérozni, hasznosítani – erre esküdtünk fel mi, kutatók. És minden politikai párt politikusa szövetségesünk, aki a nemzetet – határainkon belül és túl –, aki ezt a közösséget segíti magasabb értelmi szintre emelni. Értsük meg (mondogatom esztendőnk óta): vannak olyan erők a társadalom éltetésében, működtetésében, amelyek kiemelt támogatásban nemzeti egyetértésre kell jutnunk. És ezek között a legfontosabb most, a 21. század küszöbén – az új információs és antropológiai forradalom, a gazdasági globalizáció, az integráció korában – a tudomány. A tudományos kutatás, és erre alapozva az oktatás, a közgondolkodás tudományos szintre emelése.

Ezért is örülök, hogy amint az előző évben is, most is a Tudomány Napja nyitórendezvényén nemcsak a politikai elitben a szintetizáló egyetértést megtestesítő Köztársasági Elnök Úr, nemcsak a pártpolitikai konszenzust szimbolizáló Országgyűlési Elnök Úr, az oktatási bizottság elnöke, nemcsak a cselekvési erőt megjelenítő végrehajtó hatalom van jelen, de itt ülnek a sorban a most éppen ellenzéki pártpolitikuskok, többekkel együtt az Országgyűlés volt elnöke, az oktatási bizottság volt elnöke, a volt művelődési miniszter. Megjelentek azért, hogy együtt ünnepeljünk, együtt segítsük nemzeti emelkedésünket. Ahogy ezt kulturált országokban teszik, ahogy ezt kulturált társadalomban tenni kell. Ismételten köszönöm, in hoc signo, és remélem, hogy hozzátehetem a negyedik szót is, vincenc, azaz »győzni fog«. Győzni fog e jegyben a tudomány, győzni fog az értelem, a belátás, a nemzeti emelkedés követelménye.

Glatz Ferenc, az MTA elnöke

és az oktatók. Ezen területek fejlesztése – kölcsönhatásban a foglalkoztatáspolitikával, a gazdasági növekedéssel és az európai integráció kérdéseivel – biztosíthatja Magyarország felzárkózását, fejlődését. A minőségi oktatás és a magas szintű tudományos kutatás biztosan megtérülő, hosszú távú gazdasági befektetés. A pénzügyi alapok megteremtése azonban komoly erőfeszítéseket kíván, hiszen a tudományos kutatás és fejlesztés területe 1990 óta jelentős veszteségeket szenvedett. A GDP akkori, 1,6%-os részese-déséről a támogatás aránya kevesebb, mint a felére csökkent, ezzel együtt a foglalkoztatottak és a kutatóhelyek száma is visszaesett.

Az Országgyűlés elnöke kiemelte: a célkitűzések között szerepel, hogy 1999-re a kutatási ráfordítások az 1997. évhez képest másfélszeresek legyenek (elérjék a GDP 1%-át), 2002-re pedig – a tervek szerint – az összeg arányaiban meg fogja közelíteni az európai uniós országok támogatási arányát. Az állami ráfordítások mellett azonban elengedhetetlenül fontos a *magánszféra bevonásának hatékony ösztönzése*, ami hozzájárulhat ahhoz, hogy a magyar kutatóknak ne csak külföldön, hanem saját hazájukban is igazán legyen becsületük. Célunk tehát az, hogy „a magyar szellemi tőke a 21. században is meghatározó részesedést tudhasson magáénak”. Ebben a hazai tudóstársadalom tagjainak a továbbiakban is az a legfőbb feladata, hogy „munkájukban segítsék a fiatal tehetségeket, az új gondolatok érvényre jutását, öregbítsék a magyar tudomány és egész Magyarország nemzetközi hírnevét” – zárta gondolatait a törvényhozás elnöke.

Előadások

Glatz Ferenc, az MTA elnöke ünnepi beszédében a 20. század korparancsaként említette, hogy vissza kell állítani a tudás és az erkölcs becsületét. „Ne csak a gazdasági javak, de a tudás, az ész is legyen értékrendteremtő.”

A tudásalapú társadalmi értékrend az ezredforduló új ipari-technikai forradalma, az információs társadalom kibontakozásának idején nemcsak korparancs, de nemzeti érdek is – hangsúlyozta. Az emberi érintkezéskultúra bonyolultabbá válása, a modern

technológiák alkalmazása mind megkövetelik a „kifinomultabb gondolkodási készséget, a társadalom értelmi színvonalának és erkölcsi fejlettségének” megfelelő szintre emelését. Hiszen ha nem elég felkészült a társadalom e „csodaeszközök” helyes használatára, akkor ezekkel csak saját emberi és természeti környezetét rombolhatja.

Az Amerikai Egyesült Államok szenátusában a tudományról benyújtott elnöki beszámoló (1997. április) már egyértelműen megfogalmazta: a 21. században a tudomány az egyetlen eszköz az ember tudásszintjének gyors emelésére. Tudásorientált munkaerőt kíván a jövő század, sokkal képzetebb, műveltebb, tanultabb munkásréteget követelnek meg az új fejlődési irányok.

A 20. század végén a tudománynak mint modernizáló erőnek még nagyobb szerepe van. *Szociális létkérdés a kis nemzet számára, hogy versenyképes tudása lesz-e a világméretű termelési-kulturális versenyben.* Magyarország nem rendelkezik jelentős nyersanyag-tartalékokkal, ütüképes hadsereggel, s lélekszámban sem veheti fel a versenyt a több százmilliós nyelvi kultúrákkal. *Versenyképességét egyedül tudása szintjének emelésével tudja megőrizni.* Ezért is kell a tudományos alaposottságú képzésen és ezen belül is az anyanyelvi kultúra modernizálására nagy súlyt fektetni. Enélkül a kis anyanyelvi kultúrák szubkultúrákká válnak, miközben nagy közvetítő nyelvi kultúrák (angol, német, spanyol, orosz stb.) az élenjáró technikai-tudományos ismeretek közvetítői lesznek. Félő, hogy a kis közösségek művelt, nagy tudású tagjai, megtanulva a közvetítő nyelveket, elhagyják saját helyi közösségeiket, megszakítva ezzel a lokális minőségorientált utánpótlást. Ennek megakadályozása lényeges cél. A kis nemzeti kultúráknak nagyobb áldozatokat kell hozniuk, hogy biztosítsák: „képes legyen e tudóstársadalom a nemzeti kultúrát, a tömegkultúrát, a közgondolkodást, az oktatást, a termelést világszinten tartani”.

A nemzeti kultúra világszinten tartását a tudományos értelmiség biztosíthatja.

A világszinten tartás akadályai között a legnagyobbak a finanszírozási zavarok és a társadalmi értékrend megbomlása. Az MTA vezetésének egyik fő törekvése az elmúlt két

esztendőben a finanszírozási hanyatlás megállítása, a tudomány és a felhasználói társadalom közelítése volt. A privatizáció következtében ugyanis a tudományos műhelyek (intézetek, tanszékek, kutatócsoportok stb.) elestek a volt állami nagyvállalatok, kiadók megrendeléseitől. Ezeket a hiányokat az adófizetők közössége nem vállalhatja át. Ezért is az 1997. évi Tudomány Napjának célja a tudásbarát társadalom kiformálása, ezen belül a tudomány és társadalom, valamint a kutatók és a vállalkozói társadalom viszonyának javítása volt. Ennek a gondolatmenetnek folytatása az idén: megállítani „a közgondolkodásban a tudás és az erkölcs súlyának csökkenését”.

1998-ban a Tudomány Napja egyik fő célkitűzése a tudásalapú társadalmi értékrend kialakításának elindítása. Gondoljuk újra a tudomány és társadalom viszonyát, teremtsük meg az új típusú párbeszédet a társadalommal és az együttgondolkodást. A tudóstársadalom ezen célkitűzésének megvalósításában a politikai és kulturális-tanári elit válhat legfőbb segítőnké. A politikai vezetésnek programjaiban „az életminőség, a kulturált polgár eszményét kell a társadalom elé vetítenie”.

A tudomány pártsemleges, független a mindenkori hatalom ideológiáitól, pártellen-tételtől, támogatása érdekében a kormány-párt(ok)nak és az ellenzéknek össze lehet – és kell – fogni. S ha az állami adminisztráció igyekszik támogatni a tudományt, akkor „a tudománypolitika a jövőben a termelés és életminőség elsőszámú politikai eszközévé emelkedik”.

A politikai elit mellett – a szövetségesek között – kiemelt helyet foglal el a *tanári és az újságírói* társadalom is. Ezt a szövetséget a kölcsönös megbecsülés és tisztelet alapozza meg. A kutatói társadalomnak nyitottan kell fordulnia az iskolák oktatói és diákjai felé, az írott és az elektronikus média képviselőihez. Hiszen ők a tudás közvetítői, továbbadói, s mint ilyenek, hozzájárulnak az ismeretek közléséhez, a tudásszint emeléséhez.

A Magyar Tudományos Akadémia autonóm testületében egyesült kutatók megkezdtek az önvizsgálatot mind az intézménybázis, mind a tudomány egészét érintő kérdések megfogalmazása és az esetleges válaszok megadása terén. A napokban jelent meg „A tudománypolitika az ezredforduló Magyarországon” című vitaindító, melyet eszmecsere, viták követnek 1999 márciusáig. A cél, hogy a tudóstársadalom megvonja és a kormányzat elé tárja a magyar tudomány mérlegét. „Visszaállítani a tudás és az erkölcs becsületét. Talán sikerül bebizonyítani, hogy ez nemcsak neveltetés, műveltségi hagyomány kérdése a magyarság számára, de egész nemzeti kultúránk megmaradásának, társadalmunk egyéni-szociális boldogulásának feltétele. Korparancs” – zárta beszédét az Akadémia elnöke.

Stumpf István, a Miniszterelnöki Hivatal minisztere beszédében kifejtette: az 1998. évi kormányváltás után egy fiatal generáció kapott lehetőséget az ország ügyeinek intézésére. Ez a fiatal generáció tudja, hogy a tudomány nagyon fontos lehetőségeket kínál a társadalmi mobilitásra.

Ahhoz, hogy globalizálódó társadalmunk problémáira – a nemzeti kereteken belül – megfelelő válaszokat adhassunk, *szükséges a kormányzat és a tudomány együttműködése*. A cél közös: olyan válaszokat, tudományos megoldásokat kell találni, amelyek a nemzet sorsát a lehető legjobb pozícióba juttatják az európai uniós tárgyalásokon.

A politikai vezetés erőteljesen épít a tudományos kutatásokra, valamint az oktatásra, hogy a hazai tudósutánpótlás biztosítva legyen. Természetesen ehhez meg kell teremteni a feltételeket: a kutatók személyes életkörülményeinek és munkafeltételeinek megfelelő biztosításával, hogy megvalósuljon számukra az itthon alkotás lehetősége. Ez közös érdekünk, hiszen munkájuk eredménye az egész társadalom életminőségére kihatással van.

Stumpf István, a Miniszterelnöki Hivatal minisztere

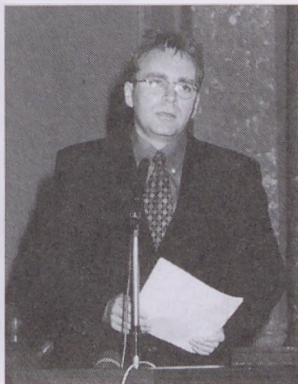
Pokorni Zoltán oktatási miniszter a magyar tudomány ünnepét a tudomány jó értelemben vett népszerűsítése, a köznapie emberek tájékoztatása szempontjából egyaránt fontosnak tartja.

A tudomány említésekor az oktatásról is feltétlenül beszélni kell, hiszen a magyar felsőoktatás és általában az oktatás összeforrt a tudománnyal. A felsőoktatás mindig is meghatározó szerepet töltött be az ország tudományos-kulturális életében mint az önálló kutatóhelyek befogadója, valamint a tudományos utánpótlás bősége. Vagyis amikor a felsőoktatás fejlesztéséről beszélünk, akkor egyben a magyar tudományosság fejlesztéséről is beszélünk. A kormányzat célja a *kutató egyetemek* létrejöttének támogatása oly módon, hogy a működés költségein belül a kutatási előirányzat jóval nagyobb súlyt kapjon.

Cél az, hogy a pályázati formák megtartása mellett többéves programok induljanak, ha kisebb számban is, de garantált pénzügyi támogatással. A kutatóegyetemek kialakításában az integráció az egyik legfontosabb irányító elv.

Az anyagi bázis megteremtése természetesen alapvető feltétele ezen változtatásoknak. A kormány a kormányzati ciklus végéig a tudomány területére a bruttó hazai össztermék 1,5%-os ráfordítási arányát kívánja elérni.

Magyarország az Európai Unió V. számú keretprogramjában befizetőként is teljes jogú tagként vesz részt.* A magyar tudomány értékeivel és az emberi erőforrás fejlesztésével az a cél, hogy minél többet nyerjen az ország az EU keretprogramjából. A befektetés hosszú távon megtérülő: magasabb kvalifikált munkaerőt, magasabb technológiai színvonalú befektetéseket hozhat létre. Hazánkat mind a szomszédos országok, mind pedig a nyugat-európai államok az Európai Unióhoz való csatlakozás

Pokorni Zoltán
oktatási miniszter

szempontjából versenyre kényszerítik, melyben Magyarország helytállásának egyik feltételét a magyar tudományosság jelenti.

Gógl Árpád egészségügyi miniszter köszöntőjét azzal kezdte, hogy „hatalmas feladattömeg kényszeríti egymáshoz a kutatás és az oktatás műhelyeit a politikai döntéseket előkészítő és meghozó intézményekkel”.

Az egészségügy területén is kiemelkedő szerepet szán a kormányzat a tudomány és az oktatás intézményeinek. (1999-ben közel kétszeresére emelkedik a tárcaszintű kutatások támogatására fordítható összeg.) Az elmúlt hónapok során az egészségügyi tárca aktív munkakapcsolatot épített ki a különböző intézményekkel, egyetemekkel, a Magyar Tudományos Akadémiával is. Az MTA-n folyó stratégiai kutatások – elsősorban az Életminőség tényezői Magyarországon c. kutatási irány – eredményeit is felhasználja programjában, tevékenységében.

Az alakulóban lévő Egészségfejlesztési Kutatóintézet is elsősorban az egyetemi és az akadémiai szakmai bázisra kíván támaszkodni. A tudományos utánpótlás terén az egészségügyi vezetés a jövő évben szakképzést segítő központi szaknoki rendszert hoz létre, amely a gyakorlati munkába aktívan bekapcsolja a tudományos tevékenységet. Emellett ki kell alakítani és tovább kell fejleszteni a különböző kutatási programokban való részvételt, és mindezekhez meg kell teremteni az információs és pénzügyi hátteret is. A hazai kutatók külföldi tanulását, tapasztalatgyűjtését támogatni kell úgy, hogy munkájukat megbecsüljék és hasznosítsák hazatérésük után is.

Torgyán József földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter elmondta: Magyarország nem rendelkezik jelentős természeti kincsekkel, de kiművelhető emberfőkből álló társadalma van. Éppen ezért meg kell teremteni a társadalom kiművelésének anyagi bázisát és szervezeti

* Az EU V. (K+F) keretprogramjának távlatairól írásunkat a 33–34. oldalon.

kereteit is. A tudományos élet képviselőinek és a kormányzatnak ebben együtt kell működnie.

A tudományművelés színvonalának emelésében központi szerepe van az utánpótlás biztosításának. Olyan oktatáspolitikát kell folytatni, amely széles alapokat, megfelelő anyagi háttérrel biztosít a tudományos utánpótlásnak.

A tudós ember kutatásaiban – a társadalom érdekeinek előtérbe helyezésével – képes feladni saját érdekeit. Ezt a jó értelemben vett megszállottságot és elhivatottságot azonban nem szabad kihasználni, igenis biztosítani kell a normális megélhetés és életkörülmények megteremtésének anyagi fedezetét.

Elsősorban az állami költségvetés feladata ez, hiszen a szellemi értékkel növelt termelés fogja meghatározni a következő évezredben az egyes országok előbbre jutását, fejlődését.

Az európai integráció, az Európai Unióhoz való csatlakozás Magyarország fejlődése szempontjából csak akkor jelenthet igazán előnyt, ha sikerül megőrizni és továbbvinni a magyarságból fakadó értékeket. Ezeket az értékeket pedig csak a szellemi kincseinken és kultúránkon, nemzeti sajátosságainkon keresztül biztosíthatjuk.

Hámori József kulturális miniszter arról szólt, hogy a magyar kultúra egyik legerősebb pillére a magyar tudomány, melynek gazdag tradíciói vannak. E hagyományok megőrzése és továbbvitele kötelező az EU-ba való belépéskor is. Európa szépségét az adja, hogy az egyes kultúrák nem összeolvadnak, hanem saját nemzeti jellegzetességeikkel egymás mellett fejlődnek. A nemzeti kultúrák egy részét alkotó tudomány konszenzus-teremtő tényező, biztosítja a kultúrák átjárhatóságát elsősorban a természettudományok területén. Nem elegendő azonban csak ezt az átjárhatóságot hangsúlyoznunk, a tudomány hazai, társadalmi elfogadottságát is meg kell teremteni. Az ismeretterjesztés, a „tudomány eladása” a társadalom tájékoztatása szempont-

Hámori József kulturális miniszter

jából rendkívül fontos, egyik eszköze éppen ezért a média lehet.

A kulturális tárca egyik célkitűzése egy olyan televíziós csatorna beindítása, amely döntően kulturális és tudományos ismeretterjesztéssel foglalkozna.

A magyar tudomány feladata és célja az, hogy az egyik fő pillért jelentse az ország európai uniós csatlakozásában.

DÍJATADÁSOK

Az MTA Elnökségének korábbi döntése értelmében a Magyar Tudomány Napján kerültek kiosztásra egyes akadémiai díjak, valamint a *díjak új típusa, az Akadémiához rendelt (külső) díjak*, a vállalkozói szféra, a civil szervezetek és magánszemélyek felajánlásaival létrehozott díjak.*

I.

AKADÉMIAI ELNÖKSÉGI DÍJAK

EÖTVÖS JÓZSEF KOSZORÚ

A Magyar Tudományos Akadémia Elnöksége kiemelkedő tudományos életművük elismeréseként EÖTVÖS-KOSZORÚVAL tüntette ki:

BODNÁR Györgyöt, az irodalomtudományok doktorát, az MTA Irodalomtudományi Intézete nyugalmazott igazgatóját a 20. századi magyar irodalom kutatása területén elért tudományos eredményeiért. Irodalomkutatói tevékenységében szervesen, egymást erősítve kapcsolódnak össze sokirányú tájékozódásának komponensei, a magyar modernség születését előkészítő irodalomtörténeti folyamatoktól a kortárs irodalom kérdéseiig, a művelődés- és kritikátörténeti stúdiumoktól a tudomány- és irodalom-szervezésig.

* A díjak új rendszeréről következő számunkban adunk részletes áttekintést.

Bodnár György (jobbról)
az Eötvös-koszorú egyik kitüntetettje

ENDREI Waltert, a történelemtudomány doktorát, az ELTE Általános Technikai Tanszékének címzetes egyetemi tanárát technikatörténeti kutatásaiért, amelyek legfőbb eredményei a modern technika középkori előzményeire vonatkoznak, de felölelik a textilipar termelékenységének több ezer éves fejlődését, a textiltechnika s általában a technika történetének számos, elvileg is fontos kérdését.

SURÁNYI Jánost, a matematikai tudomány doktorát, az ELTE Algebra és Számelméleti Tanszékének nyugalmazott egyetemi tanárát a számelmélet, a matematikai logika és a matematikai szakdidaktika területén elért kiemelkedő tudományos eredményeiért.

BÁLINT Andort, a biológiai tudomány doktorát, a GATE Növénynevelési és Genetikai Tanszékének nyugalmazott egyetemi tanárát a magyar növénynevelítők generációinak képzésében elért elévülhetetlen érdemeiért, a növénynevelítés metodikai módszereinek fejlesztésében meghatározó szerepet játszó tudományos munkásságáért.

GÁRDOS Györgyöt, a biológiai tudomány doktorát, az Országos Haematológiai és Vértranszfúziós Intézet nyugalmazott főigazgató-helyettesét, egyetemi tanárt, a membránbiokémia területén elért, nemzetközileg elismert tudományos eredményeiért, a felsőfokú oktatásban, a posztgraduális orvosképzésben és a szakbiológus-képzésben kifejtett iskolateremtő munkásságáért.

KERKÁPOLY Endrét, a műszaki tudomány doktorát, a BME Vasútéptéti Tanszékének „professor emeritus” egyetemi tanárát a vasútéptéti területén elért tudományos

eredményeiért, a felsőfokú oktatásban és szakmérnökképzésben kifejtett iskolateremtő munkásságáért, kiemelkedő tudományos-szervező tevékenységéért.

SZABÓ Lajost, a kémiai tudomány doktorát, a BME Szerves Kémiai Tanszékének tudományos tanácsadóját, címzetes egyetemi tanárt farmakológiai és gyógyászati szempontból fontos, bonyolult szerkezetű alkaloidok laboratóriumi és ipari szintézise területén nemzetközileg is elismert eredményeiért és évtizedekre visszatekintő kiváló oktatómunkájáért.

KOCH Sándort, a biológiai tudomány doktorát, a SOTE II. Patológiai Intézete nyugalmazott tudományos tanácsadóját, címzetes egyetemi tanárt a virológia területén – ezen belül különösen a vírusok és a sejtmembrán közötti interakciókat felfedő – kimagasló tudományos eredményeiért, a magyar elméleti biológiai iskola megalapozását nagymértékben segítő oktató munkásságáért.

KOVACSICS Józsefet, az állam- és jogtudomány doktorát, az ELTE Statisztikai Tanszékének „professor emeritus” egyetemi tanárát a közigazgatási statisztika, a történeti demográfia, illetve a jogi informatika területén elért, nemzetközi elismertségű tudományos munkásságáért.

CSÓKÁS Jánost, a műszaki tudomány doktorát, a Miskolci Egyetem nyugalmazott egyetemi tanárát a geofizika területén elért kimagasló tudományos eredményeiért, a geofizikus mérnökképzésben kifejtett iskolateremtő munkásságáért.

II.

AKADÉMIAI KÜLSŐ DÍJAK

Az MTA új tudománypolitikai céljai között szerepel a *vállalkozói* és a *kutatási szféra* közelítése. 1997-ben több ilyen irányú akciót indított az elnök. Ezek közé tartozott a természettudományos intézetek igazgatóival történt konzultációsorozat megindítása, majd a honi gazdasági élet vezetőihez intézett felhívása (I. Akadémia, 1997/3. szám 21. l.), melyre több nagyvállalat pozitívan válaszolt. Megalapították az első akadémiai külső díjakat, amelyeknek összege 300 000–2 000 000 forint között mozog.

Az MTA-hoz rendelt pénzüsszegek fogadására jött létre az *Arany János Közalapítvány a Tudományért*. (Története: a Vezetői Kollégium 1997. március 5-i ülésén tett javaslatot az elnök egy közalapítvány létesítésére. Ennek célja a külső pénzek fogadásán túlmenően az, hogy ösztönözze a tudományos osztályokat önálló díjak létrehozására, s egyben a versenyszférával való szorosabb kapcsolat kialakítására. A közalapítvány ezért több szakalapítványt foglal magába, melyek között az osztályok díjai, alapítványai is megjelennek.)

Így jött létre az Arany János Közalapítvány – az 1994-ben életre hívott Atheneum Alapítvány jogutódaként –, melyet a Fővárosi Bíróság 1997. november 4-én nyilvántartásba vett.

A közalapítvány nagydíjait és a szakalapítványi díjakat először most osztották ki.

Arany János Közalapítvány a Tudományért Kuratóriuma kimagasló tudományos eredményeikért, valamint iskolateremtő tevékenységükért és a tudományos utánpótlás nevelése terén végzett kiemelkedő munkájukért Közalapítványi NAGYDÍJ-ban részesítette:

MARKÓ LÁSZLÓ akadémikust,
MARX GYÖRGY akadémikust,
FLERKÓ BÉLA akadémikust és
SZENTES TAMÁS akadémikust.

A *Pro Renovanda Cultura Hungariae* Alapítvány pénzügyi támogatást nyújtott az Arany János Közalapítvány 5 szakkuratóriumának. Ennek a lehetőségnek a felhasználásával a szakkuratóriumok az alábbi díjakat ítélték oda:

RÁNKI GYÖRGY-díjjal tüntették ki *Heckernast Gusztávot*, a történelemtudomány doktorát; *Hunyady Györgyöt*, a pszichológiai tudomány doktorát; *Kelemen Jánost*, a filozófiai tudomány doktorát és *Jankovich Bésán Dénest*, a történelemtudomány (régészet) kandidátusát.

BOLYAI FARKAS-díjat kapott *Wiegandt Richárd*, a matematikai tudomány doktora; *Csirik János*, a matematikai tudomány doktora és *Petz Dénes*, a matematikai tudomány doktora.

DARÁNYI IGNÁC-díjat vehetett át *Dimény Imre* akadémikus és *Schmidt János*, a mezőgazdasági tudomány doktora.

SZENTÁGOTHA JÁNOS-díjat adományoztak *Ádám Veronikának*, az orvostudomány doktorának; *Faragó Annának*, a biológiai tudomány doktorának; *Falus Andrásnak*, a biológiai tudomány doktorának; *Mess Bélának*, az orvostudomány doktorának; *Soltész Gyulának*, az orvostudomány doktorának és *Szollár Lajosnak*, az orvostudomány doktorának.

KVASSAY JENŐ-díjat vehetett át *Alföldi László*, a földtudomány doktora; *Stárosolszky Ödön*, a műszaki tudomány doktora és *Vágás István*, a műszaki tudomány doktora.

OLÁH GYÖRGY-díj
Az Arany János Közalapítvány a Tudományért Oláh György szakkuratóriuma – Oláh György Nobel-díjas tudós adományának segítségével – kiemelkedő tudományos kutatómunkája elismeréseként Oláh György-díjat adományozott *Kollár Lászlónak*, a kémiai tudományok doktorának.

STEINDL IMRE-díj
A Peter Munk felajánlásának felhasználásával alapított Steindl Imre-díjat az alapítvány kuratóriuma 1998. évben *Finta József* akadémikus, építészmérnöknek adományozta.

*Wiegandt Richárd (jobbról)
átveszi Nagy Károlytól a Bolyai Farkas-díjat*

ta Budapest városképét meghatározóan alakító, az elmúlt évtizedben megvalósult épületei tervezéséért.

MUNKÁCSI BERNÁT-díj

Az ugyancsak Peter Munk felajánlásának felhasználásával alapított Munkácsi Bernát-díjat az alapítvány kuratóriuma 1998. évben *Mikola Tibornak*, a nyelvtudomány doktorának, a József Attila Tudományegyetem tanszékvezető egyetemi tanárának adományozta az uráli és a magyar nyelvészet terén végzett, nemzetközileg is elismert kutatómunkájáért, valamint tudományos-tervező és iskolateremtő munkásságáért.

DR. SZABÓ GYÖRGY-díj

A Hemingway Alapítvány az orvostudomány területén kimagasló érdemeket szerzett kiemelkedő személyiségek munkásságának elismerésére, és a neves orvosprofesszor akadémikusról elnevezett Dr. Szabó György-díjat *Halász Bélának*, az MTA rendes tagjának az MTA és a SOTE Egyesült Kutatási Szervezete Neuroendokrin Kutatócsoportja vezető professzorának adományozta. Halász Béla professzor a neuroendokrinológiát mint önálló tudományágat megeremtő, úttörő, nemzetközileg elismert kutató. Iskolateremtő tudós, akinek tudományszervező, tudománypolitikai és társadalmi tevékenysége is kiemelkedő.

Halász Béla (jobbról) átveszi az alapító G. Hemingwaytól a Dr. Szabó György-díjat

BRUCKNER GYÖZŐ-díj

A Richter Gedeon Rt. által alapított díjat *Kucsman Árpád* és posztumusz díjként az 1991-ben elhunyt *Kajtár Márton*, mindketten az ELTE Szerves Kémiai Tanszékének egyetemi tanárai, nyerték el. *Kucsman Árpád* a kénorganikus vegyületek szintézise és térszerkezetük vizsgálata terén elért, *Kajtár Márton* pedig a peptidszintézisekben és térszerkezet-vizsgálatokban elért tudományos eredményeiért, valamint mindketten a mai napig klasszikus műként számon tartott *Bruckner: Szerves kémia* könyv megírásában való közreműködésükért.

MOL-TUDOMÁNYOS DÍJ

A Magyar Olaj- és Gázipari Rt. által alapított díj kuratóriuma az 1998. évi díjat *Beyer Hermannak*, a kémiai tudomány doktorának, az MTA Kémiai Kutatóintézete Szilikátszerkezeti Csoportja tudományos csoportvezetőjének adományozta, a katalitikus paraffinmentesítő technológia katalizátorának, valamint az FCC üzemi olefinképző adalékkatalizátor kifejlesztése terén végzett kiemelkedő alap- és alkalmazott kutatási tevékenységéért.

MIKÓ IMRE-díj

A Magyar Államvasutak Részvénytársaság által életre hívott díj kuratóriuma az 1998. évi Mikó Imre-díjat *Kubinszky Mihály*

Kubinszky Mihály (jobbról) átveszi a Mikó Imre-díjat Michelberger Páltól

A VÁLLALKOZÓI SZFÉRA ÉS AZ AKADÉMIA

A General Electric 100 000 dollárja az Akadémiának

Amikor az MTA elnöke 1997 októberében felhívással fordult a hazai vállalkozói társadalomhoz, a természettudományos kutatás és a termelés, a kutatás és vállalkozás közelítését sürgetve, akkor a General Electric az első között csatlakozott a felhíváshoz.

Megkérdeztük a cég magyarországi főtanácsadóját a döntés háttéréről. Völgyes Iván elmondta:

„A General Electric 1990-től valósítja meg azt a programot, amely a céget mint »good corporate citizen«, vagyis mint honpolgárként is jó magaviseletű vállalatot jeleníti meg a magyar közvéleményben. A cég filozófiájának szerves része ugyanis, hogy ott kell pozitív képet kialakítania magáról, ahol munkatársai élnek. A magyarországi vállalat több mint 12 ezer munkatársa számára nem mindegy, hogy a rokonok, barátok, szomszédok ferde szemmel nézik-e »kenyéradó cégüket«, vagy éppenséggel felnéznek rájuk.

Az egészségügyben, s ezen belül különösen a gyermekegészségügyben, a civil társadalom kialakulásának és fejlődésének előmozdításában, valamint az oktatásban-tudományfejlesztésben veszünk részt, ezzel elősegítve a magyarországi fejlődést. Az MTA-nak adományozott 100 000 dollár (1996-ban 25 000, most 75 000 USD) csak egy nagyon kis része annak az összegnek, amelyet egészségügyi és felsőoktatási intézményeknek már évtizede juttattunk.

A szerves viszony kialakításához a pusztá ösztöndíjrendszer nem elegendő. Az »intern-ship«, vagyis a gyakornokoskodás már közelebbi viszonyt létesít. Nem az a célunk, hogy munkaerőt toborozzunk! Sokkal inkább az, hogy a magyarországi általános helyzet javuljon.

A GE a világ minden táján érvényes küldetését egy szlogenbe foglalta — »We bring good things to life« —, ami a következőképpen hangzik magyarul: »jobbá tesszük az emberek életét«. A vállalat egész magyarországi tevékenysége, így a termelés, az itt folyó kutatás és fejlesztés és a helyi közösséggel való kapcsolattartás is azt szolgálja, hogy a közösségeknek és a vállalatnak az élete egyaránt javuljon. A közös érdekek mentén működünk tehát együtt a civil szervezetekkel, a tudományos élettel, az oktatással és az egészségügygel. Hosszú távon természetesen az általános bővülés-növekedés óhatatlanul visszahat a mi vállalati eredményeinkre is. Ezt hívják angolul »win game«-nek, aminek csak nyertesei vannak.” H. M.

A Bolyai-díj Alapítvány nyilatkozata

Az első alkalommal megrendezett Magyar Tudomány Napján, 1997. november 3-án a Magyar Tudományos Akadémián Somody Imre, felesége és saját nevében javaslatot tett a Bolyai János Alkotói Díj megalapítására. [...]

A bejelentést követően elkezdődött a díj alapítása, szervezési folyamata. 1997 decemberében Karsai Béla és Lantos Csaba sajtótájékoztatón bejelentették, hogy 50-50 ezer dollár adománnyal támogatják a kezdeményezést.

1998. május 8-án Somody Imre és felesége, valamint Karsai Béla és Lantos Csaba megalapították a Bolyai-díj Alapítványt. Létrehozták az alapítvány kuratóriumát Száz János irányításával. Felkérték Glatz Ferencet, az MTA elnökét a díjbizottság vezetésére. Ezen testületek által a Bolyai-díj – küldetése teljesítéséhez elengedhetetlen – önálló intézménnyé fejlődhet. Befizetésre került összesen 200 000 USD értékű forintösszeg. Augusztusban az Alapító okirat zárórendelkezésének megfelelően az alapítók konzultáltak a kormány képviselőivel a díj törvényre emelésével kapcsolatban. Elsődlegesen erre tekintettel, valamint figyelemmel a díj átadásával kapcsolatban felmerült jogi és adminisztratív problémákra is, ez év szeptemberében az alapítók 1999. vagy 2000. november 3-ra módosították a díj első átadásának időpontját. [...]

Ha [a törvény] megszűnik, modellértékű lesz abban a vonatkozásban, hogy közfeladatok ellátásában miként szentesíthető a civil szféra és az állam együttműködése. A díj alapítói ezért úgy gondolják, hogy a díjat a törvényre emelést követően célszerű az első alkalommal átadni. Fontosnak tartják, hogy a díj átadása kapcsán színvonalas program szervezésével fokozott figyelem irányuljon a tudományra és a tudósokra. Céljukhoz híven szeretnék, hogy a díjjal üzenetük az ifúságnál is visszhangra találjon, hatására nőjön az ifúság értékrendjében az alkotóképes tudás jelentősége. A díj alapítói kérik a díjbizottságban dolgozó tudósok megértését és a társadalom türelmét, hogy a névadóhoz méltó módon, valamennyi lényeges kérdésre kiterjedő alapossggal végezhessek el az előkészítésben vállalt feladatukat.

Budapest, 1998. október 19.

Dr. Somody Imre

Dr. Somody Imréné

* Vö. erre Akadémia 1998/1. szám 7. l.

Karsai Béla

Lantos Csaba

okleveles építészmérnöknek, a műszaki tudomány doktorának, a Soproni Egyetem professor emeritusának adományozta kimagasló szakmai-tudományos életműve elismeréseként, amelynek középpontjában egész életén át a vasutak építészetének kutatása és fejlesztése állt. Négy évtizedes tudományos tevékenysége jelentősen hozzájárult a magyar vasút infrastruktúrájának napjainkban soron lévő rekonstrukciójához, megújításához és fejlesztéséhez.

AKADÉMIAI SZABADALMI NÍVÓDÍJ
A Magyar Szabadalmi Hivatal elnöke – az Akadémia elnökével egyetértésben – 1997-ben *Akadémiai Szabadalmi Nívódíjat* alapított a nemzetközi szinten is rangot szerzett, szabadalmi ortalomban részesített műszaki, fejlesztési, agrártechnológiai, valamint fizikai, kémiai és biológiai alkalmazott kutatási találmányok akadémiai feltalálójának elismerésére. A nívódíj a Magyar Szabadalmi Hivatal által adományozott oklevélből, pénzjutalomból, a Magyar Szabadalmi Hivatal Centenárium Emlékérméből, valamint a díjazottak vezetése alatt működő kutatási-felsőoktatási műhelyek számára 2000-ig biztosított elektronikus szabadalmi adatbázis előfizetési csomagjából áll.

A kuratórium döntése alapján a Magyar Szabadalmi Hivatal elnöke 1998-ban Akadémiai Szabadalmi Nívódíjat adományozott:

Bárczy Pálnak, a műszaki tudomány kandidátusának, a Miskolci Egyetem Nemesfém Anyagok Tanszéke tanszékvezető egyetemi tanárának, az Anyagtudományi Intézet igazgatójának a mikrogravitáció hatásmechanizmusának feltárását és az űrviszonyok közötti irányított kristályosítást megvalósító berendezés megalkotását eredményező kutatás-irányító munkájáért.

Lomniczi Bélának, az állatorvos-tudomány doktorának, az MTA Állatorvos-tudományi Kutatóintézete tudományos tanácsadójának új, szabadalmazott vakcinák előállítás tudományos alapjainak kidolgozásáért, az eredmények nemzetközi viszonylatban is nagy jelentőségű hasznosításáért.

Palkovics Lászlónak, a műszaki tudomány kandidátusának, a BME Gépjárművek Tanszéke tanszékvezető egyetemi docensé-

nek a gépjárművek menetstabilizálására, aktív dinamikai rendszere és az intelligens irányítású fékezés szakterületére vonatkozó szabadalmazott kutatási eredményeiért.

Sinóros-Szabó Botondnak, a mezőgazdasági tudomány doktorának, a GATE Mezőgazdasági Főiskolai Kara egyetemi tanárának a talajnedvesség és tömörödöttség együttes mérésére alkalmas szabadalmazott mérőeszköz és a hozzá tartozó mérési módszer és eljárás kifejlesztéséért.

MÉRNÖKTÖVÁBBKÉPZÉSÉRT DÍJ
A Mérnöktovábbképzés Fejlesztése Alapítvány Kuratóriuma az 1998. évi Mérnöktovábbképzésért Díjat *Tuschák Róbertnek*, az MTA rendes tagjának, a BME Automatizálási Tanszéke egyetemi tanárának adományozta a mérnöktovábbképzés eredményes tevékenységének elismeréséül.

PAKSI ATOMERŐMŰ RT. DÍJA
A Paksi Atomerőmű Részvénytársaság által felajánlott díjat a kuratórium 1998-ban két tudósra ítélte oda:

Szatmáry Zoltánnak, a fizikai tudomány doktorának, a BME Nukleáris Technikai Intézete igazgatójának, a reaktorfizika terén kifejtett elméleti és kísérleti munkásságáért, valamint a reaktorokkal kapcsolatos egyetemi oktatási tevékenységéért és

Tuschák Róbert (jobbról)
átveszi a Mérnöktovábbképzésért Díjat
Glatz Ferencről, a szakkuratórium elnökétől

Pócsik Györgynek, a fizikai tudomány doktorának, az ELTE Természettudományi Kar Elméleti Fizikai Tanszéke egyetemi tanárának a részecskefizika terén elért, nem-

zetközileg is nagyra értékelt tudományos eredményeiért, több évtizedes oktatói és iskolateremtő tevékenységéért.

B. K. – P. Á.

TERÜLETI BIZOTTSÁGOK RENDEZVÉNYEI

MISKOLCI TERÜLETI BIZOTTSÁG

Ez évben a MAB november 5-én ünnepelte a Magyar Tudomány Napját, amelyen az élet-tudományokról, ezen belül az orvoslásról és a preventív medicináról szervezett tudományos ülést.

A program a kérdés általános háttéréről, a nemzetközi állásfoglalásokról, az etikai és jogi háttéréről, a magyar egészségügy hozzáállásáról és az oktatás feladatairól szólt. A konferencián előadást tartott Vizi E. Szilveszter, az MTA alelnöke „A betegségmegelőzés etikai és jogi kérdései”, Tigyi József, a PAB elnöke „A preventív medicina a WHO és az Európai Közösség állásfoglalásaiban”, Bácsy Ernő miniszteri főtanácsadó „A magyar egészségügyi ellátás feladatai és lehetőségei a kórfolyamatok prevenciójában”, Ádány Róza professzor „Az egyetemi

oktatás feladatai az egészség megőrzésében és a krónikus állapotok kialakulásának kivédésében” címmel.

Az ünnepi tudományos ülés keretében került sor a MAB által odaítélt tudományos díjak átadására.

A MAB 1996-ban „Miskolci Akadémiai Bizottság Emlékérme” kitüntetést alapított, amelyet ez évben Czibere Tibor akadémikusnak, a Miskolci Egyetem professzorának adományozta.

Az idén másodízben a „Kitüntető Tudományos Díjat” a társadalomtudományok művelői közül Petneki Áron, a Miskolci Egyetem docense, az élettudományok művelői közül Túry Ferenc osztályvezető főorvos, a természet- és műszaki tudományok területéről Páczelt István akadémikus, a Miskolci Egyetem professzora kapta.

A MAB tudomány napi ünnepségének elnöksége. Kozák Imre akadémikus, a MAB elnöke ünnepi köszöntőjét mondja. (Az elnökségben: Patkó Gyula, a Miskolci Egyetem rektora, Tigyi József, a PAB elnöke, Vizi E. Szilveszter, az MTA alelnöke, Kobold Tamás polgármester, Bácsy Ernő miniszteri főtanácsadó, Ádány Róza, a DOTE professzora)

(Az Akadémia vezetése 1998-tól kiemelt támogatásban részesíti a vidéki akadémiai bizottságokat. 1997-től, a központi költségvetésből külön támogatja a bizottságok saját díjainak létrehozását is – A szerk.)

A „Gyomor- és bélbetegségek malignus folyamatai és prevenciójuk lehetőségei” című délutáni program szorosan kapcsolódott a délelőttihez, amelyen *Tulassay Zsolt* (Magyar Gasztroenterológiai Társaság elnöke), *Lonovics János* (SZAOTE I. Belgyógyászati Klinika, SZAB), *Simon László* (Tolna Megyei Kórház, PAB), *Pár Alajos* (POTE I. Belgyógyászati Klinika, PAB), *Nemesánszky Elemér* (ORFI II. Belgyógyászat), *Ottó Szabolcs* (Országos Onkológiai Intézet) és *Újszászy László* (Semmelweis Kórház I. Belgyógyászat, MAB) érdekes előadását hallgathatták meg az érdeklődők. Valamennyien területük élenjáró szaktekintélyei.

*

Az orvosi konferenciával párhuzamosan *Tokajban* az MTA Miskolci Területi Bizottsága, az MTA Debreceni Területi Bizottsága, valamint az Északkelet-Magyarország TIT Szervezeteinek Szövetsége együttműködési megállapodást írt alá, amely a tudományos eredmények rendszeres megismertetését célozza. Az ünnepségen részt vett *Michelberger Pál*, az MTA alelnöke, aki ünnepi beszédében hangoztatta: a tudósoknak bizonyítaniuk kell a mindenkori kormánynak, hogy a költségvetésből érdemes támogatni munkájukat. (Az eseményről részletes beszámolót ad a DAB híradása.)

November 5-re jelent meg a MAB kiadásában az „*Orvosok és könyveik*” című bibliográfia, amely az 1997-ben a Magyar Tudomány Napja tiszteletére rendezett „Orvosok tudományos munkái Észak-Magyarországon” című kiállítás anyagát tartalmazza.

*

November 6-án a Miskolci Egyetem és a MAB közös programjával folytatódott a rendezvénysorozat. Délelőtt a *Kiemelt eredményt elért fiatal kutatók konferenciájával* a MAB-székházban, valamint délután a Miskolci Egyetemen a *Doktoranduszok Fórumával*. A délelőtti programon 8 fiatal kutató vehette át tudományos díját, és tartott bemu-

tatkozó előadást: *Bertóti Edgár* (Gépészeti Szakbizottság), *Kaptay György* (Kohászati Szakbizottság), *Naár Zoltán* (Biológiai Szakbizottság), *Radeleczky Sándor* (Matematikai-fizikai Szakbizottság), *Szabó Béla* (Állam- és Jogtudományi Szakbizottság), *Szűcs Péter* (Bányászati Szakbizottság), *Takács István* (Orvosi és Egészségügyi Szakbizottság), *Veresné Somosi Mariann* (Közgazdaságtudományi Szakbizottság).

Délután a Miskolci Egyetemen tartott *Doktoranduszok Fórumán* 13 szekcióban hangzottak el előadások. E két közös rendezvénnel a MAB és a Miskolci Egyetem kettős célt igyekezett elérni. Egyrészt rámutatni arra, hogy milyen nagy az egyetemek szerepe a tudományos életben – általában és konkrétan itt, Miskolcon a Miskolci Egyetemé –, másrészt arra irányítani a figyelmet, hogy a jövő tudománya a *fiatal kutatók magas szintű képzésével, munkájuk támogatásával és eredményeik elismerésével* alapozható meg.

*

A Magyar Tudomány Napja miskolci rendezvénysorozatát *november 11-én* „*Régióink egészségügyi helyzete, jellemzői, sajátos problémái, megoldási törekvései, különös tekintettel a népbetegségekre*” című tudományos konferencia zárta, melynek megszervezése *Velkey László*, a MAB Orvosi és Egészségügyi Szakbizottság elnökének érdeme. A konferencián *Sedlák Mária* (Régióink lakosságára vonatkozó alapvető statisztikai adatok), *Sólyom Enikő* (Gyermekegészségügy-gyermekevédelem), *Juhász László* (Belgyógyászat), *Barzó Pál* (Pulmonológia), *Kaló Emil* (Kardiológia), *Bárány István* (Baleseti ellátás), *Túry Ferenc* (Mentalhygiene), *Nagy Kálmán* (Onko-immuno-haematologia), *Kiss János István* (Általános sebészeti ellátottság), *Peja Márta* (Károsodás-rokkantság-rehabilitáció), *Újszászy László* (Környezet-egészségügy) tartott előadást.

A zárókonferenciát a MAB és a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár „*Tanulmányok és források az 1848-49-es forradalom és szabadságharc történetéhez*” című közös kiadványának sajtótájékoztatója előzte meg.

Hargitainé Varga Éva

PÉCSI TERÜLETI BIZOTTSÁG

A Pécsi Akadémiai Bizottság dél-dunántúli tudományos rendezvénysorozatának nyitó-ünnepségére 1998. november 4-én került sor a PAB székházában. A megnyitót *Tigyi József* akadémikus, a PAB elnöke tartotta, és ez alkalommal kitüntetésekkel adta át a régióban kiemelkedő tudományos eredményeket felmutató és a régió fejlődését jelentősen elősegítő személyeknek.

A PAB Ezüstplakettjét kapták:

Ormos Mária akadémikus, Pécs tudományos életének kiemelkedő fejlesztéséért; *Szabó József*, a Paksi Atomerőmű Rt. vezérigazgatója, aki saját hatáskörében sokat tett a tudomány támogatása érdekében, *Pannonthalmi Kálmán*, az MTA Elnöki és Tudományos Testületi Titkárságának vezetője (főosztályvezető) az MTA regionális bizottságai, különösen a PAB munkájának évek óta folytatott hatékony támogatásáért.

A Zsolnay Porcelángyár Rt. és a PAB között létrejött megállapodás értelmében a Zsolnay-gyár díjat alapított, amellyel évente egy főt jutalmaznak a Magyar Tudomány Napján. A díjat a PAB régiójában dolgozó kutató kaphatja, aki tudományos kutatásával, szervezési munkájával a térség fejlesztésének elősegítésében kiemelkedő eredményt

ért el. A díj most első alkalommal került átadásra, *Horváth Gyula* kandidátus, az MTA RKK igazgatója vehette át.

A kiemelkedő tudományszervező tevékenység elismeréseként a PAB és a Dél-Dunántúl a Tudomány Támogatásáért Alapítvány Tudományszervezési Díját kapták: *dr. Vereczkei Lajos* egyetemi tanár, *dr. Komlósi Sándor* egyetemi tanár, a PAB alelnöke, *dr. Vastagh Zoltán* egyetemi docens, *dr. Ángyán Lajos* egyetemi tanár és *dr. Vass Miklós*, a JPTE rektorhelyettese, *Simonné Werner Mária*, a PAB adminisztratív vezetője.

A vidéki tudományos élet kiemelkedő teljesítményt nyújtó fiatal kutatói közül a PAB Tudományos Díját nyerték: *dr. Orbán Jolán*, *dr. Pauler Gábor*, *dr. Szakály Zoltán* és *dr. Kálai Tamás*.

A kitüntetésekkel követően a PAB kiemelt tudományos ülészakán *Kovács Ferenc* akadémikus tartotta meg tudományos előadását „Penészgombák, mikotoxinok a táplálékláncban” címmel. Kovács akadémikus hangsúlyozta a problémakör különösen nagy súlyát, mivel az élelmiszer-termelés, -feldolgozás, -tárolás és -forgalmazás minden fázisában számolni kell a penészgombák jelenlétével.

Kovács Ferenc akadémikus előadását követően a fiatal kutatók tudományos bemutatkozása következett.

A Magyar Tudomány Napja Pécsen. Az elnökségben (balról) Kovács Ferenc akadémikus, az MTA Agrártudományi Osztályának elnöke, Tigyi József akadémikus, a PAB elnöke és Komlósi Sándor, a PAB alelnöke

A Magyar Tudomány Napja '98 alkalmából a dél-dunántúli régió minden megyéjében a PAB által szervezett tudományos ülésekre került sor.

November 5-én Keszthelyen a PAB és a PATE Georgikon Kar tudományos ülése „A mezőgazdasági termelés és a Balaton vízminősége” témakörét ölelte fel. *Máté Ferenc* egyetemi tanár a természetes biogeokémiai anyagforgalom és a műtrágyázás szerepét mutatta be diffúz foszforterhelésben. *Sáringer Gyula* akadémikus a csípőszúnyogok kutatásának újabb eredményeiről szólt. Az előadásokhoz korreferátumok csatlakoztak. *Kismányoky Tamás* egyetemi tanár a növénytermesztés környezetbarát eljárásainak kidolgozását szolgáló szántóföldi kísérletezés újabb eredményeit ismertette. A Balaton életében alapvető fontosságú nádasok, a vízi és parti vegetáció botanikai kutatását *Szabó István* egyetemi tanár mutatta be. *Balázs Julianna* a keszthelyi lápok humifikációs viszonyait, *Hoffmann Sándor* a nitrogén kilúgozásának befolyásoló tényezőit mutatta be.

Pécsett Horváth Gyula, az MTA RKK igazgatója „A kutatás-fejlesztés és regionális fejlődés Európában” címmel tartott nagy érdeklődést kiváltó előadást.

Kaposváron Molnár Istvánnak „A területfejlesztés regionális kapcsolatai” c. előadása a dél-dunántúli régió fejlődéséhez kapcsolódó kérdések terén váltott ki igen tartalmas vitát.

Szekszárdon Bebesi György „A nagy októberi szocialista forradalomtól a bolsevik forradalomig” című előadása mozgatta meg a nagyszámú érdeklődő fantáziáját. Pécsett még ezen a napon *Jeges Károly*, a nemrégiben elhunyt neves fizikus emlékére szerveztek tudományos ülést.

November 6-án ugyancsak Pécsett *Papp Lajos* egyetemi tanár „Az újkori morbus hungaricus okozta halálozás napjainkban” címmel tartott nagy érdeklődésre számot tartó előadást.

Az MTA Pécsi Területi Bizottságának tudomány napi rendezvénysorozata a PAB székházában megrendezett tudósbállal ért véget.

Dr. Fodor István

DEBRECENI TERÜLETI BIZOTTSÁG

Egyetemek, főiskolák és kutatóintézetek ünnepi eseményei vonzották a kutatókat, oktatókat és a fiatalságot egyaránt. Az intézményi alkalmakon túl a Debreceni Akadémiai Bizottság, valamint a Jász-Nagykun-Szolnok és Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Testületek külön programot szerveztek a jeles napra. A DAB három rendezvény házigazdája volt az ünnepi esemény alkalmából.

A Magyar Tudomány Napjának debreceni rendezvényei november 4-én délelőtt a Széchenyi István-dombormű megkoszorúzásával indultak. Berényi Dénes akadémikus, a DAB elnöke méltatta a „legnagyobb magyar” érdemeit. A DAB koszorújának elhelyezése után Nagy Sándor egyetemi docens, a Debreceni Egyetemi Szövetség elnöke beszédében azt emelte ki, hogy a Debreceni Kollégium és a város felsőoktatási intézményei évszázadokon át milyen bőkezűen járultak hozzá a magyar tudományos élet fölemeléséhez. Koszorút helyezett még el a város önkormányzata nevében Somogyi Béla alpolgármester, Medveczky Géza, a Városvédő és Szépítő Egyesület elnöke és több más szervezet.

A DAB által szervezett másik jelentős esemény a november 4-én délután a székház nagytermében tartott ünnepi összejövetel volt, amely díjkiosztással kezdődött. Először

A DAB tudomány napi nyitó eseménye november 4-én a Széchenyi István-dombormű megkoszorúzása

Berényi Dénes adta át a DAB által alapított *A Tudomány Támogatásáért Díjat Maróthy Lászlónak*, a Paksi Atomerőmű Rt. igazgatósága volt elnökének és *Tóth Károlynak*, az MTV körzeti szerkesztősége vezetőjének. Ezután Lovass Rezső professzor, az ATOMKI igazgatója nyújtotta át a *Szalay Sándor-díjat Somorjay Endre* főmunkatársnak, majd Ruszkabányai György, a Hajdú-Bihar Megyei Kereskedelmi és Iparkamara elnöke adta át az *innovációs pályázat* díjait az AWASI Rt. (Bakonszeg), a Dispomedicor Rt. (Debrecen) és a Polyduct Rt. (Nádudvar) társaságoknak.

Ezt követően került sor a nap központi eseményére, *Kormos János* tanszékvezető egyetemi docens előadására „Kommunikáció az információs társadalomban” címmel. Az előadás rámutatott arra, hogy az informatika tudományának gyors fejlődése és eredményei döntő mértékben fogják megváltoztatni az előttünk lévő korszak tudományát, illetve a társadalom szemléletét.

*

Rendkívüli eseménynek számított a DAB által szervezett programban a november 5-én, Tokaj városában lezajlott ünnepi rendezvénysorozat, melyen a Debreceni Akadémiai Bizottság, a Miskolci Akadémiai Bizottság és a területükhöz tartozó hat megye Tudományos Ismeretterjesztő Társulata vett részt. Az ünnepélyen előadást tartott *Michelberger Pál* akadémikus, az MTA alelnöke is. A „Gondolatok a Magyar Tudomány Napjáról” című nyitó előadásában meleg hangon emlékezett meg sok-sok magyar tudósról, akik hazánk történelmében jelentős szerepet játszottak, úgyszólván tudományukkal „írták és alkották” ennek az országnak a történelmét. Az alelnök rámutatott arra a fontos tényre, hogy a tudomány művelésére ma is éppúgy szükség van, erre kell nevelnünk mai fiataljainkat, mert ez lesz a jövő biztos útja egész népünk számára. Michelberger Pál alelnök után *Berényi Dénes* akadémikus tartott előadást „A természettudomány és a humán kultúra” címmel. A természettudomány eredményei hihetetlen mértékben beépültek a társadalom életébe, a társadalomra pedig az a feladat vár, hogy ezeket a szellemi értékeket minél hatékonyabban használja föl az

élet minden területén. Ez megfelelő műveltséget és erkölcsi színvonalat feltételez és vár el a társadalomtól, a tudósoknak pedig elkötelezetten kell törekedniük arra, hogy a tudományt új eredményekkel gyarapítsák, az új eredményeket pedig beépítsék a tudomány épületébe. Erre a gondolatra szinte visszhangként felelt *Dankó József* kandidátusnak, a Tokaji Ferenc Gimnázium igazgatóhelyettesének „A szakmai, módszertani kultúra fejlesztése Tokajban” című előadása. A gyakorló pedagógus részletesen bemutatta, hogyan fejlesztették ki a tanulóknak a problémaorientált oktatás révén a természet felfedezésének személyre szabott, önálló útját.

A tokaji rendezvénysorozat záró aktusként együttműködési megállapodást írtak alá, amely egyrészt az MTA Debreceni Területi Bizottsága és Miskolci Területi Bizottsága, másrészt a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat Északkeleti Regionális Tanácsa összehangolt, egymást segítő munkálkodását rögzíti. A megállapodás kiterjed minden olyan tudományos és gyakorlati tevékenységre, amely a hat megyét kitevő régió fölemelkedését szolgálja.

Az aláírási aktus után *Kozák Imre* akadémikus, a MAB elnöke beszédében rámutatott az összefogás jelentőségére és szükségességére. Hangsúlyozta, hogy a magas ismeretekkel rendelkező tudósoknak is vállalkozniuk kell a tudomány ismeretterjesztő közzétételére. Ennek következménye lesz az iskolázottsági és foglalkoztatottsági szint emelkedése, amely folyamatot a régiók összekapcsolása nagymértékben segítheti. Fontosnak tartotta továbbá az akadémikus a tudománynak az anyanyelven történő művelését, hogy ez az érték nemzedékről nemzedékre öröklődjék.

Végül *Hargitai János*, a TIT Regionális Tanácsának megbízott elnöke hangsúlyozta az együttműködési megállapodás jelentőségét, bemutatva az MTA és a TIT párhuzamos történetét és annak tanulságait. Rámutatott arra, hogy maga Széchenyi István is támogatta ezt a fajta együttműködést, és később Eötvös József is az ügy legjelentősebb pártfogói között volt található.

Gaál Botond

SZEGEDI TERÜLETI BIZOTTSÁG

Az egyhetes rendezvényt mintegy keretbe foglalta egyrészt a november 2-án és 3-án megrendezett, a Magyar–Olasz Történész Vegyesbizottság által szervezett „*Magyarország és Olaszország a második világháborúban*” című konferencia, másrészt a történészek november 6-i Wittman Tibor-emlékülése, illetve az 5–7-én rendezett Pro Scientia-aranyérmesek IV. konferenciája, melynek szintén a SZAB adott otthont.

November 2-től 6-ig összesen kilenc szakbizottság mutatta be fél-fél napon át a maga eredményeit, november 4-én pedig plenáris ülésre került sor. *Telegdy Gyula*, a SZAB elnöke megnyitójában méltatta azt a gesztust, amellyel az utókor Széchenynek, a magyar tudomány támogatójának adózott azzal, hogy november 3-át nyilvánította a Magyar Tudomány Napjának. *Vizi E. Szilveszter*, az MTA alelnöke a 21. század nagy kihívására adott válaszként értelmezte a tudásalapú társadalom létrehozását, s ezt Magyarország számára is a szükségszerű megoldásként aposztrofálta. *Vizi E. Szilveszter* a SZAB elnöksége által arra méltónak ítélte, kiemelkedő tudományos munkát végző három egyetemi oktatónak (*Ruszoly József*-nek, *Szatmári Sándornak* és *Minker Emilnek*) díjat adott át, s az ifjúsági – 40 év alattiak – kategóriában is díjjal ismerte el *Hajnal Péter*, *Peintler Gábor*, *Páli Tibor*, *Kemény Lajos* és *Takácsné Hájos Mária* eredményeit.

Ezt követően nyolc előadás hangzott el: a Szegeden folyó lézerfizikai kutatásokról (*Bor Zsolt*), az egészség és az egészségügy Csongrád megyei sajátosságairól (*Zimányi Mária*), a Dél-Alföld történeti helyéről a középkori Magyarországon (*Kristó Gyula*), a magyar nyelv szláv elemeiről (*H. Tóth Imre*), az ellentét szemantikai és pragmatikai vetületéről (*Békési Imre*), az Alföld idős medencealjzatáról (*Szederkényi Tibor*), a szegedi matematikai iskoláról (*Totik Vilmos*), a molekuláris növénybiológiában jelentkező modern irányzatokról, alkalmazási lehetőségeikről (*Dudits Dénes*), a felsőoktatás és a tudomány integrációjának mint jelenkori kihívásnak a jellemzőiről (*Rácz Béla*), a tudomány és a gazdaság együttműködésének Csong-

rád megyei képeről (*Szeri István*) értekeztek az előadók.

Az elaborátumok készítői szakmájuk kiváló művelői, érthető tehát, hogy fejtegetéseiket a tömegkommunikáció is figyelemmel kísérte, hírt adott róluk. A plenáris ülést esti fogadás zárta.

A szegedi rendezvényt – csatlakozó programok formájában – Kecskemét, Baja és Békéscsaba tudományos ülései, valamint a Szegeden „*Múlt, jelen, jövő*” címmel tartott, a szegedi zsidóságról szóló helytörténeti konferencia tette teljessé.

A szegedi rendezvények sorába illeszkedett Glatz Ferenc elnök konzultációja a SZAB tagjaival (november 6.), valamint előadása a Pro Scientia díjasainak és a Magyar Zoltán-ösztöndíjasok találkozója, „tudományos konferenciája”.

Balogh Tibor

VESZPRÉMI AKADÉMIAI
BIZOTTSÁG

A Veszprémi Akadémiai Bizottság tudományos ülés keretében november 2-án ünnepelte meg a Magyar Tudomány Napját a VEAB székházában. Az ünnepi tudományos ülésen első ízben adták át a három nagy tudományterületen az *Év Kutatója* címetek és az azzal járó ezüstérmeket. A díjak átadása után került sor a díjazottak tudományos előadásaira: *Padisák Judit*: A Balaton fitoplanktonjainak mennyiségi és minőségi változásai az elmúlt fél évszázad során; *Felinger Attila*: Preparatív kromatográfia modellezése; *Székely Gyula*: Vállalkozói magatartás, polgári mentalitás. A VEAB különdíjban részesített három fiatal, 40 év alatti kutatót is.

A különdíjakat Ádám Antal, a VEAB alelnöke adta át. A díjazottak előadásokkal mutakoztak be: *Földes Csaba*: Adalékok a német-magyar egybevető nyelvészet és a nyelvi érintkezés aktuális kérdéseire; *Varga Kálmán*: In situ radioizotópos nyomjelzéses módszerek az elektrokémiai vizsgálatokban; *Vonderviszt Ferenc*: A baktériumok flagelláris filamentumainak szerkezete és önszerveződése.

* Erről, valamint a fiatal kutatókról külön beszámolót közlünk e számunk 28–32. oldalain.

A hat előadás után a résztvevők, a díjazottak és a hallgatóság a VEAB-székház történelmi hangulatú pincéjében baráti találkozó keretében vitathatták meg a hallottakat.

A Tudomány Napja alkalmából november 3-án a VEAB Történet-, Nyelv- és Neveléstudományi Szakbizottsága konferenciát szervezett, amelynek keretében munkabizottságainak fiatal kutatói mutatkoztak be.

A két előadásblokk első felében a *néprajz*-, valamint a *könyvtártudomány* képviselőinek előadásai hangzottak el.

Szabó Sarolta néprajzkutató rendszeresen vesz részt Nyíregyházáról (Sóstói Múzeumfalú) a VEAB kézműipar-történeti rendezvényein, ez alkalommal „Kézműiparosok Nyíregyházán a 18–19. században” címmel tartott előadást. Ugyancsak néprajzi témakörben, a közeli Gyulafirátót lakosait vizsgálta élvezetes, „Hanem a rátótiak különös bölcsessége mást eszelt ki” című előadásában Schleicher Vera néprajzkutató (Városi Múzeum, Paks) abban az összefüggésben, hogy milyen identitáshordozó szerepe van a rátótiadáknak. Németh Tiborné könyvtáros (Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtár, Szombathely) a dunántúli könyvtári ellátórend-

szerek helyzetének 1989–1993 közötti alakulásáról számolt be.

A délutáni szekció második blokkja a *nyelvtudomány*, az *alkalmazott nyelvészet*, a *neveléstörténet*, *neveléstudomány* területeire vezetett.

Navracsics Judit egyetemi adjunktus (Veszprémi Egyetem) többnyelvűségi kutatásaiból adott ízelítőt, betekintve a magyar nyelvet nem anyanyelvként elsajátító gyermekek nyelvhasználati jellegzetességeibe „Magyar alapú háromnyelvűség gyermekek körében” címmel. Szentgyörgyi Szilárd tanársegéd (VE) „Magyar magánhangzó-alternációk” címmel számolt be kutatásairól. Miklós Tamás múzeumvezető (Gyermeekuduló Centrum, Zánka) kutatási témájaként a 19. és 20. századi magyarországi gyermek- és ifjúsági szervezetek vizsgálatát választotta. Neveléstudományi kutatását Darabos Györgyi egyetemi oktató (VE) egy pedagógiai program elemzésére irányította, adatgyűjtését, értékelését összegezte „A Kék Madár személyközpontú pedagógiai program eredményességének vizsgálata” című előadásában.

Szabó Márta

OSZTÁLYRENDEZVÉNYEK

FILOZÓFIAI ÉS TÖRTÉNET-TUDOMÁNYOK OSZTÁLYA

Az osztály tudomány napi rendezvénysorozat keretében november 5-én *Fiatal Kutatók Fóruma* (Bolyai-ösztöndíjasok) tudományos ülést rendezett az MTA-székház felolvasótermében.

Előadók voltak: Papp Sándor (JATE): Ferdinánd király érvei Erdély 1551. évi megszállásáról; Várkonyi Gábor (ELTE): Edward Barton konstantinápolyi angol követ jelentéseinek bemutatása 1593–1597; Kruppa Tamás (Juhász Gyula Tanárképző Főiskola): Adalékok Báthory Zsigmond 1595. évi havasalföldi hadjáratához; Grynaeus András (Baár-Madas Református Gimnázium): A dendrokronológia eredményei: egy új forráscsoport; Sallay Hedvig (KLTE): Társadalmi átalakulás: az individualizálódás nyomon

követése fiatalok önjellemzéseiben; Nguyen Lan Anh (ELTE): A nemek a kultúrák tükrében; Forgács Attila (KLTE): A társas támasz jelentősége a szülészetben; Varga Katalin (ELTE): Interakciós szinkronjelenségek a hipnózisban: az élmények összhangja; Margitay Tihamér (BME): A tudományos érvelés szerkezetéről.

KÉMIAI TUDOMÁNYOK OSZTÁLYA

November 3-án került sor az MTA Kémiai Tudományok Osztálya és a Magyar Kémikusok Egyesülete rendezésében az 1998. évi Náray-Szabó-díj átadására az MTA kistermében. A díjat Kálmán Alajos, az MKE elnöke nyújtotta át Paulik Ferencnek, a kémiai tudomány doktorának.

November 6-án rendezte meg az osztály a *Művészet a természettudományban* c. ankétot az MTA-székház nagytermében.

Az ülés keretében elhangzott előadások: *Hargittai István* (BME Általános és Analitikai Kémiai Tanszék): Még egy szép a tudományban; *Vicsek Tamás* (ELTE Biológiai Fizikai Tanszék): A természet geometriája;

Nyikos Lajos (MTA KFKI AEKI): Grafikai lapok fraktális elemzése; *Ungvárai-Nagy Zsuzsanna* (ELTE Szervetlen és Analitikai Kémiai Tanszék): Hullámok, spirálok és egyéb mintázatok kémiai rendszerekben; *Schiller Róbert* (MTA KFKI Atomenergia Kutató Intézet): „...lóg a nagy semminek ágán.” Van-e természettudományos költészet?

AZ MTA INTÉZETEINEK RENDEZVÉNYEI

Az *Atommagkutató Intézet* a tavaszi Fizikus Napok idején szokásos intézetlátogatási programokat ezúttal általános iskolás csoportoknak is meghirdette. Két csoport élt a lehetőséggel. A hidegfizikai laborban a cseppfolyós nitrogénnel végzett látványos bemutató kísérletek nagy sikert arattak. A látogatásokról az MTV is készített beszámolót.

A Tudomány Napját megelőzően került sor a „*Bemutakozik az Atomki*” című fórumra, ahol egyetemi hallgatónak volt lehetőségük megismerkedni az intézet munkatársaival, berendezéseivel és az itt folyó kutatásokkal.

Az *Állatorvos-tudományi Kutatóintézet*ben folyó munka bemutatására november 4-én nyílt napot rendeztek, amelyen három gimnázium 22 tanulója jelent meg, akik a virológiai, bakteriológiai és parazitológiai laboratóriumokat látogatták meg, és általános tájékoztatást kaptak az intézetben folyó

munkáról. A tájékoztatásban a tudományos segédmunkatársaktól az akadémikusokig többen részt vettek.

A *Balatoni Limnológiai Kutatóintézet*ben a Magyar Tudomány Napja alkalmából kerekasztal-beszélgetésre került sor „Tudományos kutatás a Balaton környezetvédelmi stratégiájáért” címmel. Ezen a Balaton régiójához tartozó, illetve abban érdekelt országgyűlési képviselők és Balaton-parti városok, települések polgármesterei és a kutatóintézet vezető kutatói vettek részt. A kerekasztal-beszélgetésen a Balaton hidrobiológiáját és környezetvédelmét érintő bevezető előadásokat (Herodek Sándor és Sáringer Gyula) követően számos aktuális kérdés (a Balaton algásodása, kékalgaveszély, halpusztulás, szúnyogirtás) megvitatására került sor.

A *Csillagászati Kutatóintézet* november 4-én nyílt napot tartott az intézet piskéste-

„Tudósok a középiskolákban”. Almár Iván a Radnóti Gimnáziumban, 1998. november 2.

tői obszervatóriumában. Az érdeklődőknek bemutatták a távcsöveket és az azokhoz kapcsolódó mérőberendezéseket.

A *Filozófiai Intézet* november 2-án a Magyar Tudomány Napja keretében két rendezvényt tartott. Délelőtt *Horváth Pál* tudományos munkatárs a magyar katolikus gondolkodás 19. és 20. századi irányzatairól adott elő. Délután élénk érdeklődéssel kísért kerekasztal-beszélgetés zajlott „Az információs társadalom filozófiai problémáiról” *Nyíri Kristóf* igazgató és *Vámos Tibor* akadémikusok vezetésével. A vitán szóba került a megismerő és az etikai szubjektum megváltozása a hálózatok korában, az új típusú, nem lineáris logika és a mindezzel összefüggő oktatási feladatok és lehetőségek, beleértve a virtuális egyetemi oktatás problémáit.

November 5-én *Békés Vera* tudományos munkatárs „A hiányzó paradigma” c. könyvének vitáját rendezte meg az intézet.

A *KFKI Atomenergia Kutatóintézetben* nyílt napot tartottak, melyen diákcsoportok és felnőttek is meglátogathatták a Budapesti Kutatóreaktort. A jó hangulatú szakmai bemutatón mintegy 75 fő vett részt.

A *KFKI Részecske- és Magfizikai Kutatóintézet* nyílt napján ugyancsak több középiskolai osztály látogatott tanári vezetéssel az intézetbe.

A *Kémiai Kutatóközpont Izotóp- és Felületkémiai Intézet* november 3-án rendezett tudományos nyílt napján a fővárosi gimnáziumokból és szakközépiskolákból 103 diák vett részt. (A nagy érdeklődésre való tekintettel több mint 100 további érdeklődőnek november végére is adtak időpontot.) Az érdeklődők a budapesti kutató atomreaktort is megtekinthették.

A *Kémiai Kutatóközpont Kémiai Intézetében* november 4-én rendezték meg „Tudományos érdekességek” címmel a fiatal kutatók teadélutánját, melyen érdekes előadások hangzottak el a következő témákban: korróziós és felületkémiai kutatások az USA-ban, meghatározható-e a vízben a felületaktív anyagok, kimutatható-e a gyűjtogatás analitikai módszerekkel, hogyan hasznosíthatók a veszélyes hulladékok, mi a Delhiben lévő, nem rozsdásodó vasoszlop rejtélye.

Az előadásokon és az azokat követő beszélgetéseken mintegy ötvenen vettek részt.

A *Közgazdaság-tudományi Kutatóközpont* az MTA Munkatudományi Bizottságával közösen november 2–3-án „Ez lenne minden, amit a munkaerő-keresletről tudunk?” címmel kétnapos szakmai konferenciát rendezett a sziráki Kastélyszállóban.

A „Változások a foglalkoztatás és a munkanélküliség természetében” c. szekcióban olyan kutatások megvitatására került sor, amelyek a foglalkoztatás átalakulását vizsgálják: a kiterjedt önfoglalkoztatást és informális gazdaságot, a kisvállalati szférát és az „atipikus” munkavállalási formákat.

A „Vállalati munkaerőkereslet: piaci impulzusok és intézményi környezet” c. szekcióban öt előadás hangzott el a vállalati, ill. a vállalaton belüli munkaerő-keresletet befolyásoló tényezőkről. A zárószekcióban a „munkahelyteremtés nélküli növekedés” lehetséges okairól folyt eszmecsere.

A *Közgazdaság-tudományi Kutatóközpont* gazdaságelméleti és -politikai szeminárium-sorozatának keretében november 5-én *Mihályi Péter* az egészségügyi reformról tartott nagy érdeklődéssel kísért előadást.

A *Matematikai Kutatóintézet* november 2-án rendezte meg a III. Fiatal Kutatói Ülésszakot, amelyen az intézetben dolgozó hét fiatal számolt be kutatási eredményeiről a matematika különféle területein: a csoportelméletben, az analízisben, a statisztikus fizikában, a számelméletben, a véges geometriában. Az intézet életében nagy jelentősége van annak, hogy 1992 óta 26 fiatalnak tudnak egy-három évre központi akadémiai támogatás segítségével posztdoktori állást adni. Közülük heten külföldön szereztek doktori fokozatukat, s ennek a lehetőségnek a felhasználásával sikerült őket bekapcsolni a hazai tudományos életbe.*

A *Növényvédelmi Kutatóintézet* november 10–12 között tartotta tudományos rendezvényeit és nyílt napjait. November 10–11-én az intézet nagykovácsi kísérleti telepén tizenkét előadás hangzott el „Új eredmények az állattani kutatásokban” címmel,

* A fiatal kutatókról l. e számunk 28–32 oldalait.

elsősorban az integrált növényvédelem módszertani kutatási témáiból: az új típusú rovar- és szexcsapdák előállításáról, a pókok kannibalizmusáról, a levéltetvek szintetikus táptalajon való tenyésztettségéről, a táplálkozási emlékezetéről, a vírusmentes vetőgumó-előállítás virológiai kérdéseiről stb. A harmadik napon az MTA Növényvédelmi Bizottsága kihelyezett ülésén Beczner László- emlékülést tartottak, amelyen a virológiai kutatások legfontosabb eredményeit foglalták össze.

A *Nyelvtudományi Intézet* november 3-i nyílt napján a számítógépes nagyszótári munkálatokról tartottak ismertetőt. Pajzs Júlia tudományos főmunkatárs bemutatta a számítógépes korpusz összeállítását, elemzését, lekérdezési lehetőségeit.

A *Pszichológiai Intézet* november 6-án nyílt napot rendezett a pszichológia iránt érdeklődő gimnazisták számára. Az előadás-sorozaton több mint 100 diák vett részt. (A siker jele, hogy 20 hallgató jelentkezett: később is kapcsolatban szeretne maradni az intézettel.) Az előadók között az intézet valamennyi részlege szerepelt, összesen 14 előadás hangzott el. Előadással egybekötött „mini könyvkiállítás” egészítette ki a programot, ahol az intézet kiadványait mutatták be.

A *Regionális Kutatások Központja* november 2-án rendezett konferenciát. Horváth Gyula igazgató, Hajdú Zoltán igazgató-helyettes és Pálné Kovács Ilona előadását követően az ország különböző térségéből érkezett több mint félszáz résztvevő (elméleti és gyakorlati szakember) a regionális politika, a régióépítés, az EU-csatlakozás, a közigazgatási-önkormányzati rendszer struktu-

rális változásainak aktuális problémáit vitatta meg.

Az *MTA Szegedi Biológiai Központjában* november 6-án nagy sikerű nyílt napot szerveztek, melyen 4 tudományos előadást tartottak a kutatók a mintegy háromszáz fő szegedi középiskolás hallgatóságának, akiket az SZBK-t meglátogató Glatz Ferenc elnök is üdvözölt. Az előadásokat követően vendégeink az SZBK hét laboratóriumát látogatták meg.

A *Szilárdtestfizikai és Optikai Kutatóintézet* november 6-án tartotta nyílt napját. A szilárdtestfizika és optika területén 13 témakörben kínált az intézet látogatási és konzultációs lehetőséget. A nap folyamán mintegy 100 érdeklődő – zömmel középiskolás és egyetemi hallgató – látogatta meg a laboratóriumokat.

A *Talajtani és Agrokémiai Kutatóintézet* november 2–4. között intézeti nyílt napot szervezett, melynek keretében az intézet tevékenységének ismertetésén, laborlátogatásokon túl lehetőséget biztosítottak a talajvédelmi kiállítás megtekintésére is.

A *Zenatudományi Intézet* nyílt nap keretében látta vendégül Voigt Vilmos tanszékvezető egyetemi tanárt, valamint az ELTE BTK Folklore Tanszék hallgatóit. A látogatóknak Bereczky János, Csapó Károly, Fügedi János, Németh István és Tari Lujza munkatársak mutatták be a népzenei hangarchívumot, a népzenei lejegyzésgyűjteményt, a táncarchívumot, valamint a múzeum népihangszer-kiállítását. Az intézetben folyó munkák közül bemutatásra került a számítógépes táncelemzés, a CD-írás, valamint a fonográffelvételek átírása. Beszámoló hangzott el a népdalkutatás munkafázisairól.

EGYÉB PROGRAMOK

A Magyar Tudomány Napja idei rendezvénytársaságába a tavalyi évhez képest még több programmal, előadásokkal, konferenciákkal, fórumokkal és nyílt napokkal szervezésével kapcsolódtak be az ország számos településén a minisztériumok, múzeumok, közgyűjtemények és egyéb szervezetek. Az alábbiakban – a teljesség igénye nélkül – közöljük a főbb programokat.

MINISZTERIUMOK

A *Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium több intézete* is tudományos előadásokat, intézetlátogatást szervezett. November 3-án az *FVM Húsipari Kutatóintézetében* múzeumlátogatással egybekötött tudományos előadásokat tartottak a húsipari kutatásokról. Az *FVM Mezőgazdasági Kuta-*

tó-fejlesztő Kht.-ban az intézetlátogatás mellett poszterkiállítást rendeztek a „Fűfélék és pillangós takarmánynövények nemesítési eredményei” címmel. Tudományos előadásra és intézetlátogatásra került sor az FVM Fűszerpaprika Kutató-fejlesztő Intézetében, valamint a Kisállattenyésztési és Takarmányozási Kutatóintézetében is.

November 4-én a minisztérium épületében nagyszabású tudományos ülést szerveztek a szaktárcához tartozó kutatóintézetek eredményeiről és nemzetközi kapcsolatairól. A rendezvényen Torgyán József miniszter megnyitója után az intézetek igazgatói tartottak beszámolót az intézeti kutatási területek helyzetéről, problémáiról, távlati céljairól.

A Honvédelmi Minisztérium és a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem az ünnepi hadtudományi rendezvénysorozattal kapcsolódott a Magyar Tudomány Napja rendezvénysorozatához. A kétnapos, november 4-5-i programon a minisztérium és az egyetem képviselőit számos szakember számolt be a terület eredményeiről, a doktoranduszok kutatásairól, a doktori képzés helyzetéről. A beszámolókat követően ünnepélyes díjkiosztás keretében adták át a Zrínyi Tudományos Díjat és a Fáy András-díjat.

EGYETEMEK, FŐISKOLÁK

Főiskolai Tudományos Diákköri Konferenciát rendeztek október 28-án az egri Esterházy Károly Tanárképző Főiskolán, november 4-én diákkörumot tartottak az Állatorvostudományi Egyetemen, november 5-én a Könnyűipari Műszaki Főiskolán, november 6-án pedig a Budapesti Műszaki Egyetemen is megrendezésre került a diákköri konferencia.

A diákkörumok mellett tudományos ülésekkel is bekapcsolódtak a felsőoktatási intézmények a Magyar Tudomány Napja rendezvénysorozatába. November 3-án a Debreceni Agrártudományi Egyetem adott otthont a „Kihívások és esélyek. Mezőgazdaságunk kutatási-fejlesztési feladatai az ezredforduló küszöbén” című tudományos konferenciának. Az előadók az agrárkutató munka kérdéseiről, a mezőgazdaságban alkalmazott technológiákról, a növénytermesztés és az agrár-környezetvédelem aktuális kérdéseiről szoltak.

A Soproni Egyetem és az MTA Geodéziai és Geofizikai Kutatóintézetének közös rendezvényére „A Föld belső szervezete és elektromos vezetőképesség-eloszlása” cím-

A Budapesti Műszaki Egyetemen a Felsőoktatási Tankönyvi Konferencia, Kiállítás és Börze '98 rendezvényt Glatz Ferenc, az MTA elnöke nyitotta meg

mel került sor. Az intézetben előadást tartott Ádám Antal akadémikus.

„Korszerű ökonómiai elemzési, szervezési és értékelési módszerek alkalmazása a települési környezet védelmében”, valamint „A rurális fejlődés és az élelmiszer-gazdaság összefüggései az EU-csatlakozás tükrében” címmel a *KÉE Élelmiszer-ipari Kara* rendezett tudományos előadásokat és kerekasztal-beszélgetéseket november 4-én az egyetemen.

A *Budapesti Közgazdaság-tudományi Egyetemen* szakmai konferenciát és szakkönyvbemutatót tartottak élénk érdeklődés mellett november 4-én az egyetem főépületében. A rendezvényen Zalai Ernő akadémikus is előadást tartott „Doktori programok fejlődése és missziója” címmel.

A *Kecskeméti Tanítóképző Főiskolán* „Tudomány az informatika korában” c. tudományos konferencián Nyíri J. Kristóf akadémikus is előadást tartott.

Az *Eötvös Loránd Tudományegyetem* új épülettömbjében november 4-én a Fizikus Tanszékcsoport látta vendégül az érdeklődőket. A tanszékek vezetői az új helyiségek, műszerek bemutatása mellett beszámoltak tanszékük kutatási eredményeiről, jövőbeli feladatairól és céljairól is.

November 4-én került sor a *SOTE* tanácsstermében „A szimpatikus idegrendszer szerepe a szervezet immun- és hormonválaszában: tények és remények” c. ünnepi tudományos ülésre. Előadást tartott Vizi E. Szilveszter, az MTA alelnöke. Az előadást követően kiosztották az 1998. évi Semmelweis-emlékérmeket és jutalomdíjat.

MÚZEUMOK

A *Magyar Mezőgazdasági Múzeum Visegrádi Vármúzeumában* „A környezetváltozás-termelés-fogyasztás kérdései” címmel tudományos konferenciát rendeztek.

November 2-án nagyszabású rendezvényre került sor *Sárospatakon a Comenius Tanítóképző Főiskolán*. A „múzeumigazgatók konferenciáján” a múzeumigazgatók beszámolóit mellett a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának képviselői a kormányzat közgyűjteményekre vonatkozó új elképzeléseit ismertették.

Múzeumi nyílt napot tartottak – többek között – a *Közlekedési Múzeumban*, a gyulai *Erkel Ferenc Múzeumban*, a békéscsabai *Munkácsy Mihály Múzeumban*, az *Országos Műszaki Múzeumban*, intézetbemutatót tartottak az *Iparművészeti Múzeumban* is.

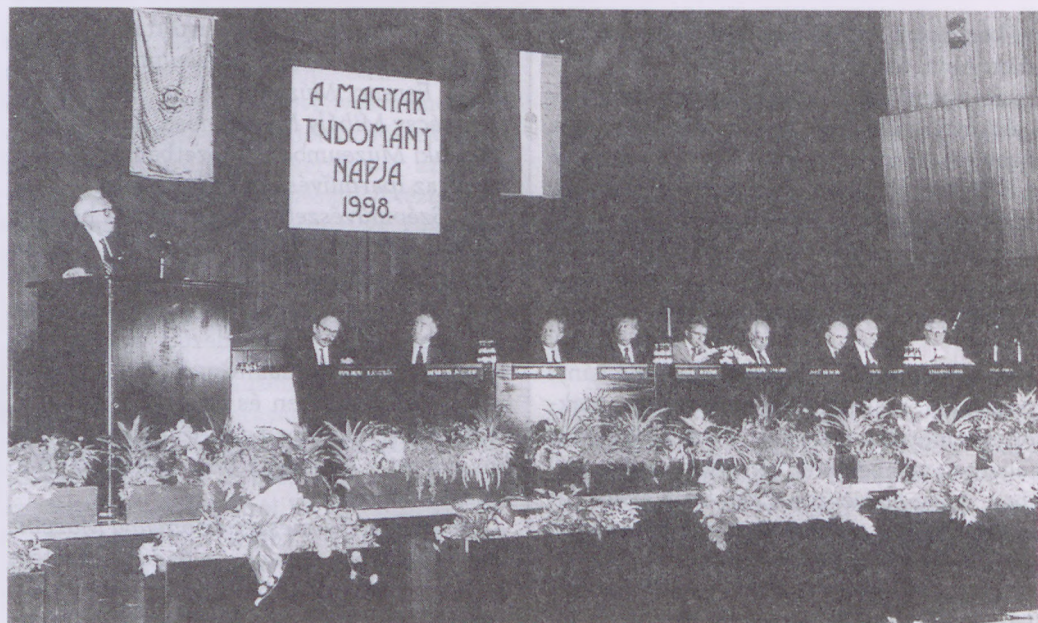
A *Szépművészeti Múzeum* adott helyet a Magyar Képzőművészeti Főiskola, a Szépművészeti Múzeum, a Magyar Nemzeti Galéria és a Szombathelyi Képtár által november 4-én megrendezett kerekasztal-beszélgetésnek és kiállításnak. A „Quodlibet a képzőművészetben és az irodalomban” c. rendezvény keretében előadást tartott – többek között – Pomogáts Béla, Fekete Sándor, Németh István.

A *Magyar Természettudományi Múzeum* igen érdekes témájú előadássorozatára került sor november 5-én „Tudományos előadások a »kihalások« c. kiállításához” kapcsolódva. A tematika a földtörténeti háttér bemutatása mellett foglalkozott az állat- és növényvilágot veszélyeztető problémákkal, amelyek bizonyos fajok kihalásához vezettek és vezethetnek a jövőben is. Az előadások változó helyszínei lehetőséget adtak a látogatóknak a múzeum különböző tárlatainak megtekintésére is.

TUDOMÁNYOS ISMERETTERJESZTŐ TÁRSULAT

A TIT november 2-án „Tudomány és ismeretterjesztés a közoktatásban” címmel előadássorozatot rendezett a Planetáriumban. A rendezvényt Pokorni Zoltán oktatási miniszter nyitotta meg. Az előadások között – az Eötvös-évforduló kapcsán – Radnai Gyula, az ELTE docense beszélt az Eötvös-korszakról. Előadás hangzott el még az emberi nyelvképzésről, valamint az 1999. évi teljes napfogyatkozásról. A rendezvényt a Planetárium „Napfogyatkozás” c. műsorának bemutatója zárta.

A TIT vidéki szervezetei is bekapcsolódtak az MTN-rendezvényssorozatba. *Pásztón*, a TIT Városi Egyesülete tartott november 10-én tudományos előadást, a TIT *Fejér Megyei Egyesülete* pedig november 9-én rendezett Kányádi Sándor-előadóestet Székesfehérváron, a megyei könyvtár olvasótermében.

„Örökség és haladás” címmel jubileumi kongresszusát tartotta a MTESZ november 3-án. Ünnepi beszédet tart Mosonyi Emil akadémikus

MTESZ-RENDEZVÉNYEK

A MTESZ 50 éves alapításának jubileumi kongresszusára került sor november 3-án Budapesten, a Kongresszusi Központban „Örökség és haladás” címmel. A megnyitó-előadást *Mosonyi Emil* akadémikus, a MTESZ 1948. évi alakuló kongresszusának levezetőelnöke tartotta. *Glatz Ferenc*, az MTA elnöke „A magyar tudomány jelene, jövője”, *Havass Miklós*, a MTESZ elnöke „A műszaki kultúra és tudományos fejlődés a 21. század magyar társadalmáért” címmel foglalmazták meg gondolataikat. *Pokorni Zoltán* oktatási miniszter is üdvözölte a jubileumi ülés résztvevőit. Az előadások után a MTESZ kitüntetéseit adták át.

A rendezvényhez kapcsolódóan november 3-án nyitotta meg *Szabadváry Ferenc* akadémikus az „Elődök útján — 1848–1948–1998. A magyar műszaki és természettudósok a világ élvonalában” c. kiállítást a Kongresszusi Központban.

A MTESZ Heves Megyei Szervezete „Tudomány Napja” címmel tartott ünnepi rendezvényt november 4-én Egerben, a Technika Házában, amelyet Pócs Tamás akadémikus nyitott meg.

Szegeden, szintén a Technika Házában tartotta a MTESZ Csongrád Megyei Szervezete november 12-i tudományos ülést, „Tudomány 2000. Kígyó utcai műhely” címmel.

A MAGYAR TUDOMÁNY NAPJA A MÉDIÁBAN

A Magyar Tudomány Napja alkalmából a számos tudományos rendezvény, konferencia, nyílt nap, előadássorozat mellett a sajtóban és elektronikus médiában is megszólaltak a hazai tudományos élet kiemelkedő személyiségei, elmondva véleményüket, gondolataikat, aggályait a tudomány, a tudománypolitika aktuális kérdéseiről.

A rendezvénysorozat *Programját* október 31-én a Népszabadság jelentette meg, ami az elérhető legszélesebb körű nyomtatott nyilvánosságot biztosította. November 1-jén a rádióban, a Duna Tv-ben hallhattuk, 2-án pedig valamennyi újságban olvashattuk *Glatz Ferenc* MTI-nek adott tájékoztatóját „Visszaállítani a tudás és erkölcs

becsületét..." címmel, ami az 1998. évi Magyar Tudomány Napja mottója lett.

A november 2-i nyitóünnepségről valamennyi tv-csatorna, rádióállomás beszámolt, az újságok pedig címloldali fényképen tudósítottak. A rendezvénysorozat különféle eseményeiről (tudományos konferenciák, nyílt napok, tudósok előadása középiskolákban stb.) naponta láthattunk híradást az MTV1 *Híróra* című műsorában, és hallhattunk beszámolókat, interjúkat a rádió különféle műsoraiban. Számos interjú készült az Akadémia elnökével, alelnökeivel, más tudósokkal, kitüntetettekkel, sőt diákokkal is.

Összességében a Magyar Tudomány Napja rendezvényeinek sajtóviasszhangja pozitív. Bizonyítja ezt a közel 50 újságcikk, 15-20 rádió-, illetve tv- tudósítás. Az újságokat és a műsorokat figyelve elmondható, hogy a közvélemény valamennyi rétege tájékoztatást kapott. A színvonalas, elsősorban az értelmiségiek által nézett, késő éjszakai

Mélyvíz c. műsortól a Slágerrádió a középiskolások fizikaórájáról szóló tudósításáig valamilyen formában mindenki olvashatott, hallhatott a rendezvénysorozat hetében a magyar tudományról. A *Mélyvíz* c. műsorban Glatz Ferenc akadémikus, az MTA elnöke, Kroó Norbert akadémikus, az OM helyettes államtitkára, Náray-Szabó Gábor akadémikus, az MTA főtitkárhelyettese, Ádám György, Bor Zsolt, Lipták András akadémikusok és két fiatal Bolyai-ösztöndíjas kutató mondták el gondolataikat a hazai tudomány helyzetéről, a tudomány és a társadalom viszonyáról, a tudományos utánpótlás gondjairól.

Vagyis a sajtó nagymértékben hozzájárult ahhoz a célhoz, amelyet a rendezvénysorozat kitűzött: a tudomány széles körű elismerésének és presztízsének növelése, a tudományos műhelyek eredményeinek, a tudományos megismerés folyamatának bemutatása, a fiatalok tudományos érdeklődésének felkeltése.

E. É.

MÉRLEG

Az 1997-ben életre hívott Magyar Tudomány Napja ünnepségsorozat rendezvényeinek külön kiadványban 7000 példányban történő publikálását a Magyar Tudományos Akadémia vállalta mint a tudomány ünnepének házigazdája.

Az alábbi táblázat a Programfüzetben 1997-ben és 1998-ban megjelent rendezvényekről nyújt statisztikai összehasonlítást. A számok elsősorban tájékoztató jellegűek, hiszen terjedelmi okokból több rendezvény kimaradt a Programfüzetből, a

szervezők szerinti csoportosítást pedig nehezítette, hogy egy-egy esemény rendezésében több tudományos intézmény is közreműködött.

A múzeumoknál kizárólag a Tudomány Napjára külön programot is jelzők kerültek az összesítésbe, a rend-

kívüli nyitva tartással ünneplők nem.

Összességében az adatok bizonyítják a fő tendenciát: a Magyar Tudomány Napja mindinkább társadalmi méretű ünnepé válik.

S. Zs.

A
MAGYAR
TUDOMÁNY
NAPJA
1998

PROGRAMFÜZET

A rendezvények szervezők szerinti megoszlása		
	1997	1998
MTA központi rendezvények	4	3
MTA intézetek	38	41
MTA tudományos osztályok és bizottságok	8	21
MTA területi bizottságok	12	18
SZIMA	1	1
Összesen	63	84
Egyetemek, főiskolák	28	80
Minisztériumok	23	15
OMFB, MTESZ, TIT és egyéb társaságok, egyesületek	11	29
Múzeumok	7	20
Összesen	69	144
Mindösszesen	132	228

FIATAL KUTATÓK

A kutatói utánpótlás kérdése a világ minden részén az egyik legaktuálisabb és legtöbbször vitatott témája a tudománypolitikának. Részen képzési, részen kutatásszervezési, részen szociális kérdés. Az 1990-es évek változásai a gazdaságban, a kutatásszervezetben, másrészt az egyetemeken – azaz a lokális autonómiák – szerepének növekedése a posztgraduális képzésben csak növelték Magyarországon a helyzet megoldatlanságát. Az MTA vezetése kiemelten kezeli a fiatal kutatók képzési és egzisztenciális helyzetét.

I. FIATAL KUTATÓI ÁLLÁSOK

A minősítési rendszer megváltozásával a tudományos utánpótlást új módon kell biztosítani Magyarországon. Az országos tudományos minősítést (kandidátus) felszámolták, helyébe a világ más részén is szokásos lokális minősítés rendszere lépett. Az egyes egyetemek ítélik oda a PhD-fokozatot és indítanak helyi erőkre támaszkodó doktori képzést. Emellett az akadémiai kutatóintézetekben létesített „fiatal kutatói” állás (3 évre) szolgálja a fiatal korosztály kiemelését.

Valójában azonban nem vagyunk tisztában azzal, hogy az új rendszer összes előnye mellett, mennyi annak deficitje – vetette fel az Akadémia elnöke már 1997. májusi és decemberi közgyűlési beszédében. Növelni kell a fiatal kutatók foglalkoztatási lehetőségét, gyarapítani kell a fiatal kutatói állásokat. Bejelentette, hogy az MTA kutatóintézeteiben és az induló fejlesztési programokban két éven belül újabb 75–100 állást létesítenek. A kutatóintézeti konszolidáció keretében fejlesztési célokra előirányzott összegek felét fordítják kutatási témákhoz rendelve fiatal kutatói állásokra.

A PhD- és az akadémiai doktori disszertáció készítése közötti korosztályt és életpályát tekintve nagy szakadék tátong. Az 1997-ben indított Bolyai-ösztöndíj ezt a szakadékot igyekszik áthidalni.

Mindemellett figyelni kell a fiatal kutatói állásnélküliség közeli veszélyére. Ezért is fontos, hogy a tudománypolitikai viták során a kutatói utánpótlás kérdéskörét külön bizott-

ság tárgyalja. (Ezt Náray Szabó Gábor főtítkárhelyettes vezeti – vö. Akadémia, 1998/ 4. szám. 35. l.)

Az Akadémián az intézetkonszolidáció keretében nemcsak az ún. garantált és teljes létszámok kerültek megállapításra, hanem a Vezetői Kollégium javaslatára felülvizsgálták az akadémiai kutatói bázis korosztályfáját. Ebből kiderült, hogy 1997-ben a garantált létszámon belül az akadémiai kutatók átlagéletkora alacsonyabb, mint az egyetemi oktatók országos átlaga. Ettől az aránylag kedvező helyzettől függetlenül az elnök javasolta, hogy az Akadémia akár még adminisztratív eszközökkel is növelje a kutatói állományon belül a fiatal kutatók számát. Elérte, hogy az intézetkonszolidációs fejlesztéseken belül a fejlesztési pénzkereteknek hozzávetőleg a felét fiatal kutatói státuszokra fordítsák. (Ez történt az 1997. évi fejlesztési keret esetében, amikor is 45 új fiatal kutatói állást teremtettek. Az Alföld-program, az ökológia, a vízügy, a kisebbségkutatás, a földtudomány, a népegészségügy, a judaisztika mellett az AKT rendelkezésére bocsátottak 12 álláshelyet.) A Bolyai-ösztöndíj keretein belül meghatározott összeget különítettek el 50 új fiatal kutatói állásra. (Ez 1998–2001. évre megtörtént.)

A Vezetői Kollégium, illetve a Konszolidációs Bizottság egyetértett e döntésekkel, így az akadémiai intézethálózaton belül 1998-ban létesített fiatal kutatói állások száma 225-ről 320-ra emelkedett.

AKADÉMIAI IFJÚSÁGI DÍJ, 1998

Keviczky László, a Magyar Tudományos Akadémia főtitkára 1998. évben AKADÉMIAI IFJÚSÁGI DÍJBAN részesítette:

az **ÉLETTUDOMÁNYOK**
területén

ANTAL Zsuzsannát, HAMARI Zsuzsannát, a József Attila Tudományegyetem Mikrobiológiai Kutatócsoportjának tudományos segédmunkatársait és PFEIFFER Ilonát, a József Attila Tudományegyetem Mikrobiológiai Tanszékének tudományos munkatársát *Extrakromoszómális genetikai elemek vizsgálata mikroszkópikus gombákban* című pályamunkájáért;

KISS Leventét, a Növényvédelmi Kutatóintézet tudományos segédmunkatársát *Az Amplemyces hiperparazita gombák ökológiai és molekuláris rendszertani vizsgálata* című pályamunkájáért;

HASKÓ Györgyöt, a Kísérleti Orvostudományi Kutatóintézet tudományos munkatársát *Regulation by the sympathetic nervous system of the immune system* című pályamunkájáért;

ÁDÁM Évát, a Szegedi Biológiai Központ Növénybiológiai Intézetének tudományos munkatársát és GYULAI Rolandot, a Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Egyetem Bőrgyógyászati Klinikájának klinikai orvosát *Humán herpeszvírus-8 vizsgálata bőrdaganatokban* című pályamunkájáért;

BAKOS Évát, TUSNÁDY Gábort, SZABÓ Katalint, MÜLLER Mariannt, a Szegedi Biológiai Központ Enzimológiai Intézetének tudományos segédmunkatársait *Multidrog-transzporter szerkezete és működése* című pályamunkájukért;

KOCSY Gábort, az MTA Mezőgazdasági Kutatóintézete tudományos főmunkatársát *Effect of chilling on the diurnal rhythm of enzymes involved in protection against oxidative stress in a chilling-tolerant and a chilling-sensitive maize genotype* című pályamunkájáért;

MAGYAR Zoltánt, a Szegedi Biológiai Központ Növénybiológiai Intézetének tudományos segédmunkatársát *A növényi sejtosztódási ciklus molekuláris elemei: ciklin-függő kináz gének azonosítása és funkcionális jellemzése* című pályamunkájáért;

TÖRÖK Zsoltot, a Szegedi Biológiai Központ Biokémiai Intézetének tudományos munkatársát *Fluorescence detection of symmetric GroEl14 (GroEs)72 heterooligomers involved in protein release during the chaperonin cycle; és Evidence for a lipochaperonin: Association of active protein folding GroES oligomers with lipids can stabilize membranes under heat shock conditions* című pályamunkáiért;

GERGELY Csillát, a Szegedi Biológiai Központ Biofizikai Intézetének tudományos munkatársát *Töltésmozgások és fotociklus a vad típusú és mutáns bakteriorodopszinban* című pályamunkájáért;

a **MATEMATIKA ÉS TERMÉSZET-**
TUDOMÁNYOK területén

ÚJFALUSSY Balázst, a Szilárdtestfizikai Kutató Intézet tudományos munkatársát *Mágneses jelenségek fémes felületeken és határrétegekben* című pályamunkájáért;

VINKÓ Józsefet, a József Attila Tudományegyetem Lézerfizikai Tanszéki Kutatócsoportjának tudományos főmunkatársát *Cefeida változócsillagok fizikai paramétereinek és csillagfejlődési állapotának vizsgálata* című pályamunkájáért;

KUN Ferencné SOHLER Dorottyt, az Atommagkutató Intézet Magspektroszkópai Osztályának tudományos segédmunkatársát *Magszerkezeti kutatások a Ge-As tartományban* című pályamunkájáért;

SZOLNOKI Attilát, az Anyagtudományi Kutatóintézet tudományos munkatársát *Nem-egyensúlyi rács-gáz modellek vizsgálata* című pályamunkájáért;

Akadémiai Ifjúsági Díjjal kitüntetettek egy csoportja, 1998. március 12.

HAJKÓ Jánost, a Kossuth Lajos Tudományegyetem Szénhidrátkémiai Tanszéki kutatócsoportjának tudományos segéd munkatársát *Szénhidrát-acetátok szintézise és hidrogenolízise* című pályamunkájáért;

MOLNÁR Ágnes, GELECSÉR András, KISS Gyulát, KRIVÁCSY Zoltánt, a Veszprémi Egyetem Levegőkémiai Kutatócsoportjának tudományos főmunkatársait *Légköri minták összetételének vizsgálata* című pályamunkájukért;

BAKÓ Imrét, a Központi Kémiai Kutatóközpont tudományos főmunkatársát *Néhány molekuláris folyadék szerkezetének vizsgálata* című pályamunkájáért;

SOÓS Tibort, a Központi Kémiai Kutatóközpont tudományos segéd munkatársát *Angulárisan kondenzált policiklusos azolok szintézise és vizsgálata* című pályamunkájáért;

MOLNÁR Bélát, a Semmelweis Orvostudományi Egyetem II. Belgyógyászati Klinikája Gastroenterológiai és Endokrinológiai Kutatócsoportjának tudományos munkatársát *Komputeres TV képfeldolgozó rendszer kifejlesztése mikroszkópos kvantitatív DNS analízisre, továbbá Neurális hálózatok alkalmazása immunoassayk prózeinek hatásának felismerése* című pályamunkájáért;

ELEK Gábort, a Matematikai Kutatóintézet tudományos munkatársát *Asszimptotikus geometria* című pályamunkájáért;

MICHALKÓ Gábort, a Földrajztudományi Kutatóintézet tudományos munkatársát *Budapest idegenforgalmának szociálgeográfiai vizsgálata* című pályamunkájáért;

SZÜCS Lászlót, a Budapesti Műszaki Egyetem Fizikai Geodéziai és Geodinamikai Kutatócsoportjának tudományos munkatársát *A GPS antenna vizsgálata* című pályamunkájáért;

a TÁRSADALOMTUDOMÁNYOK területén

FÓNAGY Zoltánt, a Történettudományi Intézet tudományos segéd munkatársát *A nemesi birtokviszonyok az úrbérrendezés korában* című pályamunkájáért;

LANDGRAF Ildikót, a Néprajzi Kutatóintézet munkatársát *XIX. századi hősök és hőstípusok a magyar történeti mondahagyományban (Kossuth Lajos és a Habsburgok)* című pályamunkájáért;

BENE Sándort, az Irodalomtudományi Intézet tudományos munkatársát *Égi és földi dicsőség. A közvélemény és manipuláció toposzainak fejlődésvázlata a 17. század első feléig* című pályamunkájáért;

ZOLYOMI Gábort, a Judaisztikai Kutatócsoport tudományos főmunkatársát *A History of the Sumerian directive infix* című pályamunkájáért.

II.

PRO SCIENTIA-ARANYÉRMESÉK ÉS MAGYARY-ÖSZTÖNDÍJASOK

A Magyar Tudomány Napja rendezvénysorozat keretén belül, 1998. november 5-7. között Szeged adott otthont a Magyar Zoltán Posztdoktori Ösztöndíjasok II. Találkozójának, és a Pro Scientia Aranyérmesek IV. Konferenciájának. November 6-án délután a JATE aulájában került sor arra a kerekasztal-beszélgetésre, amelynek szervezője Szendrő Péter, a Gödöllői Agrártudományi Egyetem dékánja volt, a meghívott vendégek Pálkás József államtitkár, Kiss Ádám helyettes államtitkár, Náray-Szabó Gábor, az MTA főtitkárhelyettese, Lipták András, az OTKA elnöke, valamint Osvay Károly, a PSAT elnöke voltak.

Az Országos Tudományos Diákköri Tanács (OTDT) 1988-ban alapította a Pro Scientia Aranyérmet, amely az egyetemi tanulmányok ideje alatt hallgatóként folytatott tudományos tevékenység legmagasabb hazai kitüntetése. Az érmet az Országos Tudományos Diákköri Konferenciák évében, többlépcsős értékelési rend után egy akadémikusokból és vezető egyetemi tanárokból álló zsűri ítéli oda, 1989 óta összesen 239 hallgatónak. A Pro Scientia Aranyérmet a hagyományok szerint az MTA elnöke adja át, a mestereiknek járó elismerő oklevelet pedig az oktatási miniszter.

A Pro Scientia-aranyérmesek az idei, IV. konferenciát a Magyar Tudomány Hetében a Szegedi Universitas közreműködésével rendezték meg.

A Magyar Zoltán Posztdoktori Ösztöndíjat az Alapítvány a Magyar Felsőoktatásért és Kutatásért (AMFK) adományozza, évenként és országosan összesen tizenkettőt-tizenötöt. A posztdoktori ösztöndíj célja a doktori fokozatot szerzett, legkiválóbb hazai fiatal tudósok itthoni kutatóhelyeken tartása, illetve külföldről való hazahozatala. Az ösztöndíjat a Magyar Tudomány hetében az oktatási miniszter adja át.

Az idén először került sor arra, hogy a Pro Scientia-aranyérmesek és a Magyar -

ösztöndíjasok találkozója egy időben és helyen zajlott le. Valójában ez azt jelentette, hogy a 40 évnél fiatalabb kutató és oktató generáció legjobb képviselői különböző diszciplínák művelőiként hallgatták végig egymás előadásait, és személyes ismeretségeket is köthettek.

A rendezvények egyesített megnyitóját és a plenáris ülést Glatz Ferenc akadémikus, az MTA elnöke tartotta. Előadásában a magyar tudomány, illetve tudománypolitika történetére építve hangsúlyozta a fiatal és az újra talán fogékonyabb kutatói-értelmiségi generáció mindenkor előrevívó szerepét.

Ezután saját, fiatalkori a hazai és külföldi levéltárakban folytatott kutatásairól számolt be, amelyek az európai és a magyar kultúra-tudománypolitika 20. századi történetére vonatkoztak.

A fiatal kutatók rendezvényeinek péntek délutáni közös programjából az 1998/99. évi Magyar-ösztöndíjak átadása – amelyeket az oktatási miniszter nevében Pálincás József

akadémikus, politikai államtitkár nyújtott át – és a Szilárd Leó Professzori Ösztöndíjat idén először meghirdető AMFK-ALCOA bejelentés mellett a tudományos és közéleti fórumot emelhetjük ki.

A korábbi Pro Scientia-konferenciák hagyományainak megfelelően került sor a *kerekasztal-beszélgetésre*. [L. alább részletes beszámolónkat.] A találkozó alkalmával a fiatal kutatók a részt vevő akadémikusokkal, professzorokkal és hazai tudománypolitikai szereplőkkel együtt vitatták meg az őket és tudományágaikat érintő, a jövő évszázad hazai tudomány- és felsőoktatás fejlesztése, azaz végső soron a nemzet szellemi gazdasági fejlődése szempontjából rövid és középtávon leginkább égető kérdéseket és tennivalókat, mint felsőoktatási (elit)képzés és integráció, doktori és posztdoktori ösztöndíjak száma és szerepe, a doktori fokozat és a habilitáció minőségének biztosítása, a minőség mint általános fő szempontnak hangsúlyosabb beépítése a felsőoktatásba és a tudo-

KEREKASZTAL-BESZÉLGETÉS SZEGEDEN

(Összefoglaló)

Pálincás József, az Oktatási Minisztérium Államtitkára az alakulóban lévő *Tudomány- és Technológiapolitikai Kollégium* (TTPK) felépítéséről, feladatköréről beszélt. A kollégium elnöke a miniszterelnök, tagjai pedig az érintett tárcák miniszterei. A tudományos autonómiák képviselői (MTA, OTKA, OMFB) is meghívást kapnak. (Állandó vagy az adott ülés tárgysorozatától függően alkalmankénti részvételük még nem tisztázott.) A TTPK mellett egy tanácsadó bizottság kezdi meg működését, melynek elnöke az oktatási miniszter. A bizottság munkájába bevonják a tudományos autonómiák mellett az egyesületeket, intézeteket stb. is. Ennek a széles résztvevői körrel rendelkező testületnek javaslattevő joga van a TTPK felé.

A kerekasztal-beszélgetés résztvevői üdvözlötték ezt a kormányzati elgondolást, egyetértve abban, hogy szükség van központi

tudománypolitikára, és kell hogy legyen ennek intézményi letéteményese is.

Ezt a központi testületet jogkörökkel kell felruházni, és természetesen a megfelelő pénzügyi háttérrel is biztosítani kell a működéshez.

Bérekérdés. A beszélgetés során kiemelt témaként került elő a kutatásban részt vevők bérezésének kérdése. Lipták András, az OTKA elnöke hangsúlyozta hozzájárulásában, hogy csakis differenciálással oldható meg a bérezés. A *differenciálás alapja* pedig csak a *teljesítmény*, a minőségi munkavégzés lehet. A kiugró teljesítmények értékelése, „megfizetése” természetes szelekciót eredményezne. Ezek a kutatók kiemelt bérkategóriába kerülnének, számukat azonban tanácsos lenne meghatározni. A jelenlévők egyetértettek az OTKA elnökével abban is, hogy a különböző pályá-

mányos kutatásba. A fórumon az ország egyetemeinek képviselői, akadémikusok, valamint az elmúlt tíz év és a jelenlegi felsőoktatásért felelős helyettes államtitkár (Bakos István, Csirik János, Dinya László, Kiss Ádám) mellett részt vett Pálincás József akadémikus, OM politikai államtitkár, Náray-Szabó Gábor akadémikus, az MTA főtitkárhelyettese, Lipták András akadémikus, az OTKA elnöke és Szendrő Péter, az OTDT elnöke is.

A szombat kora délután a művészeti és poszterszekcióval zárult Pro Scientia Aranyérmesek IV. Konferenciáján, valamint a Magyary Zoltán Posztdoktori Ösztöndíjasok II. Találkozóján összesen 37, illetve 6 tudományos előadás hangzott el. A kettős rendezvényen az előadók mellett további 34 fő aranyérmes, illetve Magyary-ösztöndíjas, valamint 68 meghívott vendég (akadémikusok, egyetemi és főiskolai vezetők, országos intézmények képviselői) vett részt.

Dr. Osvay Károly

Ránki György-ülésszak

Az MTA Történettudományi Intézetében október végén rendezték meg az intézet korán elhunyt igazgatójáról elnevezett fiatal kutatók konferenciáját. Utalva arra, hogy Ránki György azon tanárok és igazgatók közé tartozott, aki fiatal generációt tömörített az intézetbe, és személyes nemzetközi kapcsolatait felhasználva gondoskodott arról, hogy külföldi műhelyekben megfelelő továbbképzésben részesüljenek.

Az Intézet Tudományos Tanácsának tagjai – részben az intézet vezetői, kutatói, részben egyetemek oktatói – javasolták PhD-korú és disszertációjukon dolgozó fiatalok bemutatkozását. 10 fő készített elő 20-20 perces kiselőadást és olvasta azt fel az intézet közönsége előtt.

zatok elbírálásánál is a *minőségelv*nek kell érvényesülnie.

A bérhelyzet problémáinál felmerül a gazdaság és tudományos kutatás kapcsolata is. Többek véleménye szerint az ipar mint potenciális megrendelő nem pénzt ad a kutatásokra, hanem saját kutatói bázist teremt, a megfelelő feltételek létrehozása után megvásárolja a kutatókat, vagyis az intézeti és egyetemi kutatói fizetésekhez képest sokkal jobb anyagi feltételeket biztosít. Ez is alátámasztja a teljesítménymódszerrel kiemelhető kutatók megfizetésének szükségességét. A tudós munkaerő megtartásának tehát elemi feltétele a pénzügyi háttér megfelelő rendezése.

Egyetemek és az MTA viszonyáról Náray-Szabó Gábor, az MTA főtitkárhelyettese beszélt. (Ő egyben a vezetője a tudománypolitikai vitasorozaton belül a fiatal kutatók helyzetét tárgyaló bizottságnak.) Véleménye szerint az MTA intézetei nem csatolhatók az egyes tudományegyetemekhez. Ennek két fontos okát hangsúlyozta: egyfelől az egyetemek kapacitása nem bírja el az intézethálózat

nagyságát, másfelől biztosítani kell az intézményes versenyt ahhoz, hogy kiugró eredményeinkkel felzárkózhassunk Európa és a világ élvonalához. Természetesen a már meglévő és folyamatosan bővülő kapcsolatokat fenn kell tartani az egyetemek és az akadémiai intézetek között, amelyek eddig is eredményesen működtek, de további adminisztratív összevonás nem kedvezne egyik félnek sem.

A főtitkárhelyettes kitért az Akadémiai Könyvtár helyzetére is hangsúlyozva, hogy a konszolidáció eredményesen halad, az OTKA segítségével sikerült 1999-től a könyvtár adatbázisát bekapcsolni a budapesti és vidéki könyvtárhálózatba (Science Citation Index).

*

A hozzászólásoktat és rövid beszámolókat végig élénk vita követte. A vitában mindekelőtt a oktatási tárca megoldási elképzeléseire vonatkozó kérdéseket állítottak.

P. Á.

EURÓPAISÁGUNK A K+F-EGYÜTTMŰKÖDÉSSEN

Az Európai Unió V. (K+F) keretprogramjának távlatai

Az MTA, az OMFB és az Oktatási Minisztérium közös szervezésében az MTA székházában, 1998. november 5-én rendezték meg Az Európai Unió V. (K+F) keretprogramjának távlatai című tanácskozást. E tanácskozás nem előzmények nélküli. Az OMFB e tárgykőről folyamatosan igyekszik tájékoztatni a szakmai nyilvánosságot. Az MTA vezetése is elhatározta, hogy naprakész információt ad az V. keretprogramról az intézeti vezetőknek, az érintett kutatóknak, így került sor e találkozó közös megvalósítására. A szervezés idején még úgy tűnt, hogy a keretprogramról — már a brüsszeli döntést követően — végleges információt kaphatnak a meghívottak. Az Isten malmai azonban Brüsszelben is lassan őrlnek...

A bevezető előadást Glatz Ferenc, az MTA elnöke tartotta *A magyar tudomány és az európai integráció* címmel. Kifejtette, hogy az Európai Uniónak nincs nemzetek feletti kulturális és tudománypolitikája, így

Magyarország sem az „EU-konformitás” miatt kényszerül átalakítani kutatásszervezetét. A mindenkori magyar kormányzatnak tudomásul kell vennie, hogy az EU a nemzeti prioritásokat csak igen kis mértékben, vagy

A konferencia előadói (balról): Kroó Norbert akadémikus, az Oktatási Minisztérium helyettes államtitkára. Glatz Ferenc, az MTA elnöke, Náray-Szabó Gábor főtitkárhelyettes, dr. Raoul Kneucker, Osztrák Szövetségi Tudományos és Közlekedési Minisztérium államtitkára, dr. Siegler András, az OMFB ügyvezető elnökhelyettese

egyáltalán nem veszi figyelembe az EU-keretprogramok kutatási témái között, így Magyarországnak is — saját érdekében — lényegesen többet kell áldoznia e szféra fejlesztésére. Fontos látni, hogy az V. keretprogram költségvetése átlagosan nem éri el a kutatás-fejlesztési összráfordítások 5%-át az EU tagállamaiban. Ahhoz azonban, hogy sikeres pályázatokat nyújthassunk be e keretprogramhoz, messzemenően figyelembe kell vennünk az EU preferenciáit.

Fontos tényező, hogy az EU vezetésének gondolkodásában már a közeli jövőben előtérbe kerül az ember mint anyagi javakat termelő, de mint szociális és kulturális lény is. Meg kell oldani a bűnözéssel, a munkanélküliséggel, a drog használatával és terjesztésével, az iskoláztatással stb. kapcsolatos gondokat. Jellemző, hogy a brüsszeli szóhasználat ma már a minőség, a növekedés abszolút fogalmai helyett a sustainable quality, sustainable growth, azaz a „fenntartható minőség, fenntartható növekedés” szavakat használja. Ez pedig egyértelműen jelzi: nagyobb figyelmet kap az ember, az emberi környezet.

A Magyar Tudományos Akadémia intézetei eddig is jeleskedtek az EU-programokban való részvételben. A további munkához jelentős háttérrel biztosítanak a nyugat-európai kutatókkal fennálló jó szakmai kapcsolatokat. A továbblépés érdekében azonban szükséges e kapcsolatok intézményesítése, hiszen az V. keretprogramhoz befizetendő magyar pénzügyi hozzájárulás visszanyerése a magyar tudományosságnak elemi érdeke, s ez csak szolid intézményi háttérrel lehetséges.

Atalálkozó vendége dr. Raoul Kneucker, az Osztrák Szövetségi Tudományos és Közlekedési Minisztérium szekciófőnöke (államtitkár) volt, aki *Az innovatív V. keretprogram* címmel tartotta meg angol nyelvű előadását. Mivel ez év végéig Ausztria tölti be az Európai Unió soros elnöki posztját, a hallgatók „első kézből” hallhattak fontos információkat a programokkal kapcsolatosan.

Kneucker úr utalt arra, hogy a tudomány — a művészetekhez hasonlóan — mindig is nemzetközi volt, így valós alapja van az EU tudományos kutatási és fejlesztési program-

jainak. Az EU jelenléte e szférában koncentrált: valóban az erre a területre fordított költségeknek csak mintegy 4%-át teszi ki az V. keretprogram költségvetése, ez — a tematikus és a horizontális programok erejénél fogva — „kormányzó erőt” képvisel. A ma még pontosan meg nem határozott költségvetés legnagyobb hányada a 21 kulcsakció megvalósítását szolgálja majd. E programok jellegüknél fogva *transznacionálisak*, sajátos európai értéket hordoznak, *interdiszciplinárisak*, kapcsolódniuk kell a versenyszférához és a *szubszidiaritás* elvét tükrözik. Az eddig meghatározott feladatok új hangsúlyokat mutatnak, bár a témák egy része természetesen nem új.

Kneucker úr — az osztrák tapasztalatok alapján — kifejtette, hogy a közép-európai társult államok akkor lehetnek sikeresek az európai uniós együttműködésben, ha rugalmasak, gyorsak és ötletesek (ugyanaz vonatkozik egyébként a nyugat-európai kis államokra is). Igazán életképes javaslatok nem sikkadhatnak el csak azért, mert nem az EU vezető országainak kutatóitól származnak. A szakértői, értékelő és egyéb bizottságokba nyilván hamarosan megjelennek a társult tagállamok képviselői is; az ő szerepük rendkívül fontos lehet. Jelenleg úgy néz ki, hogy a végső döntést követően az első konkrét *pályázati felhívást az V. keretprogram témáiban 1999 márciusában írják ki*. Végezetül Kneucker úr megjegyezte, hogy az V. keretprogram léte — ismerve a brüsszeli viszonyokat — maga a csoda. A szakértők elkészítettek egy több száz oldalas dokumentumot, s azon *lényegi* változtatás nem történt.

Az osztrák vendég előadását követően dr. Siegler András, az OMFB ügyvezető elnökhelyettese adott tájékoztatást *Felkészülési stratégiánk a magyar K+F európai integrációjára* címmel. A fontos, gyakorlati információkat és számadatokat tartalmazó prezentációt Kroó Norbert akadémikus, az Oktatási Minisztérium helyettes államtitkárának előadása követte *A magyar egyetemi kutatás helyzete és lehetőségei az EU V. (K+F) keretprogramjában*.

Sánta Zoltán

A VEZETŐSÉG NAPIRENDJÉN

VEZETŐI KOLLÉGIUM

1998. december 2.

A Vezetői Kollégium megvitatta az 1998. december 7-i közgyűlés forgatókönyvét és elfogadta annak lefolytatási rendjét.

1998. december 14.

A közgyűlés határozata szerint a VK az osztályelnökök részvételével, kibővített ülésen foglalkozott az Országgyűlés számára készített jelentéssel. A magyar tudomány és az Akadémia helyzetével kapcsolatos jelentéshez több kiegészítő javaslat érkezett, amelyek beépítésre kerültek.

1999. január 13.

1. A Vezetői Kollégium kötetlen eszmecserét folytatott a májusi cikluszáró közgyűlésig megoldandó feladatokról. Egyetértettek az elnök javaslatával, hogy az első félévben a fő hangsúlyt az összegzésre, a megkezdett értékelésekre kell fordítani. A VK egyetértett az akadémiai díjrendszer megkezdett reformjának befejezésével, s meg-

erősítette az elnököt: a közgyűlésig meg kell jelentetni az Akadémia megújuló belső életét, az újrakezdő rendezvényeket bemutató kiadványokat (évkönyv, emlékbeszédek, székfoglalók, tudományos konferenciák). Egyetértett az elnökkel: az év második felében azonnal hozzá kell kezdeni a köztestületi feladatokat hatékonyan ellátni képes akadémiai tisztviselői részlegek kiépítéséhez.

2. Az 1998. decemberi közgyűlésen több hozzászóló foglalkozott az '56-os Intézet és a Politikatörténeti Intézet költségvetési elvonása kapcsán kialakult helyzettel. A közgyűlés elfogadta azt a javaslatot, hogy a kérdést tűzze napirendjére a II. osztály, és állásfoglalásának ismeretében történjenek további intézkedések.

Az Akadémia elnöke kifejtette, hogy két, egymástól független ügy keveredett össze a vita során. Az egyik a költségvetési elvonás, a másik a jelenkortörténeti kutatások támogatására létesítendő közalapítvány kérdése. A költségvetési elvonásról az Országgyűlés határozatot hozott. Az informális közbelépéseken túlmenően az Akadémiának lehetősé-

A VEZETŐK PROGRAMJÁBÓL

(1998. november 15-1999. január 31.)

GLATZ Ferenc elnök*

november 16. „Az európai integrációs és az emberközpontú gondolkodás”. Nyitóelőadás a Népesedés és népesedéspolitika Magyarországon c. konferencián (KSH)

november 18. Megbeszélést folytat a vidéki akadémiai bizottságok elnökeivel. (MTA-székház) —

* Az elnök programja nem tartalmazza a vezetésével rendszeresen tartott akadémiai fórumok időpontjait (hetente apparátus-értekezlet, kéthetente Vezetői Kollégium, havonta elnökségi ülés és az osztályelnökök konzultációja, a Konszolidációs Bizottság és az osztálytitkárok ülése, az Akadémiai Kerekasztal havonta tartott ülései).

„A nemzeti tematikájú tárgyak a közoktatásban az integráció korában”. Nyitóelőadás a magyar tanárok országos konferenciáján Pokorni Zoltán társaságában. (MTA-székház, Diszterem) — „A magyar történetírás a 20. századról” Nyitóelőadás a Politikatörténeti Intézet szakmai konferenciáján.

november 19. Látogatás a Pécsi Akadémiai Bizottságnál. „Tudomány és regionalitás” címmel előadás és konzultáció a PAB-székházban a déldunántúli közéleti személyiségek és a PAB köztestületi tagjainak részvételével.

november 20. A Tudomány Világkongresszusa Magyar Szervező Bizottsága elnökeként megbeszélés az Oktatási Minisztérium (Pálincás József, Kroó Norbert), valamint az MTA vezetőinek (Keviczky László, Láng István) társaságában.

ge és kötelessége a szakmai érdekek védelme és képviselése. Ezt az elnök határozottan kívánja érvényesíteni. Ezt tükrözte közgyűlési javaslata is.

A közalapítvány létesítésével kapcsolatban az Akadémia elnöke levélben fejtette ki egyet nem értését Hámosi József és Stumpf István minisztereknek azzal az eljárással szemben, hogy a működő akadémiai Jelenkortörténeti Bizottság megkeresése nélkül készítették el az alapító okirat tervezetét, tettek javaslatot a kuratórium összetételére. Jelenleg a közalapítvány tárgyalását levették az államtitkári egyeztetés napirendjéről.

A közgyűlési határozatot követően a II. osztály Történettudományi Bizottsága foglalkozott a két intézet körül kialakult helyzet szakmai szempontból történő megítélésével. A bizottság a szakmai értékek megőrzésének fontosságára hívta fel a figyelmet. Ezzel a véleménnyel az osztály vezetése is azonosult.

A Vezetői Kollégium átfogó vita után úgy foglalt állást, hogy a jelenkortörténet kutatása országos ügy, ezért több más, korábban vizsgált kérdéshez hasonlóan (pl. nukleáris-hulladék-temető) az Akadémia fejtsse ki véleményét.

– Az Akadémia a szakmai értékek megőrzését elengedhetetlennek tartja. Vita alakult ki, vajon mennyire van szó szakmai értékek rombolásáról?

– A Történettudományi Bizottság véleményével a Vezetői Kollégium egyetértett, kéri azonban a tudományos tevékenység konkrét bemutatásával történő kiegészítést. Csak egy igen megalapozott szakmai indoklás után szabad bármilyen megnyilatkozást tenni.

– A Történettudományi Bizottság véleményét az osztály ismerje meg és foglaljon állást.

– A Vezetői Kollégium szakmai kérdésekben nem illetékes, ezért abban nem foglal állást.

– Az Akadémia kutató pályázati kiírásai a szakmai szempontból megfelelő pályázatok számára továbbra is nyitva állnak.

3. Keviczky László főtitkár rövid tájékoztatást adott az 1999. évi költségvetésről. Elmondta, hogy a minimálbér Országgyűlés általi emelése révén növekedett az akadémiai tiszteletdíjak költségvetési tétele. Az 1,9%-os tartalék képzése miatt viszont 330 millió forint zárolására került sor azzal, hogy ezt az összeget a II. félév folyamán, a költségvetés helyzetétől függően felszabadítja a kormány.

Az Akadémia megkísérelte költségvetését úgy alakítani, hogy az 1,9%-os elvonás ne érintse az OTKA-t. A Pénzügyminisztérium átirata szerint azonban erre nincs lehetőség. A PM eljárása merőben eltérő a korábbi gyakorlattól, mert ezzel a lépésével a fejezetben belüli gazdálkodásba is belenyúlt.

november 22. Tárgyalás Habsburg Mihállyal és Habsburg Gézával a „Habsburgok Európában” c. kiállítás nemzetközi és magyarországi bemutatásáról, valamint a nemzetközi Palatinus Alapítvány védnökségéről.

november 23. „Tudományos könyvtáraink és a tudáspolitikai reform”. Nyitóelőadás a tudományos könyvtárakról rendezett országos tanácskozáson.

november 24. Sajtótájékoztató a Stratégiai Kutatások az MTA-n program keretében megjelent utóbbi 3 kötetéről. — A Stratégiai Kutatások Programtanácsának beszámoló ülése.

november 25. A „Magyarország 2000” c. hétkötetes kiadvány Szerkesztő Bizottságának előkészítő ülése.

december 1. Az Akadémia vezetésének értekezlete Nemeskürty Istvánnal, a millenniumi rendezvényekért felelős kormánybiztossal. — Az ún. „diszciplína-viták” keretében vitaindító

előadás az Agrártudományi Osztály kihelyezett ülésén.

december 2. Látogatás az intézeti konszolidáció keretében átalakított és fejlesztett a KFKI-ben; sajtótájékoztató

december 3. Vácrátóton felavatja az új ökológiai célú beruházások keretében elkészült épület-szárnyat.

december 7. Az MTA közgyűlése.

december 8. Fórum az MTA külső tagjaival. — A Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottság ülése.

december 9. Látogatás a Debreceni Akadémiai Bizottságnál. Berényi Dénes DAB-elnök születésnapjának köszöntése és konzultáció a területi bizottság tagjaival.

december 10. Az Akadémia induló új központi kiadványainak szerkesztői értekezlete.

december 13. A zsűri elnökeként „Év embere” díj átadása. (Nemzeti Színház)

1999. január 27.

1. A Vezetői Kollégium eszmecserét folytatott arról, hogy Harmathy Attila alelnök alkotmánybíróvá történt megválasztása miatt az alelnöki feladatok ellátását hogyan lehet biztosítani.

A VK felkérte az Akadémia elnökét, folytasson megbeszélést Harmathy Attilával, tisztázza, mikortól kell alelnöki funkciójából való lemondásával számolnunk. Ezt követően a három társadalomtudományi osztályelnökkel konzultáljon a feladatok ellátására javasolt személyről.

2. A közgyűlési doktor képviselőknél a köztestület életében betöltött szerepe, tevékenységük módja eddig egyértelműen nem tisztázódott. A kiforratlan helyzet arra indította az elnökség három doktor képviselőjét, hogy közvélemény-kutatás után kezdeményezzék az alapszabály megváltoztatását.

A VK felkérte Kulcsár Kálmánt, nyújtson segítséget a doktoroknak a törvény, az alapszabály és a javaslatok közötti összhang megteremtésében. Hívja fel a figyelmet az eljárás során szükséges egyeztetések elvégzésére.

3. Az Akadémia elnöke tájékoztatta a Vezetői Kollégiumot a tudománypolitikai viták állásáról. Mind a 10 bizottság aktív, a viták nyomán a bizottsági anyagok február végére elkészülnek.

4. A Vezetői Kollégium megtárgyalta az Akadémiai Klub Egyesület működése meg-

kezdésével összefüggő anyagi természetű kérdéseket.

Az Akadémia Székházának felújítása a klub elkészültével befejeződött. Az 1996. évi elnöki beavatkozást követően a munkák felgyorsultak. A Székház átadása 1999. február 4-én lesz.

Az Akadémiai Klub Egyesület elkészült termeit mielőbb szolgálatba kell állítani. A működést megelőzően azonban több, a működést meghatározó pénzügyi kérdés tisztázásra vár.

Eddig mintegy 700 klubtag fizette be a tagdíjat. A Klub megnyitásának elhalasztása nem kívánatos. Sürgető a pártoló tagok meghívása és megnyerése a klub tagjai sorába. Az üzemeltetővel folytatni kell a tárgyalást a megkötendő szerződés finomításáról.

A Vezetői Kollégium megállapította:

– a Székház átadása, a felújítás lezárása február 4-én legyen. Ebből az alkalomból:

Kreszán Albert vezérigazgatót a Pro Scientia érdem kitüntetésben

Weber Lászlót, Dávid Ferencet, Tóth Ferencet, Horvát Györgyöt elnöki dícséretben részesíti.

– helyes volt az Akadémiai Klub Egyesület helyének kialakításáról szóló korábbi VK döntés,

– az Akadémiai Klub Egyesület önálló jogi személy, mint ilyen, kössön megállapodást

december 15. A Tudomány Világkonferenciája Magyar Szervező Bizottságának alakuló ülésén elnököl. — A Stratégiai Kutatások Programbizottságának ülése, a jövő évi tervek előterjesztése.

december 16–17. „Kisebbségek a jövőendő Közép-Kelet-Európájában”. Előadás az Európai Unió keleti kiterjesztésével foglalkozó nemzetközi konferenciáján. (Pozsony). — Tárgyalás Pozsonyban a határokon túli akadémiai bizottságok javaslatáról (sajtótájékoztatóval). — Tárgyalás Bécsben az ezredforduló közép-kelet-európai tudományos ünnepségének előkészítéséről.

december 21. Tárgyalás az Akadémiai Kiadó igazgatójával az ezredforduló akadémiai kiadványairól és az utolsó akadémiai könyvesbolt eladásának megakadályozásáról.

december 22. Konzultáció a Központi Kémiai Kutatóközpontban az új igazgató beiktatása alkalmából.

1999. január 12. A Bolyai-ösztöndíj kuratóriumi ülése.

január 12. Részt vesz és köszöntőt mond Márta Ferenc akadémikus 70. születésnapja alkalmából a Kémiai Kutatóközpontban rendezett tudományos ülésen.

január 14. Az új kisebbségkutató akadémiai központ Tudományos Tanácsulása. — Sajtótájékoztató a Tudomány Világkonferenciájáról. (MTA-székház)

január 23. „Civil társadalom és kultúrpolitika a jövő Európájában”. Nyitóelőadás a Pro Cultura Alapítvány éves díjkiosztó ünnepségén, a magyar kultúra napja alkalmából.

január 25. Részt vesz Pokorni Zoltán miniszter társaságában az AKVT ülésén. — A 2000. év és az MTA alapításának 175. évfordulója ünneplésére alakult bizottság ülése.

január 26. „Az új szintetizáló szemlélet követelménye” címmel hozzászólás a Növénytermesztési

az Akadémiával, rendezve ebben egymáshoz való kapcsolatukat.

– Az Egyesület működtetése több gondot vet fel. A VK felhívja az Egyesület figyelmét, terjesszen a VK elé összeállítást arról, hogy gazdaságosan, kulturáltan tudja-e működtetni a Klubot.

– A Vezetői Kollégium megerősíti az 1998. április 22-i állásfoglalását, amely szerint az Egyesület működési költségeiről csak 1999 végén készíthető mértékadó áttekintés, addig azonban várhatóan szükség lesz az Egyesület akadémiai támogatására is. Ez a támogatás, a korábbi állásfoglalásnak megfelelően nem érintheti a költségvetés tudományos tételeit, csakis a köztestületi kérdések vagy az üzleti vállalkozások bevételei terhére történhetnek.

– Az Egyesület – amelynek tagjai elsősorban az Akadémia köztestületének tagjai – támogatja a Magyar Tudományos Akadémiát a törvényben rögzített köztestületi feladatainak ellátásában. Ennek megfelelően – összhangban az Egyesület Alapszabályával – elősegíti a tudomány és a gazdaság vezető személyiségeinek párbeszédét, valamint a tagok szabad idejének kulturált eltöltését.

– A fenti egyesületi feladatok ellátását a Magyar Tudományos Akadémia pénzügyi támogatással is segíti. Ennek mértéke – az adott feladattól függően – esetenként kerül meghatározásra.

ELNÖKSÉG

1998. november 24.

1. Az Elnökség tájékoztatót hallgatott meg a Magyar Tudományos Akadémia 1997. évi tevékenységéről készült kormánybeszámolórol.

Az Akadémiáról szóló 1994. évi XL. törvény 3. szakaszának (4) bekezdése alapján „Az Akadémia elnöke évente tájékoztatja a Kormányt az Akadémia munkájáról”. Így készült el az előző évekhez hasonlóan a tájékoztató anyag az 1997. évről, valamint annak alapján a kormányelőterjesztés és a határozati javaslat. Ezt az anyagot az MTA vezető testületei megvitatták, elfogadásra javasolták a közgyűlésnek.

2. A magyar tudomány helyzetét számba vevő országgyűlési beszámolórol hallgatott meg tájékoztatót az Elnökség.

A 20. század közepe óta általánosan elismertté vált a tudományban az országok gazdasági, társadalmi életében, fejlődésében játszott kiemelkedő szerepe. Az MTA-ról szóló 1994:XL. törvénnyel a magyar Országgyűlés is elismerte a hazai tudomány kiemelkedő jelentőségét. E törvény 3. §-ának (3) bekezdése előírja, hogy a Akadémia elnöke rendszeresen számoljon be az Országgyűlésnek a magyar tudomány általános helyzetéről, valamint az Akadémia munkájáról. Az 1996-ban benyújtott parlamenti beszámolót megelőzően az Országgyűlés még nem

Tudományos Nap c. konferencián (A bevezető előadást Pepó Pál miniszter tartja.)

január 27. „A támogatott kutatóhelyek és a tudománypolitika reformja” címmel előadást tart a természettudományos és matematikai kutatóhelyek vezetőinek értekezletén. — Ugyanebben a témakörben január 28-án az élettudományok és a társadalomtudományok képviselőinek értekezletén.

január 28. Előterjeszti a határokon túli akadémiai bizottságok programját a határokon túli magyar tudósok értekezletén.

KEVICZKY László főtítkár

november 16. Tárgyalás a Svéd Tudományos Akadémia alelnökével (MTA-székház). — Megbeszélések az Akadémiai Kutatóhelyek Tanácsa és a Kutatói Fórum képviselőivel. — A Tudósklub vezetőivel az Akadémiai Klub programtervezetéről tárgyal.

november 17. Megbeszélések a Külügyminisztérium Tudományos Ügyek Főosztálya vezetőivel.

november 19. A Tudománypolitikai Alapelvek Informatikai és Infrastrukturális Albizottsága ülése. — A Tudománypolitikai Alapelvek Nemzetközi Kapcsolatok Albizottsága ülése.

november 20. Megbeszélés a British Council igazgatójával.

december 3. AKT-ülés.

december 10. MTA Informatikai Bizottság ülése. — MATE elnökségi ülése.

1999. január 12. Bolyai-ösztöndíj kuratóriumi ülése.

január 18. Tudománypolitikai Alapelvek Nemzetközi Kapcsolatok Albizottság ülése. — Országos Ifjúsági Innovációs Verseny zsűrijének ülése. (MOI-székház)

január 19. Közigazgatási államtitkári értekezlet. — UNESCO ICSU delegáció fogadása.

január 25. AKVT-ülés.

foglalkozott átfogóan a magyar tudomány-nyal.

Már az 1996. őszi vitákon jelezte az Akadémia elnöke, hogy a kétéves beszámolási időszak túl rövid, idokolt lenne az akadémiai törvény módosítása. A folyamat azonban 1998 elején elakadt. Ezért a jelen beszámoló az 1997. évről és az 1998. év első félévéről készült, a magyar tudományos kutatás irányításában és a kutatásokban fontos szerepet játszó szervek és szervezetek közreműködésével.

4. Biró Péter tájékoztatta az Elnökséget az 1999. évi akadémiai választások előkészítését végző Jelölőbizottság összetételéről. Az Alapszabály 34. §. (2) bekezdése alapján a tudományos osztályok megválasztották a Jelölőbizottságba az osztályt képviselő akadémikust, illetve doktort, így a bizottságnak 22 tagja van, amely tagjai közül maga választja meg elnökét. A XI. osztály elnöke jelezte, hogy az előzetesen javasolt Bor Zsolt akadémikus helyett a következő napi osztályülésen új tagot küld a bizottságba.

4. Az Elnökség megtárgyalta a Kutatói Fórumnak az alapszabály módosítására vonatkozó javaslatát. A Kutatói Fórum 1998. június 16-i ülésén javaslatot fogadtak el az alapszabály 58. §-a módosítására. A javaslatot a tudományos osztályok megtárgyalták, véleményük azonban erősen megoszlott.

5. Egyebek között.

Harmathy Attila alelnök betervezte a közgyűlési tárgysorozat végleges változatát.

Kérdéses, hogy a közgyűlés folytatódik-e délután is, mivel ez nem szerepel a tárgysorozatban.

1998. december 14.

1. A decemberi közgyűlés felhatalmazta a vezetőséget, hogy az ott elhangzott észrevételeket figyelembe véve véglegesítse az országgyűlési beszámoló szövegét.

2. Egyebek között.

Az Elnökség a 2000. év teendőivel kapcsolatos elnökségi bizottság kiküldését határozta el. Kéri a tudományos osztályokat, hogy a bizottságba 1-1 tagot delegáljanak 1999. január 15-ig. A bizottságot a következő elnökségi ülés előtt szükséges összehívni.

1999. január 26.

1. Az elnökségi ülésen véglegesítették az 1998. december 7-i közgyűlés határozatait, valamint elfogadták az 1999. I. félévi munkatervet.

A munkaterv tárgyalása során Biró Péter javasolta napirendre tűzni a tudományágak rendszerének kérdését. Kiss Ádám választott doktor képviselő elmondta: az Oktatási Minisztériumnak is van hasonló jellegű előterjesztése, szerencsés lenne tehát ez esetben az együttműködés. Állásfoglalás született, hogy a tudományágak rendszerének kérdésével kapcsolatban március-április hónapok folyamán kerekasztal-beszélgetést szerveznek. A rendelkezésre álló dokumen-

VIZIE. Szilveszter alelnök

november 17. Konszolidációs Bizottság ülése.

november 17. Elnökségi ülés.

november 20–22. Madridban az ALLEA ülésen vesz részt.

november 24. Sajtóbemutató a „Stratégiai Kutatások az MTA-n”. Életmód program keretében elkészült három kötet kapcsán. (MTA-székház kistermében)

november 24. Programtanács ülése.

november 24. Elnökségi ülés.

november 25. Vezetői Kollégium ülése.

november 27. Tudománypolitikai alapelvek albizottság megbeszélése.

december 2. AKVT-ülés.

december 7. Közgyűlés

december 14. Vezetői Kollégium ülése.

december 17. Hőgyes Endre-emlékülés az Egészségügyi Minisztériumban.

január 26. Növénytermesztési Tudományos Napok az MTA-székház Dísztermében.

január 27. Nemzetközi Kapcsolatok Bizottságának ülése.

HARMATHY Attila alelnök

november 17. Konszolidációs Bizottság ülése.

november 17. Elnökségi ülés.

november 24. A Stratégiai Kutatások Programtanácsának ülése.

november 24. Elnökségi ülés.

november 25. Vezetői Kollégium ülése.

december 7. Közgyűlés.

december 14. Vezetői Kollégium ülése.

december 17. A SZIMA Alapítvány ülése az MTA-székház SZIMA Irodában.

tumok alapján vitaindító anyag készítésére felkéri a KSZI-t.

2. Az Akadémia májusi közgyűlése hagyományosan a hónap első teljes hetében kerül megrendezésre, így az 1999. évi közgyűlést a május 3-ával kezdődő hétre hívja össze az Elnökség. A közgyűlés tisztújító közgyűlés, melyen megválasztják az MTA elnökét, főtítkárá, három alelnökét, főtítkárhelyettesét, valamint a három akadémikus választott elnökségi tagot.

3. A közgyűlések tartalmi és technikai előkészítését és szervezését az utóbbi években az Akadémia vezetői köréből Harmathy Attila alelnök és Náray-Szabó Gábor főtítkárhelyettes irányította és felügyelte. Az 1999. évi májusi közgyűlés előkészítésében Harmathy Attila alkotmánybíróvá történő megválasztása miatt nem tud részt venni, míg Náray-Szabó Gábor az összeférhetetlenség elkerülése végett nem kíván ebben szerepet vállalni. Ezért az 1999. májusi közgyűlés előkészítésre az Elnökség bizottságot küld ki, amelynek elnöke Láng István, tagjai az Elnökség választott akadémikus és doktor tagjai (Biró Péter, Marosi Ernő, Kiss Ádám, Kiss Jenő, Nyéki József), titkára Pannonhalmi Kálmán, az Elnöki Titkárság vezetője.

4. Az 1998. decemberi közgyűlés határozata megbízta az Elnökséget, hogy a 2000. év, valamint az Akadémia alapításának 175. évfordulójára az elnök vezetésével külön bizottságot küldjön ki. A bizottságba a tudományos osztályok jelöltek tagokat Ritoók

Zsigmond (1999. júniusig), Szakály Ferenc, Gyires Béla, Király Zoltán, Halász Béla, Haszpra Ottó, Kálmán Alajos, Vida Gábor, Kulcsár Kálmán, Bárdossy György, Zimányi József akadémikusok személyében. Az osztályok által javasolt jelölteket január 25-én az elnök megbeszélésre hívta össze. A bizottság elfogadta a „Magyar Tudományos Akadémia 2000” koncepciót, és azt az Elnökség elé terjesztette. (Részletes beszámolóinkat l. e számunk 49–52. oldalain.)

5. Egyebek között kérdés hangzott el a Somody Imre által alapított Bolyai Alkotó Díjjal kapcsolatban, amely 1998-ban az alapító kérésére nem került kiosztásra, mivel a kormány általi törvénybe iktatását szeretné elérni. A kuratórium 1999-ben mindenképpen szeretné a díjat kiosztani, de jelen pillanatban kérdéses, hogy az MTA által odaítélt díjról vagy akadémiai díjról születik-e döntés.

KONSZOLIDÁCIÓS BIZOTTSÁG

1999. január 28.

1. Az Akadémia elnöke kérdést intézett a Társadalomtudományi Kuratórium elnökéhez és a főosztályvezetőhöz, a várbeli költözések helyzetéről.

A tájékoztatás szerint a vári költözések elhúzódását a műemléki környezet átalakításával járó engedélyek beérkezése hátráltatta. A késedelem együtt járt az infláció hatása

MICHELBELGER Pál alelnök

november 16. A Svéd Tudományos Akadémia tagjaival megbeszélés, majd ebéd.

november 17. Konzolidációs Bizottság ülése.

november 17. Elnökségi ülés.

november 19. Közlekedéstudományi Bizottság ülése az MTA-székház Elnöki Tanácstermében.

november 19. Tudománypolitikai alapelvek nemzetközi kapcsolatokkal foglalkozó csoportjának ülése.

november 25. A stratégiai kutatások Programtanácsának ülése.

november 25. Elnökségi ülés.

november 25. Vezetői Kollégium ülése.

november 30. Dunafer Igazgató Tanácsával megbeszélés az alelnöki szobában.

december 3. Tárgyalás a belsőégésű motorok fejlesztéséről az MTA-székház Képes teremben.

december 7. Közgyűlés.

december 8–10. CERN ülésen vesz részt Genfben.

december 11. A Gazdasági Minisztériumban Termékfejlesztési Díjakat ad át.

december 11. MTESZ közgyűlésen vesz részt, ahol a szervezet elnökévé válsztják.

december 14. Vezetői Kollégium ülése.

december 14. SASAKAWA ülés az MTA-székház Szentágotthay-termében.

december 14. A Jedlik Ányos Társaság képviselőtében tárgyal Hátori József kulturális örökségek miniszterével.

január 18. Tudománypolitikai alapelvek munkacsoport megbeszélése.

január 25. Szilárd Leó Ösztöndíjbizottság ülése az Oktatási Minisztériumban.

január 26. Elnökségi ülés.

január 27. Nemzetközi Kapcsolatok Bizottsága ülése.

miatti költségnövekedéssel is: a tervezett 540 millió forint helyett kb. 600 millió forintba fog kerülni.

A költözések 1999-ben befejezhetők.

2. Az 1998. decemberi közgyűlés a Konszolidációs Bizottság jelentését elfogadta, a bizottság működését 1999 végéig meghosszabbította. Munkatervet ezért a bizottság egész évre készít. A feladatok rövidebb és hosszabb távú teendőkre oszthatók.

Rövidebb távon szükséges

- az 1999. évi pénzek felosztása,
- a keretek lebontása,
- a hátralévő költségek áttekintése,
- a felszabaduló ingatlanok hasznosítása.

nak ismételt áttekintése.

Hosszabb távon az intézethálózat jövőjének meghatározása

- a fejlesztési programok beszámoltatása,
- a nagy műszerek beszerzése (AKT-val együtt),
- a kutatóhálózati bérrendszer (AKT-val együtt),
- az EU integráció és a kutatóintézetek (AKT-val együtt)

– az intézethálózat 2000 utáni költségvetési pozíciói (AKT-val együtt) kérdések tárgyalása szükséges.

A Konszolidációs Bizottság elfogadta, hogy a február 1-jei AKT-ülésre való tekintettel állást foglal az 1999. évi 600 millió forint felosztásáról.

A konszolidációs folyamat költségeinek bizonytalansága miatt 100 millió forintot az elfogadott elvek szerint a II. félévben oszt ki.

A tudományterületek közötti felosztási arány a következő:

élettudomány	25,71 %
természettudomány	58,70 %
társadalomtudomány	15,59 %

A kuratóriumi elnökök a fenti felosztást elfogadták.

3. A Konszolidációs Bizottság következő ülésén az alábbi napirendi pontokat fogja tárgyalni:

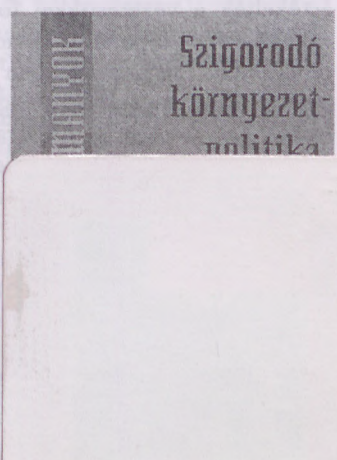
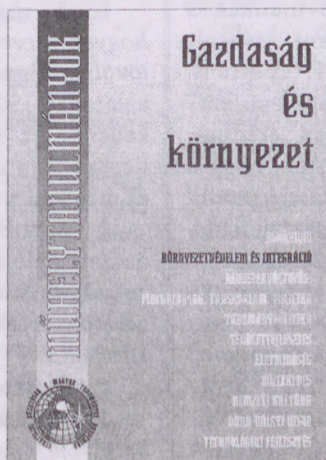
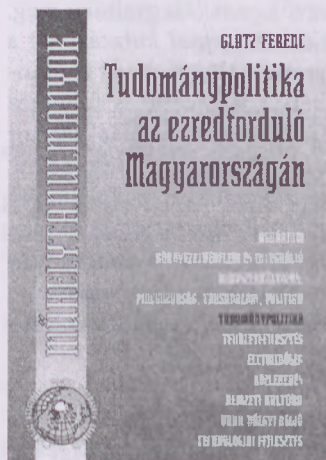
- a) A várbeli költözések helyzete
b) A felszabaduló ingatlanok hasznosításának állása.

Pannonhalmi Kálmán

МҮНЭЛЭН

E címmel adja közre a Stratégiai Kutatások Programirodája újabb könyvsorozatát. Az MTA-n folyó stratégiai kutatások zárótanulmányait a „Magyarország az ezredfordulón” c. sorozat tartalmazza, míg az elő- illetve a műhelytanulmányok e sorozatban látnak napvilágot.

A kötetek megvásárolhatók a Stratégiai Kutatások Programirodájában, Bp., Nádor utca 18.
Telefon: 3318-326

STRATÉGIAI KUTATÁSOK

PROGRAMTANÁCS

november 24.

1. A Programtanács délelőtt 10 órától a késő délutánba nyúló értekezletet tartott. A Programtanácsnak tagja minden programvezető, akik részletesen kifejtették, mit végeztek 1998-ban, s vázolták a folytatásra vonatkozó elképzeléseiket.

Glatz Ferenc, a Programtanács elnöke és Láng István társelnök bevezetőjükben megerősítették, hogy az új kormány is támogatja az MTA stratégiai kutatási programját, amit az is bizonyít, hogy e célra 150 millió forintot állított be az 1999. évi költségvetésbe.

A lezárult két év alatt igen jelentős eredmények születtek, amelyeket két adattal lehet érzékeltetni: 1998 júliusáig 703 tanulmány készült el, s több mint 100 rendezvényen vitatták meg az aktuális stratégiai kérdéseket. A programok népszerűségét az is jelzi, hogy az elkészült munkákat a legkülönbözőbb egyetemek használják oktatási segédanyagként. Pozitív a parlamenti képviselők visszajelzése is.

A stratégiai kutatások első szakaszának lezárásaként a Programbizottság szeptemberi ülésén már javasolta, hogy 1999. áprilisban, a közgyűlés előtti hetekben rendezzenek egy nagyszabású zárókonferenciát.

A bevezetőt követően a programvezetők értékelték a vezetésükkel folyó munkát, s vázolták az újonnan beindítani javasolt tematikákat. Összegzésükben kitértek arra is, mennyire hasznosulnak a nagy szellemi erőforrásokat mozgósító programok eredményei. E tekintetben többen jelezték, hogy a végrehajtó hatalom kifejezetten támaszkodik a munkájukra (pl. agrár-, környezetvédelmi, életminőség-, vízügyi kutatások stb.)

Glatz Ferenc és Láng István kérte, hogy a programvezetők készítsenek egy 1999. január 1-április 30. közötti időszakra vonatkozó feladattervet. Gondolkodjanak azon a kérdésen, hogyan képzelik el a programok strukturális átalakítását. Milyen új programok

jelenhetnek meg? Hogyan próbálják meg az eddigi eredményeket hasznosítani?

Javaslatot kértek arra is, hogy milyen tárcákat, vállalkozókat keressenek meg a ko-finanszírozáshoz.

2. A Programtanács következő napirendi pontján két támogatásra és indításra javasolt új téma ismertetése szerepelt.

1. Demográfia.

2. Tudománypolitika. E program keretében három tudománypolitikai munka készülne el és jelenne meg könyvalakban. (1. Tudománypolitika, 2. Diszciplína-viták, 3. A hazai kutatóbázis katasztere.) E tervezett programmal kapcsolatban a Programbizottság 1998. szeptember 7-i ülése, s még korábban, a május 23-i elnökségi ülés is pártolón foglalt állást.

3. Glatz Ferenc elnök tájékoztatta a Programtanácsot, hogy a Magyar Tudományos Akadémia 2000-re való készülődése jegyében megkezdődtek a stratégiai kutatásokra épülő, azt mintegy betetőző „Magyarország az ezredfordulón” c. hétkötetes könyvsorozat munkálatai, a szerkesztőbizottságok összeálltak, az egyes kötetek részletes tematikai kezdenek kikristályosodni.

PROGRAMBIZOTTSÁG

1998. július 8.

1. A résztvevők azt tárgyalták meg, *hogyan tervezzék a stratégiai kutatásokat a jövőben*. Egyetértettek abban, hogy a munkálatokat 1999-ben, sőt később is folytatni kellene. Az elfogadott állásfoglalás szerint hosszú távú stratégiai tervet kell kidolgozni, és meg kell erősíteni a publikációs fórumot.

2. Glatz Ferenc, a Programtanács elnöke összefoglalójában tájékoztatta a Programbizottságot az egyes programok pénzügyi helyzetéről. A beszámolót a Programbizottság elfogadta.

szeptember 7.

1. *A stratégiai kutatási programok jelene és jövője*. E ponthoz minden bizottsági tag

írással tájékoztatást kapott, amely tartalmazta a programok 1997. évi és 1998. I. félévi teljesítését (rendezvény, tanulmány, kötet, finanszírozás), valamint az összesített tanulmányjegyzéket.

2. Kiadványok.

a) *Magyarország az ezredfordulón* c. könysorozat.

b) *Műhelytanulmányok* címmel új sorozat indítása.

c) *Ezredforduló* című folyóirat.

d) A hétkötetes *Magyarország 2000* című, 2000–2004 között megjelentetendő sorozat.

3. Az 1998. évi ifjúsági pályázat kiírása. (Szövegét az Ezredforduló 1998/5. számában közzétették.)

A Programbizottság állásfoglalása:

– Az ország regionális, globális és hazai stratégiai kihívásokkal néz szembe. Ezt jól mérte fel az Akadémia vezetése, amikor a stratégiai kutatásokat 1997 elején megindította.

– Az Akadémia feladata, hogy a nemzet tanácsadója, a nemzet lelkiismerete legyen, s ez a szerepe vizsgázik is a stratégiai kutatások jövőjében.

– A hosszú távú folyamatok kutatását az MTA vezetése tudományos feladatnak tartja, és ebben az Akadémiának szerepe van.

– A stratégiai kutatásokat nem alterálja a miniszterelnökségen létrehozandó stratégiai kutatásokkal foglalkozó munkacsoport. Az akadémiai stratégiai kutatásokat ez a munkacsoport ugyanúgy, mint a politikai pártok, használhatja, és ebből alkothatnak maguknak stratégiákat vagy rövid távú programokat a következő időszakokra.

– Az eddigi kutatások eredményeit még szélesebb körben kell megismertetni. Az Akadémián folyó kutatások felhasználhatóságát eredményesebbé kell tenni, amihez mindenképpen a publikációkra és a publikációk ismertetésére van szükség. Gondoskodni kell arról, hogy a publikációknak megfelelő visszhangja legyen ismertetésekben, sajtókonferenciákon, különböző műsorokban.

– A témák revíziójakor azt is figyelembe kell venni, hogy mi az, ami a politikát ma jobban érdekli, mint tegnap.

– Megfontolandó, hogy 1999 végéig egy összefoglaló kötet készüljön, amely egy decemberi állapotot mutat, és ebben egy-egy tematikáról 15–20 oldalas összefoglalók jelennek meg.

– Ahogy eddig is, úgy a Programbizottság maga is jelezzen új témákat.

Balogh Margit

KRONOLÓGIA

[1998. június 1–december 31.]*

I. Rendszerváltozás: piacgazdaság, társadalom, politika

2. alprogram:

Az életmód, az életvitel, a kultúra, a tudat átalakulása

Programfelelős: Vitányi Iván

1998. október 21. *Kulturális magatartásformák* (kerekasztal-beszélgetés, Pesti Vigadó).

Felkért résztvevők: Füstös László, György Péter, Hann Endre, Hidy Péter, Koltai Dénes, Ladányi János, Lázár Imre, Nagy Attila, Tibori Tímea, Vitányi Iván.

1998. október 29–30. *Kisvárosok életeseleyei a XXI. század küszöbén* (konferencia, Várpalota).

Előadók: Utsi Ágnes (Polgárosodó kisvárosok), Böhm Antal (Városi választások), Hidy Péter (Városi művelődés).

1998. november 11. *A társadalom művelődése (a kulturális politika helyzete és távlatai)* (vitaülés, MTA-székház, felolvasóterem).

Előadók: Glatz Ferenc, Hámosi József, Vitányi Iván, Bayer József, Hidy Péter, Jankovich Marcell, Marschall Miklós, Visy Zsolt.

1998. december 3. *Kulturális magatartásformák, kultúrpolitika, a kultúra finanszírozása* (tudományos tanácskozás, Pécs).

Előadók: Hidy Péter (Intézményeink fejlődési mutatói), Tibori Tímea (A tevékenységszerkezet változása), Schneider Márta (Budapest és a régiók művelődési törekvései).

3. alprogram:

Társadalmi változások és a politikai rendszer
Programfelelős: Kulcsár Kálmán

1998. szeptember 4–5. *A régiók Európája:*

* Az 1998. év első félév rendezvényeinek kronológiáját lásd az Akadémia 1998/4. számában, 15–19. l.

együttműködési hálózatok (nemzetközi konferencia, Budapest Főváros Közgyűlése díszterem, MTA Politikai Tudományok Intézete).

Előadók: Lévai Imre (A világfejlődés globális és regionális képe), Schiffer János (Budapest az európai fővárosok hálózatában), Michael Lake (Regionális politika és Magyarország csatlakozása az EU-hoz), Szaló Péter (Intézményi reformok és regionális politika), Bagi Gábor (Magyarország regionális politikája és az európai integráció).

1998. szeptember 16–20. *A vidéki Európa új aktorai* (konferencia, Veszprém).

Előadók: Kovách Imre, Csité András, Alanen Illka, Begg Robert, Eklund Erland, Gorlach Krzysztof, Granberg Leo, Meurs Mieke, Namero-va Iveta, Nikula Jouko, Peltonen Matti, Quaranta Giovanni, Rodrigo Isabel, Salvia Rosanna, Starosta Pawl, Tovey Hilary, Varis Eira, Veress Enikő.

1998. december 3. *Politikai kultúra a századvégi Magyarországon* (konferencia, MTA PTI).

Előadók: Bayer József, Enyedi Zsolt, Erős Ferenc, Gombár Csaba, Hankiss Elemér, Kende Péter, Kéri László, Kulcsár Kálmán, Márián Béla, Murányi István, Örkény Antal, Schlett István, Simon János, Szabó Ildikó, Tamás Pál, Varga Tamás.

1998. december 11. *Magyarország a NATO-csatlakozás előtt* (konferencia, MTA-székház, III. emeleti tanácsterem).

Előadók: Molnár Ferenc (A haderő átalakításának dilemmái: hivatásos vagy sorozott hadsereg), Kelemen László (A honvédelmi igazgatás hatékonyságának kérdései), Ambris József (A polgári védelem feladatai, napjaink új típusú biztonsági kockázatai), Szenes Zoltán (A csatlakozás [katonai] feladatai – brüsszeli nézőpont), Szabó János (A civil kontroll sokszínűsége és változatai), Matus János (Az európai és az euro-atlanti intézményekhez való csatlakozás hatása Magyarország biztonságára), Kondorosi Ferenc (A NATO-csatlakozás és a magyar alkotmány- és közjog), Szabó László (Új kihívások, Magyarország szerepvállalása a mediterrán térségben).

II. Az agrárium helyzete és jövője

1. alprogram:

Az agrártermelés tudományos alapozása
Programfelelős: Kovács Ferenc

1998. június 5. *Az erdőgazdaság aktuális ökonomiai kérdései* (tudományos vitauülés, MTA-székház, felolvasóterem).

Előadók: Erwin Niesslein (Az erdőfelújítás finanszírozási rendszerei Európában), Mészáros Károly (Az erdőgazdálkodás támogatásának szükségessége), Lett Béla (Az erdőfelújítás finanszírozásának továbbfejlesztése).

1998. június 9. *Vadgazdálkodási, vadegészségügyi tudományos konferencia* (Székesfehérvár, VADEX Mezőföldi Erdő- és Vadgazdálkodási Rt. Központja).

Előadók: Pintér István (A magyarországi vadgazdálkodás kiemelt időszzerű kérdései), Köhalmi Tamás, Faragó Sándor (A vadgazdálkodási kutatás és oktatás Magyarországon), Zomborszky Zoltán (A gímszarvas szaporodásbiológiai sajátosságai, a tenyésztést elősegítő eljárások alkalmazása), Sugár László (A vadgazdálkodás és vadtenyésztés állat-egészségügyi kérdései), Kerekes Bálint (A rókaveszettség elleni védekezés és a védekezés eredményei), Molnár Tamás (Egyes vírusos betegségek előfordulása vaddisznóban), Sztojkov Vladov (A mezei nyulak tularémiája), Erdélyi Károly (Az amerikai szarvasmájműtely hazai elterjedése és a védekezés lehetőségei).

1998. június 19. *A magyar zöldség-hajtatás helyzete és fejlesztésének lehetőségei az európai integráció függvényében* (tudományos tanácskozás, Szentes).

Előadók: Gerendás Károly (A zöldség-hajtatás magyar sajátosságai), Bittsánszky János (Zöldséggyümölcs piacszabályozás az EU-ban), Farkasné Márton Katalin (A magyar zöldség-hajtatók erősségei és gyengeségei), Kristóf Lászlóné (A zöldség-hajtatás biológiai alapjai és a fejlesztés irányai), Tomasevskyné Bobák Ágnes (A műanyagok szerepe a zöldség-hajtatásban és a fejlesztés lehetőségei), Koródi László (Termesztő berendezések értékelése és a fejlesztés lehetőségei), Kovács András (Izolált termesztés helyzete és a fejlesztés lehetőségei Magyarországon), Terbe István (A tápanyagellátás fejlesztési lehetőségei a zöldség-hajtatásban), Balázs Sándor (A gombatermesztés helyzete és fejlesztése).

1998. december 17. *A falu és vidék fejlesztésének stratégiai kérdései Magyarországon* (tudományos konferencia, MTA-székház, díszterem).

Előadók: Papócsi László, Kulcsár László, Dorgai László, Csatári Bálint, Ángyán József, Szeremley Béla, Rajnai Gábor, Kapronczai István, Wallemunds Árpád, Bódi Ferenc.

2. alprogram:

A minőség dimenziói a magyarországi agrárgazdaságban
Programfelelős: Láng István

1998. június 11. *A minőségi agrárfejlődés intézményi és eszközrendszere* (VII. konferencia, MTA-székház, nagyterem).

Előadók: Láng István (A minőség dimenziói a magyarországi agrárgazdaságban c. stratégiai kutatási program helyzetének áttekintése), Fehér István, Bánáti Diána (A minőségszabályozás

intézmény- és eszközrendszere az EU-ban), Sas Barnabás (Az élelmiszer-ellenőrzés és -szabályozás az EU-ban, valamint a hazai teendők), Neszmélyi Károly (Az Országos Mezőgazdasági Minősítő Intézet szerepe az agrárgazdaság minőségi fejlesztésében), Pálmai Ottó (A növényvédelem szabályozása és az élelmiszer-biztonság Magyarországon, valamint az EU-ban), Tomcsányi Pál (A piac, a hasznosság és a minőségi agrárfejlődés eszközrendszere), Gaál Béla (Az FM AMC a kiemelkedő minőségért: az új magyar élelmiszer-védjegy), Róna-Tas András (Minőségellenőrzés és -biztosítás oktatása az agrár felsőoktatási intézményekben Magyarországon és az EU-ban), Sárközy Péter (A biogazdálkodás szabályozása).

1998. szeptember 28. *Kertészgazdaság* (munkamegbeszélés, „AGRO-21” Programiroda).

1998. október 21. *A fogyasztás, a technológiai előrettekintés és minőség kölcsönhatásai az agrárszférában* (munkamegbeszélés, „AGRO-21” Programiroda).

1998. november 19. *A hazai gyümölcságazat minőségi fejlesztése* (VIII. konferencia, „AGRO-21” Programiroda).

Előadók: Soltész Miklós (A magyarországi gyümölcstermesztés az EU kapujában), Nyéki József, Szabó Zoltán (A csonthéjasok fejlesztése a gyümölcságazat egyik kitorési pontja), Lux Róbert (A gyümölcstermesztés helyzete és minőségi fejlesztésének ugrópontjai), Inántszy Ferenc (Az almatermesztés irányai és lehetőségei Magyarországon), Garics János (Szerkezetváltás a gyümölcságazatban, az ültetvénytelepítések támogatása), Porpáczy Aladár (Az oktatás és kutatás szerepe a minőségi gyümölcstermesztésben, valamint a fogyasztásban), Bukodi Gedeon (A minőségi szaporítóanyag-termesztés feladatai), Méhes Vilmos (Versenyképesség és marketingmunka a gyümölcsértékesítésben Magyarországon és az EU-ban).

1998. december 1. *A hazai kertészeti ágazatok minőségi fejlesztése* (IX. konferencia, „AGRO-21” Programiroda).

Előadók: Csikai Miklós (A kertészeti termékek minőségbiztosításának szükségessége), Kristóf Lászlóné (A zöldségágazat minőségi fejlesztésének stratégiai vonatkozásai), Bernáth Jenő (A gyógy- és illóolajos növényágazat minőségi dimenziói az EU kihívás tükrében), Jámorné dr. Benczúr Erzsébet (A dísnövényágazat minőség-orientált fejlesztése)

III. Környezetvédelem és integráció

Programfelelős: Kerekes Sándor

1998. június 2. *Nagyberuházások társadalmi kontrolljának szabályozása és gyakorlata, különös*

tekintettel az erőművi fejlesztésekre. Nemzetközi és hazai tapasztalatok (konferencia, MTA-székház, felovasóterem).

Előadók: Fleischer Tamás, Tamás Pál, Ligeti Pál, Droppa György, Kovács Endre, Wekler Ferenc, Lányi Gábor, Rátty György, Lányi Béla, Szirmai Viktória, Dávid Anna.

1998. június 11. *Költségek és hasznok a környezetvédelemben* (szakértői vita, BKE Környezet-gazdaságtani és Technológiai Tanszék).

1998. június 23. *A környezetbarát mezőgazdaság, a nem élelmiszer-ipari mezőgazdasági tevékenységek és az EU-csatlakozás* (kutatási értekezés, Gödöllő).

1998. szeptember 22. A Tématanács ülése (BKE Környezet-gazdaságtani és Technológiai Tanszék).

1998. október 20. *Sajtótájékoztató a Környezetvédelem és uniós csatlakozás, valamint a Termelés, piac, természeti környezet c. könyvekről* (MTA-székház, koncertterem).

1998. november 24. *Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és természetvédelem* (konferencia, Gödöllő).

Előadók: Kerekes Sándor (Zöld Belépő: EU-csatlakozásunk környezeti szempontú vizsgálata), Ángyán József (Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és természetvédelem), Szakál Ferenc (A hazai vidékfejlesztés rendszerének EU-konform kialakítási lehetőségei az európai vidékfejlesztési politikák tükrében), Ángyán József, Ónodi Gábor, Podmaniczky László, Fésűs István, Tar Ferenc, Menyhért Zoltán, Németh Tamás, Büttner György (A természetvédelem és a mezőgazdálkodás összehangolásának EU-konform rendszere II.: Magyarország földhasználati zónarendszere és az EU-konform földhasználati stratégiák területfejlesztési következményeinek modellezése), Kocsis Károly, Barótfi István (Az energetikai célú biomassza-termelés európai helyzete és lehetőségei a magyar nem élelmiszer célú mezőgazdálkodás, valamint a megújuló energiaforrások előállításának és felhasználásának fejlesztésében), Gubán Pál Imre (A vidéki vendégfogadás magyarországi és európai helyzete, szerepe és lehetőségei a többfunkciós mezőgazdálkodás és a vidék fejlesztésében), Szabó Gábor (Az agár- és környezetpolitika összefüggései, nemzetközi tendenciák, EU-szabályozás), Podmaniczky László, Ángyán József (A nitrogénadózás lehetőségei a magyar mezőgazdaságban), Vajnáné Madarassy Anikó, Vajna Tamás (Az EU-csatlakozás várható hatásai a védett természeti területek mezőgazdálkodásának helyzetére, fejlesztési és közgazdasági támogatási lehetőségeire), Sárközy Péter, Márai Géza, Bakonyi Gábor, Ács Sándorné, Kerekesné Kobjakov Zsuzsanna (Az EU-csatlakozás várható hatása az ökológiai mezőgazdálkodás perspektí-

váira, fejlesztésének lehetőségeire és közgazdasági helyzetére), Székely Csaba, Podmaniczky László, Illés B. Csaba, Kovács Attila (Az EU-konform mezőgazdasági stratégiaváltás üzemi szintű modelljének kidolgozása), Bakonyi Gábor, Nagy Szabolcs, Kiss István, Ángyán József (A természetvédelem forró pontjainak az EU-konform földhasználati zónarendszer kialakításához illeszkedő meghatározása bioindikációs adatbázisok komplex elemzésével), Podmaniczky László, Ángyán József, Vajnáné Madarassy Anikó, Nagy Szabolcs, Márkus Ferenc, Avar Balázs, Néráth Melinda, Mihály Botond (Modellvizsgálatok a környezetileg érzékeny területek [ESA] rendszerének magyarországi bevezetéséhez), Avis Charlie, Nagy Szabolcs, Bakonyi Gábor, Márkus Ferenc, Kiss István (A magyarországi vizes élőhelyekkel való fenntartható gazdálkodás lehetőségei és az ESA-rendszer), Szemán László, Vajnáné Madarassy Anikó, Márkus Ferenc, Tasi Julianna, Barcsák Zoltán, Ángyán József (Védett területek természetvédelmi célú gyepgazdálkodásának EU-konform fejlesztése és az agrárkörnyezeti extenzifikációs programhoz illeszkedő szántó/gyep konverzió lehetőségeinek elemzése), Csányi Sándor (A vadgazdálkodás magyarországi helyzete és fejlesztésének lehetőségei az EU-csatlakozás során), Márai Géza (Állattenyésztésünk EU-csatlakozással kapcsolatos környezeti feladatai és az integráció várható hatásai), Tamás Károly (Környezetbarát vidékfejlesztés).

1998. december 8. A Tématanács ülése (BKE Környezet-gazdaságtani és Technológiai Tanszék).

1998. december 8. A környezetvédelmi EU-direktívák bevezetésének költségei és társadalmi-gazdasági hatásai (szakértői vita, Budapesti Közgazdaság-tudományi Egyetem Környezet-gazdaságtani és Technológiai Tanszék).

IV. A területfejlesztési program tudományos megalapozása

1. alprogram:

A területfejlesztés általános vizsgálata
Programfelelős: Enyedi György

1998. június 4. Regionális átalakulás és határ menti kapcsolatok (vitaülés, Pécs).

Előadók: Kovács Géza (Kelet-Közép-Európa és Magyarország), Horváth Gyula (A kelet-közép-európai regionális átalakulás és politikák), Rechnitzer János (A szélesedő magyar-osztrák-szlovák határ menti kapcsolatok hatása a szomszédos régiókra), Hajdú Zoltán (A horvát-magyar határ menti együttműködés).

1998. november 2. Vitaülés a régiókról (tudományos konferencia, Pécs).

Előadók: Horváth Gyula (A regionális politika új súlypontjai), Tóth József (EU-integráció – regionális politika), Hajdú Zoltán (A magyar regionalizmus történeti kérdései), Pálné Kovács Ilona (Régióépítés Magyarországon).

1998. december 8. Fejlődési pályák a magyar városok hálózatban c. alprogram szakmai megbeszélése (Győr, Nyugat-Magyarországi Tudományos Intézet).

1998. december 16. Sajtótájékoztató a Budapest – nemzetközi város c. kötetéről (MTA-székház, Tudósklub).

2. alprogram:

A Duna-völgyi régió fejlesztésének lehetőségei
Programfelelős:

Horváth Gyula, Hajdú Zoltán

1998. december 16. A Duna-völgy területfejlesztési kérdései (nemzetközi szakértői konferencia, MTA-székház, elnöki tanácsterem).

Előadók: Illés Iván (A Duna-térség az európai térszerkezetben és regionális együttműködésben), Peter Mariot (A Duna szlovákiai szakaszának területfejlesztési kérdései, különös tekintettel Bős térségére), Rechnitzer János (A Bécs-Pozsony-Budapest területfejlesztési tengely), Nagy Imre (A jugoszláv Duna-szakasz regionális fejlesztési kérdései), Geshe Geshev (A Duna bolgár szakaszának területfejlesztési problematikája), Ioan Ianos (A román Duna-szakasz területfejlesztési összefüggései), Juhász Ágoston (A magyarországi Duna-völgy természetföldrajzi potenciálja, különös tekintettel a területfejlesztés lehetőségeire), Fodor István (A magyarországi Duna-völgy fejlesztésének környezetvédelmi összefüggései), Hajdú Zoltán (Környezetfelfogás és vízierőmű-építési koncepciók Magyarországon a 20. században), Hardi Tamás (Területi fejlettségi különbségek a Duna mentén), Habcsek László (A magyarországi Duna-völgy népességprognózisa), Kocsis Károly (Etnikumok a magyarországi Duna-szakaszon), Kovács Zoltán (Szuburbanizálódás a magyarországi Duna-völgyben), Dövényi Zoltán (Munkaerőpiac és foglalkoztatottság), Erdősi Ferenc (A magyarországi Duna-völgy közlekedésfejlesztési koncepciója), Hrubai László (A magyarországi Duna-völgy iparfejlesztési koncepciója), Kovács Teréz (A Duna-völgyi régió mezőgazdaságának fejlesztési koncepciója), Raffay Zoltán (A tercier ágazatok fejlesztésének sajátosságai a Duna térségében), Gál Zoltán (A pénzügyi szektor területfejlesztési kérdései), Vajdovichné Visy Erzsébet (A magyarországi Duna-völgy területrendezési koncepciója).

3. alprogram:

Az Alföld új területei, települési és társadalmi folyamatai. Programfelelős: Csatári Bálint

1998. június 15–16. RKK Tudományos Napok (beszámoló és összintézeti vita az Alföld II. Kutatási Programról, Szarvas).

1998. június 26. A Dél-Alföld Régió és az Alföld (ünnepi ülés, Ópusztaszer).

1998. szeptember 17–21. A regionális átalakulás regionális politikai és földrajzi aspektusai (XI. Magyar–Lengyel Nemzetközi Földrajzi Szeminárium, Mátraháza).

1998. október 2. és 19. Az Alföld új települési és társadalmi folyamatai (műhelyvita, Kecskemét).

1998. november 12–13. Az Alföld a 21. század küszöbén (II. Alföld-kongresszus, Békéscsaba).

Előadók: Csatári Bálint, Hanyecz Vince, Mészáros Rezső, Illés Iván, Pálné Kovács Ilona, Schwertner János, Süli-Zakarn István, Erdősi Ferenc, Nemes Nagy József, Simon Imre, Juhász Pál, Márton János, Mucsi Imre, Vajda László, Becsei József, Beluszky Pál, Nógrádi Zoltán, Rechnitzer János, Dorgai László, Jávor Károly, Kovács Katalin, Kovács Teréz, Pálfi Imre, Rakonczai János, Schweitzer Ferenc, Hamar Anna, Köteles Lajos, Murányi István, Orosz István, Ligetvári Ferenc, Mezősi Gábor, Szabó József, Tóth Albert.

V. Az életminőség tényezői Magyarországon

Programfelelős: Vizi E. Szilveszter

1998. szeptember 15. Székesfehérvár. Környezet-egészségügy és környezetvédelem (a METESZ országos konferenciájának keretében szakértői megbeszélés).

1998. november 24. Sajtótájékoztató Losonczy Ágnes: *Utak és Korlátok az egészségügyben c. monográfiájáról*, valamint a *Népegészség, orvos, társadalom és az Egészségügy és piacgazdaság* című tanulmánykötetéről (MTA-székház, kisterem).

VI. A közlekedés és technikai infrastruktúrája

Programfelelős: Michelberger Pál

1998. szeptember 16. Tánczos Lászlóné kutatási beszámolója (BME).

1998. október 19. Kövesné Gilicze Éva kutatási beszámolója (BME).

1998. november 18. A vasúti közlekedés középtávú stratégiája (BME).

1998. november 30. Beszámoló az 1998. évi kutatásokról (BME).

VII. Nemzeti kultúra az informatika korában

1. alprogram:

A magyar nyelv jelene és jövője
Programfelelős: Ritoók Zsigmond

1998. június 10. Prószéky Gábor: *A szaknyelvi helyesírási szabályzatok anyagának felfrissítése és CD-ROM-on való közzététele* (műhelymegbeszélés, Bp.).

1998. július 31. A számítógépes nyelv angol–magyar szótárának módszertani kérdése (munkamegbeszélés, Bp.).

2. alprogram:

Magyarságkép, a Magyarországról alkotott kép az ezredfordulón
Programfelelős: Hankiss Elemér

1998. november 20–21. A Magyarországról alkotott kép az ezredfordulón (szakértői konferencia, Országos Széchényi Könyvtár konferenciaterme).

A konferencia felkért résztvevői: Hankiss Elemér, Juhani Huotari, Kende Péter, Kiss Gy. Csaba, Köpeczi Béla, Kovács László, Marx György, Pók Attila, Szent-Iványi István, Tőkés Rudolf, Bihari István, Bossányi Katalin, Kopátsy Sándor, Kraft Péter, Róna Péter, Sugár András, Várszegi Gábor, Vince Mátyás, Völgyes Iván, Balassa Péter, Bartók Béla, Borisz Csesztakov, Fellner Andrea, Hanák Gábor, Melegh Attila, Florence La Bruyere, Sárközi Erika, Sárosi Péter, Szabó Eszter, Sorin Antohi, Bíró A. Zoltán, Fényi Tibor, Hamberger Judit, Heltai Péter, Kántor Lajos, Kurucz Gyula, Miroslav Kusy, Szabolcs Ottó, Szarka László, Szilágyi Imre, Bakos István, Baráth Etele, Csizmadia László, Deme Péter, Gyárfásné Fekete Judit, Ifjú György, Iglódi Csaba, Lengyel Márton, Lenhardt Anita, Manchin Róbert, Meggyes István, Molnár Miklós, Somogyi Zoltán, Tóthné Pásztor Zsuzsa, Valkó Emőke, Varga Mihály

3. alprogram:

Kisebbségi konfliktusok, megoldási alternatívák Kelet-Közép-Európában
Programfelelős: Szász Zoltán

1998. június 9. Újratanulható-e az anyanyelv a magyarországi kisebbségi iskolákban? (szakértői vita, MTA Történettudományi Intézete).

Előadók: Borbély Anna, Kontra Miklós, Pléh Csaba, Radó Péter.

1998. július 30. Műhelyvita Csefkó Ferencsel (MTA RKK) a kisebbségi önkormányzatok elmúlt 4 éves ciklusát vizsgáló kutatásról (MTA Történettudományi Intézete).

1998. szeptember 2. Műhelyvita Paládi Kovács Attilával (MTA Néprajzi Kutatóintézete) és Pozsony Ferencel (Kolozsvári Babeş-Bolyai Egyetem) a nyelvhatár vizsgálati módszereiről (MTA Történettudományi Intézete).

1998. október 15–16. Magyarország és a magyar kisebbségek kapcsolatrendszere: történeti és mai tendenciák (tudományos konferencia, Gödöllő).

Előadók: Glatz Ferenc (Kisebbségek és kisebbségkutatás), Benkő Samu (Az erdélyi magyarság Magyarország-képének változásai), Kocsis Károly (A magyar kisebbségek település- és társadalomszerkezete), Popély Gyula (A felvidéki magyarság két világháború közötti magyarországi kapcsolatairól), Szarka László (Védetelen védhatalom. A magyar békeelőkészítés és a kisebbségek), Mirnics Károly (A vajdasági magyar kisebbség és Magyarország), Soós Kálmán (A kárpátaljai magyar kisebbség Magyarország-képe), Kontra Miklós (Trianon hatása a magyar mentális grammatikára), Tamás Pál (Nemzetállam-rekonstrukció és kisebbségmitológiák a Kárpát-medencei kisebbségi politikacsinálásban), Biró A. Zoltán (A kisebbségi-többségi „magyar-magyar” kommunikáció antropológiájáról), Tóth Pál Péter (Miért választották Magyarországot? Vonzó tényezők a kisebbségi magyar bevándorlók számára), Hunčík Péter (Auto- és heterosztereotípiák kisebbségi közegben), Sík Endre (Az előítéletesség alakulása a mai Magyarországon), Tóth Judit (Diaszpórapolitika a mai Magyarországon).

1998. november 11. Határon túli tömbmagyar területek asszimilációs jelenségeinek vizsgálata (műhelyvita, MTA Történettudományi Intézete).

1998. november 25. A magyarországi kisebbségi kérdés kronológiája (műhelyvita, MTA Történettudományi Intézete).

1998. december 3. Kocsis Károly, Kocsis-Hodosi Eszter: *Ethnic Geography of the Hungarian Minorities in the Carpathian Basin* c. könyv nemzetközi könyvbemutatója (MTA Földrajztudományi Kutatóintézete).

1998. december 9. A cigány munkanélküliség és foglalkoztatáspolitikai vizsgálata (műhelyvita, MTA Történettudományi Intézete).

VIII. A víz és a vízgazdálkodás helyzete és jövője Magyarországon és a Kárpát-medencében

Programfelelős: Somlyódy László

1998. május 25–június 10. A vízkészlet-gazdálkodás, a területi vízgazdálkodás és az ökológia kapcsolata; A települési vízgazdálkodás és a vízkészlet-gazdálkodás egyeztetése; Az árvízvéde-

lem és a területi vízgazdálkodás kapcsolata (szakértői megbeszélések, BME).

1998. június 16. Az MTA-val kötött Megállapodás szakmai tartalmának végső egyeztetése (témavezetői megbeszélés, BME).

1998. augusztus 25. A projekt honlap-terveinek megbeszélése, az első változat kiválasztása (műhelymegbeszélés, BME).

1998. október 7–8. Rendelkezésre álló információk, stratégiai fontosságú kérdések, az egyes témakörök kapcsolódási pontjai (munkaértekezlet, MTA-székház, elnöki tanácssterem, képes terem).

1998. október 20. A készletekkel és az igényekkel kapcsolatos témakör tartalma, módszertani kérdések (műhelymegbeszélés, BME).

1998. november 16. Mezőgazdasági zónarendszer és öntözés. Egyeztetés, feladatmeghatározás (BME).

1998. november 18. Települési vízgazdálkodás, stratégiai kérdések (műhelymegbeszélés, BME).

1998. november 26. Intézményi dilemmák, egyeztetés (műhelymegbeszélés, ELTE JTK).

1998. december 8–10. Az elemzések legfontosabb eredményei, stratégiai javaslatok, a témák összehangolása (munkaértekezlet, BME).

IX. Ökológiai kutatások

Programfelelős: Borhidi Attila

1998. június 29–július 1. A Síkfőkút-tölgyerdei hosszú távú ökológiai projekt fennállásának 25. évfordulója (tudományos konferencia, Noszvaly).

1998. augusztus 30–szeptember 5. Long-Term Effects of climate changes on dry grasslands (magyar-amerikai munkamegbeszélés, Vácrátót).

1998. szeptember 11. Networking of Long-Term Integrated Monitoring on Terrestrial Sites – EU-program a hosszú távú ökológiai vizsgálatok koordinálására (munkamegbeszélés, MTA-székház).

1998. szeptember 16–18. Regional International Long-Term Ecological Research Conference (konferencia a Lengyel Tudományos Akadémiával közösen, Varsó).

1998. október 16–18. A magyar flóra és vegetáció kutatása (szimpózium, Felsőtárkány).

1998. november 5. 70 esztendő az ökológia szolgálatában (Zólyomi Bálint-emlékülés, MTA-székház, kisterem).

1998. november 16. Juhász Nagy Gábor emlékére (az MTA KTI szupraindividuális biológiai kutatócsoportjának tudományos ülése, MTA-székház, nagyterem).

1998. november 18–20. Szegedi Ökológiai Napok és a Tiszakutató Szimpózium (Szeged).

A 2000. ÉV AZ MTA-N

Az 1997. decemberi közgyűlés elnöki beszámolója szólt arról, hogy a 2000. év jelentős évfordulóit méltóan kell megünnepelni. Jelezte, hogy a stratégiai kutatások programjának szerves folytatásaként kívánják megjelentetni a „Magyarország leírása az ezredfordulón” c. hétkötetes reprezentatív munkát. Ezt a jelen- és jövőorientált összefoglalót egészíthetnék ki a történeti áttekintések. Számunkra különösen fontos, hogy az MTA alapításának 175. évfordulóját 2000-ben megünnepeljük. Szükséges tehát kidolgozni a tudományos megemlékezések programját.

Az előkészítő munkálatok után, 1998. november 11-én értekezlet tárgyalta meg a kettős évforduló lehetséges tervét (a társadalomtudományi osztályok elnökei, valamint a Stratégiai Kutatások Programbizottsága tagjai). Majd a december 7-i közgyűlés állásfoglalása alapján az elnök előterjesztést készített, melyet január 25-én az osztályok képviselőiből összehívott évfordulós szerkesztőbizottság, január 26-án pedig az Elnökség tárgyalta meg. (Az egyes osztályok képviselői: Ritoók Zsigmond, Szakály Ferenc, Gires Béla, Király Zoltán, Halász Béla, Haszpra Ottó, Kálmán Alajos, Vida Gábor, Kulcsár Kálmán, Bárdossy György, Zimányi József. A bizottság vezetője Glatz Ferenc.)

A szerkesztőbizottság a javaslatot elfogadta, új, részletes javaslatokkal kiegészítette, amely az ünnepségek megrendezésének alapjául szolgál. Alább az előterjesztést közöljük.

A Magyar Tudományos Akadémiának – kezdettől és legújabban is – az egyik célja az volt, hogy a tudótestület szerepét a magyar nemzet jelenének és jövőjének alakításában tudatosítsa és szervezze. Biztosítsa az egyetemes érvényű tudományos kutatások hazai jelenlétét, azok világszínvonalon történő művelését, és azt, hogy a kutatói munka egyben a nemzet felemelkedését is szolgálja. A Magyar Tudományos Akadémiának ezt az egyetemes tudományos és meghatározottan nemzeti-társadalmi szerepét a jövőben is érvényesíteni kell. Ennek szellemében a Magyar Tudományos Akadémiára *kiemelkedő szerep hárul a magyar állam alapításának és a kereszténység felvételének 1000. évfordulója megünnepelésében is.*

A modern, európai jellegű magyar állam-szervezet kialakítása 1000 körül előfeltétele

volt annak, hogy a Kárpát-medencében élő népek megmaradjanak. Mind az itt élő magyar, mind az itt élő nem magyar népek. Ez az államszervezet biztosította az itt élő népek védelmét sokféle betöréssel és hódítással szemben. S ez az államszervezet tartotta meg intézményeivel a népet a mindennapi munkavégző tevékenységben. Ez az államszervezet volt az, amelyik elősegítette az itt élő népek betagozódását az akkor élenjáró nyugat-európai kultúrába.

A kereszténység felvétele és állami erővel való terjesztése az itt élő pogány népekénél fejlettebb – mind a termelési technika, mind pedig az írásbeliség tekintetében magasabban szerveződő – kultúra alapelveinek átvételét jelentette.

Mindezek következtében az európai típusú állam kialakítása a nomád államból,

valamint a kereszténység felvétele valójában a magyarság és a vele együtt élő népek fizikai, szellemi emelkedésének, modern községe-szerveződésének a kezdete is.

Ma, amikor a magyarság és általában a térség népei újabb kontinentális és interkontinentális technikai-szellemi áramlatok kihívásaival szembesülnek, ma, amikor az európai kontinensen a területigazgatási szervezetek új reformját éljük meg, rendkívül fontos az, hogy a magyar társadalom az ezer évvel ezelőtti társadalmi és politikai, valamint technikai-gazdasági folyamatok reális elemzését kapja meg. Nem nyerhetünk és nem is akarunk automatikusan nyerni recepteket az ezer évvel ezelőtt történelemből, de tudjuk és valljuk, hogy az ezer évvel ezelőtti, felgyorsuló államszervezési és szellemi-kulturális folyamatok a magyarság emelkedésében az egyik legjelentősebb korszakot hozták. Több ilyen korszakot találhatunk meg a magyarság ezeréves történelmében, s ezek közé tartozik a mai integrációs és ugyanakkor nemzeti modernizációs törekvés is.

Igen fontosnak tartjuk, hogy a magyar társadalom ne csak múltba forduló, romantikus álmodozásokra csábító ünnepségek keretében emlékezzék meg az ezer évvel ezelőtti történelemszerűségekről, hanem nemzeti és állami történelmünk reális képét vetítse a széles társadalom elé.

Rendkívül fontos, hogy a nemzet tudományos elitje ezen ünnepségek formálásában meghatározó szerepet kapjon, és rendkívül fontos az, hogy a magyar tudósok köztestülete, a Magyar Tudományos Akadémia ennek a reális nemzetszemléletnek az egyik alakítója legyen. Ezen reális nemzetszemlélet nemcsak a nemzeti múlt reális szemléletét, de a jelen és mindenekelőtt a jövő realitásainak és alternatíváinak a megmutatását is jelenti. A Magyar Tudományos Akadémia alapítóinak örökségét folytatja, amikor kimondja: részt kíván venni az ezredforduló ünnepségei szellemiségének formálásában, és eminens feladatának tartja, hogy amellet, hogy részt vesz ezen országos ünnepségek szemléletének alakításában, a

maga erejével az Akadémián belül is ennek méltó formát teremtsen.

Az Akadémia és vezetői az ezredforduló ünnepségein (2000. január 1–2001. augusztus 20.) számos országos fórumon jelenjenek meg, és ott képviseljék a tudományos értelmiséget. A vezetők különböző országos bizottságokban vegyenek részt, tartsanak előadásokat, megnyitókat. Igen nagy súlyt helyezünk arra, hogy az Akadémia képvisellete ezen országos és közép-európai, nemzetközi fórumokon megfelelő színvonalú legyen, és tükrözze az Akadémia modern nemzetfelfogását, az Akadémiába tömörült tudósok egyetemes és lokális nemzeti elkötelezettségét.

A Magyar Tudományos Akadémia maga is fórumot kíván teremteni az ezredéves évforduló megünneplésére. Ezért az 1998. decemberi közgyűlés az elnök javaslatára bizottságot küldött ki az elnök vezetésével, amely bizottság a 11 osztály és a vezetőség képviselőiből testületet alkotva, meghatározza és elfogadja az Akadémia 2000. évi szerepének alapelveit, valamint állást foglal a bizottságon belüli programbizottság konkrét cselekvési tervéről, s ezt az elnökség, illetve a közgyűlés elé terjeszti. Az elnök 1998. november 11-én az Akadémia társadalomtudományi osztályainak elnökeiből (Ritoók Zsigmond, Pataki Ferenc, Kulcsár Kálmán), valamint a stratégiai kutatási program vezetőiből értekezletet hívott össze, amelyen kötetlen beszélgetés indult a 2000. év megünneplésében az Akadémia szerepéről. Ezen a megbeszélésen világosan elvált egymástól a 2000. év két évfordulójának a megünneplése: az államiség és a kereszténység felvételének 1000., az Akadémia alapításának 175. évfordulója. Ezen az értekezleten javaslatok fogalmazódtak meg, amelyeket a következőkben előterjesztünk.

December 1-jén az Akadémia vezetőit, valamint az ad hoc bizottságot meglátogatta Nemeskürty István kormánybiztos, aki úgy nyilatkozott: az országos millenniumi ünnepségek programjának kialakításában szeretnének erősen az MTA támogatására és javaslatára támaszkodni.

Az Akadémia vállalásait a 2000. év ünnepeiben a tudományosság társadalmi képvisellete határozza meg. A programból válják világossá: egy egészséges, reális alternatívákban gondolkodó nemzet jövőképek kialakításában elsősorban tudományos értelmiségére támaszkodhat. A Magyar Tudományos Akadémia ezért fogalmazzon meg programot mind a széles nyilvánosság felé forduló ünnepségekre és kiadványokra, mind pedig a magyar tudomány szerepvállalására a magyarság és a vele együtt élő népek jövő ezredévi megtartásában.

a) *Ünnepségek, tudományos ülésszakok*
A Magyar Tudományos Akadémia 2000. májusi közgyűlését szentelje az ezeréves államiség ügyének. A közgyűlésen ünnepi előadás hangozzék el „Államiságunk ezer éve” címmel, amely az állam szerepét mutatja be a nemzet, a társadalom megtartásában. A májusi közgyűléshez kapcsolódó tudományos osztályülések határozzanak meg saját tematikát tudományáguk és az elmúlt ezer év kapcsolatáról.

Az Akadémia 2000 decemberében tudományos ülésszakot szervezzen közép-európai szakemberek és tudósok bevonásával. Ennek a kétnapos ülésszaknak két témája legyen. 1. a közép-európai államalapítások, és ebben a magyar államalapítás szakmai bemutatása, 2. a 2000. év és a jövő: Magyarország és a magyarság lehetőségei a 21. században.

b) *Kiadványok* Rendkívül fontos, hogy a Magyar Tudományos Akadémia megfelelő kiadványokkal készüljön fel az ezredfordulóra. Számolni kell azzal, hogy a társadalomban felfokozott érdeklődés fog mutatkozni – sőt máris megmutatkozik – mind nemzeti történelmünk, mind pedig a jövő átfogó, nagy kérdései iránt. Ezért a Magyar Tudományos Akadémia a szélesebb és a szűkebb közönséghez is *történelmi* és a *jelent bemutató* kiadványokkal fordul.

Történelmi kiadványok:

A magyar történelem kronológiája a kezdetektől 1999-ig (90 ív)

A magyar nép és az állam rövid története (15 ív)

Magyarország története I–IV. (100 ív)

Magyarország történetének képeskönyve (60 ív)

A jelenről és a jövőről szóló kiadvány:

Magyarország az ezredfordulón I–VII kötetben (Magyarország természeti, földrajzi, gazdasági, politikai, kulturális leírása, a stratégiai kutatási program folytatásaként).

c) A Magyar Tudományos Akadémia Elnöksége által jóváhagyandó szerkesztőbizottságot Glatz Ferenc elnök vezeti. A szerkesztőbizottság mellett *egy operatív bizottság* fogja össze a 2000. év munkálatait. Ennek tagjai: *Bodnár György* (MTA Irodalomtudományi Intézet volt igazgatója), *Bálint Csanád* (MTA Régészeti Intézete igazgatója), *Szász Zoltán* (MTA Történettudományi Intézet igazgatója), *Bayer József* (MTA Politikatudományi Intézete igazgatója), valamint *Láng István* és *Enyedi György*, a stratégiai kutatási programok társelnöke, illetve elnökhelyettese.

Az elnökség által előzetesen (január 26.) jóváhagyandó programot az osztályülések tárgyalják meg (február–március); ezzel egy időben az Akadémia nyújtson be pályázatot a kiírt programokra a Millenniumi Kormánybiztos Hivatalához. (Előzetesen – a Vezetői Kollégium 1998. áprilisi állásfoglalása alapján – a kormánybiztos hivatala már rendelkezésünkre bocsátott anyagi eszközöket az előkészítő munkálatokra, mindenekelőtt a Magyarország az ezredfordulón I–VII. átfogó munka, valamint Akadémia-történeti adattár kutatásainak megindítására.)

A Magyar Tudományos Akadémia 2000-ben ünnepli alapításának 175. évfordulóját. A modern Akadémia kialakításában, az új társadalmi-gazdasági és világfolyamatokban a maga korszerű helyét kereső Akadémia működésében igen nagy szerepet tulajdonítunk az Akadémia köztestületi és tudományos társasági működésének, e működestípus erősítésének. A polgári demokráciában a többpártrendszerben és a piacgazdaságban ütőképes, modern, autonóm civil szervezet kialakítását és megerősítését kívánjuk elérni. Ezért is igen fontos, hogy a szervezet részben a maga tagjai közötti belső kapcsolatrendszert intézményesítse (ezt célozták az elmúlt két esztendőben rendszeresített, különböző típusú aka-

démiai vitafórumok, emlékbeszédek, felolvasások, székfoglalók megjelentetése, az évkönyv megindítása, az Akadémia c. hír-magazin, a programfüzet). Ilyen szellemben kell készülnie az MTA mint Európa egyik sajátos tudományos intézménye 175 éves történelmének feldolgozásának.

A Magyar Tudományos Akadémia 175. évfordulóját részben ünnepek, *tudományos ülésszakok*, részben pedig az Akadémia történelmét adatszerűen bemutató *kiadványok* mutassák a köztestület és a széles társadalom számára.

a) Ünnepek, tudományos rendezvények

2000. november 3-án lesz az Akadémia alapításának 175. évfordulója, amely egyben a Magyar Tudomány Napja is. Ebből az alkalomból ünnepi közgyűlést hívunk össze, amelynek plenáris ülésén előadás és két korreferátum hangozzék el az Akadémia 175. évéről, majd ezt követően tudományos osztályülések következzenek.

Az osztályülések tekintsék át a tudomány újkori fejlődését, hangsúlyosan az elmúlt 175, illetve 200 esztendőre visszatekintve; par excellence tudománytörténetek legyenek ezek, amely az egyes tudománysszakok, diszciplínák belső történetét mutatják meg.

b) Kiadványok

1. Készüljön el az elmúlt 175 év akadémikusainak tudományos életrajzi lexikona. Ez amellest, hogy tartalmazza az akadémikusok életrajzi adatait, tartalmazza munkásságuk rövid leírását is (70 ív).

2. A modern magyar tudományosság története. A 2000. november 3-án tartott tudománytörténeti osztályülések anyaga kötetbe szerkesztve.

A Magyar Tudományos Akadémia 175. évfordulójának ünnepeit, koncepciójának kialakítását az osztályok által kiküldött, a 2000. év ünnepségét szervező elnökségi bizottság koordinálja. Emellett az ünnepek, a rendezvények kiadványainak tartalmi meghatározásában szűkebb szerkesztőbizottság tartsa kézben a vezetést. Ennek tagjai: Glatz Ferenc, Beck Mihály, Dudits Dénes, Kulcsár Kálmán, Marx György, Méhes Károly,

Szász Zoltán, Sós Péter János (az Akadémiai Kiadó igazgatója), valamint Tolnai Márton.

3. Az Akadémia ezen évfordulós megemlékezéseinek kiadványaiért az operatív bizottságok felelősek. Emellett az Akadémia vezetése hasson oda, hogy az Akadémiai Kiadó, együttműködve esetleg az egyes szakkiadókkal a kiadványokat reprezentatív formában és megfelelő időben jelentesse meg. Készüljön a kiadványokra részletes ütemterv, amelyet egyeztetni szükséges a Millenniumi Kormánybiztos Hivatalával.

Az Akadémia össztársadalmi, nemzeti elfogadottságának és a tudomány egyetemes és nemzeti hivatásának kifejtésében a 2000–2001. év ünnepei különleges alkalmat szolgáltatnak. Mindnyájunk, azaz minden köztestületi, de ezen belül is elsősorban a közgyűlés, valamint a vezetőség tagjainak a felelőssége, hogy az Akadémia megfelelő színvonalon és megfelelő határozottsággal vegyen részt mind a nemzet, mind az Akadémia jövőbeni helyzetét lényegesen befolyásoló eseményeken.

1% A TUDOMÁNYRA

A Magyar Tudományos Akadémia köszönetét fejezi ki mindazoknak, akik az elmúlt évben személyi jövedelemadójuk egy százalékát az MTA-nak felajánlották.

Kérjük idén is azok támogatását, akik a magyar tudomány, és azon keresztül a társadalom, az ország jövőjének hasznára kívánják fordítani adójuk egy százalékát.

Adószám: 15313377-1-41

AKADÉMIAI KÖNYVSOROZAT

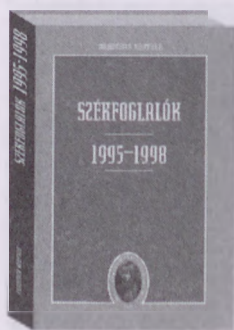
Az 1997. évi közgyűlési beszámoló jelezte: az Akadémia erősíteni kívánja „tudományos műhely” jellegét. Nem utolsósorban azzal, hogy a hagyományos vitafórumokat rendszeressé kívánja tenni. Az elnök ösztönzésére az osztályok felélénkítették aktivitásukat a felolvasóülések és székfoglaló előadások megszervezésében. Javasolta továbbá az 1949 előtti Akadémia hagyományának felelevenítését: az elhunyt tagokról szóló emlékbeszédek rendszeressé tételét. (L. az elnöknek az osztályelnökökhöz írott 1997. január 5-i levelét. Akadémia, 1997/2. szám, 19–23. lap) Ez az ösztönzés akkor lehet eredményes, ha a vezetés gondoskodik e szövegek rendszeres publikálásáról. Új központi kiadványozat terve született meg (Akadémia Könyvek). A szerkesztőség tagjai: Beck Mihály, Hámosi József, Ritoók Zsigmond, vezetője Glatz Ferenc. Az 1995 után székfoglalót tartott tagokat az elnök felkérte: ha esetleg szabadon beszéltek, írják le előadásait, és küldjék be azokat az elnöki titkárságra. Ennek eredményeként több tucat, eddig még nem publikált székfoglaló érkezett be.) 1998-ban megindultak az Emlékbeszédek, azok rendjéről a vezetés egységes tervet készített.

Az 1998. júniusi elnökségi ülésen megtekintették és elfogadták az idülő központi sorozat tervét. Külön fontosságot tulajdonít ennek a vezetés azért is, mert erősíteni kívánja az új, szintetizáló kutatói látásmódot: a természet-, élet- és társadalomtudományi kutatók egymás iránti érdeklődését. E terv része a „társas élet szálainak” erősítése is. Az „Akadémia” c. folyóiraton túlmenően ismét megjelent (1991 óta először) az Almanach és megjelenik az Akadémiánk történelméből eddig hiányzó Akadémiai Évkönyv.

AKADÉMIAI SZÉKFOGLALÓK

Az elnök az osztálytitkárok (1997. november), valamint az újonnan induló sorozatok szerkesztőségi munkatársainak értekezletén ismertette a székfoglalók közreadásának rendjét, ütemtervét.

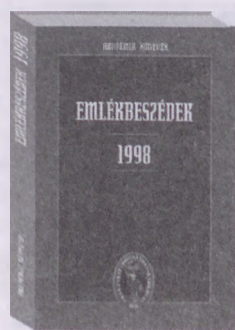
Az egyes székfoglalók önálló füzetként jelennek meg, így önálló bibliográfiai egységet képeznek, de évente egy kötetbe kötve eljutnak az akadémikusokhoz és a közgyűlés doktor tagjaihoz. A cél az interdiszciplináris és szintetizáló szempont érvényre juttatásának segítése Akadémiánkon.

1999 áprilisára előreláthatóan 30 székfoglaló lát napvilágot, az osztályok rendjét követve.

EMLÉKBESZÉDEK az Akadémia elhunyt tagjairól

Az Akadémia osztályainak rendezésében 1949-ig az elhunyt tagokról rendszeresen tartottak munkásságukat áttekintő tudományos üléseket, s ezek szövegeit az Akadémia közreadta. 1949-ben e hagyomány megszakadt, részben politikai-ideológia okokból: az 1949 előtti ún. „polgári tudományosság-

gal" nem kívánt foglalkozni az Akadémia.

Az emlékbeszédek célja: a kutatói gondolkodásban a tudománytörténeti szempont erősítése, a saját kutatási célok elhelyezése az eddigi eredmények tükrében, valamint az akadémiai közösség, a kutatói társadalom összetartozásának ápolása. Ennek szellemében az interdiszciplináris szempontok erősítése.

Az emlékbeszédeket szintén külön füzetben jelentjük meg, önálló ISBN-számmal, így mindegyik önálló munkaként bekerül a könyvtárakba. Ezen túlmenően az emlékbeszédeket az osztályok rendjében minden évben kötet formájában is kiadjuk, s megküldjük az akadémikusoknak, valamint a közgyűlési doktoroknak. Az elnök elképzelése ezzel az, hogy a különböző szakmák képviselői kézbe kapják a tőlük távolabb eső diszciplínák köréből is a közleményeket – nyilatkozta lapunknak Pótló János, a szerkesztőség munkatársa.

ALMANACH

Rendszeresen meg kell jelentetni az 1991 óta szünetelő Almanach új, az 1994. évi törvényhez igazított szerkezetű változatát.

Az 1997. évi helyzetet tükröző kötet jelent. Ezt aktualizálva készül az újabb kötet, mely tartalmazza az akadémikusok, a közgyűlési doktorok és az Akadémia tisztviselői karának legfontosabb adatait. Megtalálható lesz benne a közgyűlési és a 11 osztály bizottságainak névsora, a területi bizottságok tagjai, az akadémiai intézethálózatra, a támogatott kutatóhelyekre, a Doktori Tanácsra vonatkozó legfontosabb információk.

Az adatok gyűjtésével, aktualizásával párhuzamosan központi adatbázis készül, mely az interneten is hozzáférhető lesz.

ÉVKÖNYV 1997, 1998

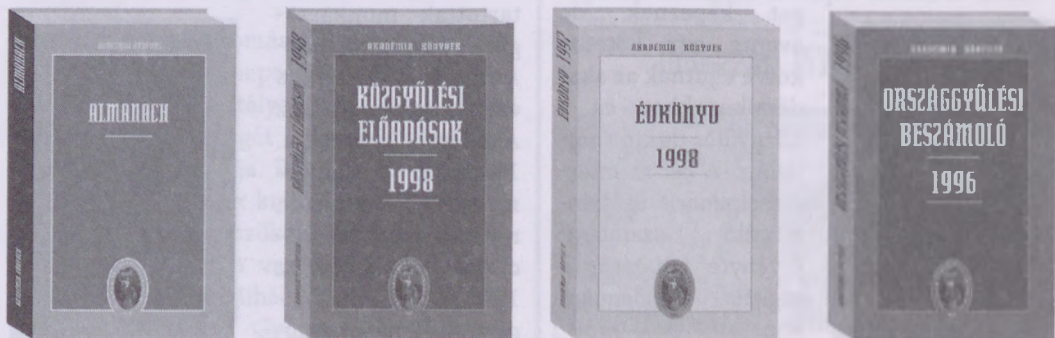
Az Akadémia évi közgyűlési anyagainak közzététele mellett helyet kap az év legfontosabb eseményeinek kronologikus tárgyalása, a vezető testületek állásfoglalásai, a legfontosabb előterjesztések tartalmi ismertetése. Áttekintést ad az Akadémia kiemelt tudományos és tudománypolitikai akcióiról (intézetkonszolidáció, könyvtárak, kiadó, Magyar Nagylexikon, Stratégiai Kutatások, az elnöki és közgyűlési bizottságok tevékenysége, Doktori Tanács, Támogatott kutatóhelyek). Közlünk az akadémiai és állami díjazottainak névsorát, összefoglalót a tudomány napi rendezvényekről. Az osztályok és a vidéki bizottságok, az intézethálózat hírei külön fejezetet kapnak.

KÖZGYŰLÉSI ELŐADÁSOK

A most induló sorozatban az 1998. májusi közgyűléshez kapcsolódó tudományos ülésszakon elhangzott előadások kerülnek közlésre, osztályok szerinti besorolásban. A tanulmányokról az előadók különnyomatot kapnak.

ORSZÁGGYŰLÉSI BESZÁMOLÓ

A kötetben a kétévenkénti beszámolót, a parlamenti vita jegyzőkönyveinek szerkesztett változatát és az előzetes, a pártoknál és bizottságoknál lezajlott viták összefoglalását találja meg az érdeklődő.

„TISZTVISELŐI KAR”

ÖSSZTITKÁRSÁGI ÉRTEKEZLET, 1998. OKTÓBER 20.

Az 1996-ban hivatalba lépő vezetés javasolta a Titkárság és a köztestület viszonyának újragondolását. (Ez kapott hangot a törvénymódosítás előkészítésekor is.) Az elnök új intézményt rendszerezített: az évenkénti össztitkársági értekezletet, melyen az elnök beszámol a vezetést foglalkoztató főbb kérdéskörökről, a főtitkár pedig szól a végrehajtás aktuális problémáiról. 1997-ben és 1998 őszén is megtartották ezt az értekezletet. (Az elnök emellett visszatért az 1985 előtti gyakorlathoz: rendszeresen tart a köztestületet szolgáló osztálytitkároknak tájékoztatót.) Az alábbiakban beszámolunk az 1998. októberi össztitkársági értekezletről.

Az Akadémia elnöke bevezetőben szólt a köztisztviselői réteg fontosságáról a modern igazgatásban. Éretlen demokráciának nevezte az 1990-es évek kelet-európai államait, amennyiben itt még nem sikerült a köztisztviselők politikai függetlenségét megteremteni. „A szakapparátus szilárdsága a modern demokráciá működőképségeknek feltétele” – mondotta. Szerencsétlenségnek tartotta, hogy a politikai, négyévenként változható pozíciók nem válnak el a közigazgatási állásoktól. „A politikai őrsváltások érthetőek, a közigazgatásiak szerencsétlenségek.” Felhívta a figyelmet, hogy a vezetés a közigazgatás biztonságban tartásának elvét követi. Amikor most, 1998 nyarán-őszén a köztisztviselő a kormányzati szférában esetleg félelemmel gondol jövőjére, akkor ugyanazon beosztású köztisztviselő biztonságban érezheti magát az Akadémián.

„Teljesítményorientáltság, kreativitás, biztonság” – e három fogalmat tekintette vezérelvként az adminisztráció számára. Javasolta: ne „titkárság”, „apparátus” legyen az itt dolgozók elnevezése, hanem „tisztviselői kar”. A maga részéről ezt a fogalmat használja. De ezzel az elnevezéssel kifejezésre is juttatja: új típusú magatartást vár el. Az elnök és a főtitkár a maguk erejével következetesen igyekeznek visszafogni az Akadémián belüli köztisztviselő-ellenességet.

A titkárság létszámának és szerkezetének megállapításakor az új feladatokból kell kiindulni. Az Akadémia kialakulóban lévő

hármaskörű funkciója a mértékadó: a tudósok köztestülete, tudományos műhely, a nemzet tanácsadója.

Köztestületté nyilvánította az Akadémiát az 1994. évi törvény. A köztestületi tagsággal járó kötelezettségek és jogok végiggondolása 1996-ban megkezdődött. (A törvénymódosítás kezdeményezése is részben ezt kívánta segíteni.) Világossá vált: hiányzik a köztestületiség kibontakoztatásához szükséges tisztviselői kar. Az első célkitűzés az volt, hogy a közel 9000 köztestületi tag jusson alapvető információkhoz. Ezt szolgálja az Akadémia c. folyóirat, valamint a tervezett új kiadványok: az Emlékbeszéd, Székfoglalók, Közgyűlési előadások, Felolvasások, az Almanach és az akadémiai Évkönyv. (Ez utóbbiával kapcsolatban megjegyezte: óriási mulasztás, hogy az európai akadémiák közül egyedül a magyar akadémiának nem is volt eddig évkönyve.)

A közgyűlés nem akadémikus tagjai számára is igyekszik minden olyan jogot és információt biztosítani, amit az akadémikusok élveznek. Igen jónak tartotta a doktorok mind erősebb aktivitását, hasonlóan dicséretes a Kutatói Fórum kezdeményező-készségét. De a „hatékonyság” és a „képviselési elv” összhangjára figyelni kell.

A köztestületiség mindenekelőtt a szakmai, kutatói hatékonyságot szolgálja. Ennek kell alárendelni mindent. A köztestületiség új értelme lehet: az új szintetizáló kutatói

látásmód segítése szervezeti eszközökkel. De vajon hol van ezen szervezet mögé apparátus? Nincs szervezet például az országgyűlési beszámoló elkészítéséhez, nincs szervezeti egység a kutatás monitorozására, amely pedig törvény előírta feladatunk. Nincs szerkesztőapparátus az információközvetítő folyóirat, az Almanach és a tervezett kiadványok készítésére. *A jelenlegi létszámmal és szerkezettel az Akadémia nem tudja betölteni köztestületi funkcióját.* A tervezett törvényt módosítás, amely ezen szempontokat is figyelembe vette, sajnos elakadt.

A tudományos műhelyfunkció nem új. Az osztályok szakmai tanácskozásai, véleményező szerepük, a minősítésben való közreműködésük eddig is elismerésre méltó volt. Az intézethálózat pedig az Akadémia egyik féltett kincse. A jelenlegi titkárság e téren – az intézethálózat működtetésében és az osztályviták szervezésében – tud megfelelni. Az intézetkonszolidációban például a tudományági főosztályok és a pénzügyi főosztály kiválóan működött.

Az Akadémia elnöke az osztályok szakmai tevékenységének aktivizálásában különleges szerepet szán a kiadványoknak. „A kiadványok mozgósító eszközök” – mondta. Akkor lehet elfogadottá tenni az új Emlékbeszéd intézményét, vagy akkor lehet rendszerességet követelni a székfoglalók leírása, beadása ügyében, akkor lehet elvárni a közgyűlési előadások szakmai kidolgozottságát, ha biztosítjuk azok megjelentetését. (Ezzel kapcsolatban megjegyezte, mennyire sajnálatos például, hogy a székfoglalók leírásának, megjelentetésének rendszere az utóbbi tíz

esztendőben szétesett, esetlegessé vált. Utalt az osztályelnökökhöz 1997 januárjában írott levelére, amely az új belső szervezeti reformok és a kiadványok viszonyát taglalta. (L. Akadémia, 1997/2. szám, 19-22. l.) A cél itt is az új, szintetizáló kutatói gondolkodás kialakítása.

A magyar Akadémia nagy előnye, hogy különböző tudományágak képviselőit tömöríti szervezetében. Ezt a kedvező adottságot kihasználva fel kell kelteni a természet- és humán tudományok képviselőinek érdeklődését egymás tudományos eredményei iránt. Így a kiadványok – melyeket minden akadémikus és közgyűlési doktor megkap – fórumai lehetnek az egymás iránti érdeklődésnek. A tudomány- és kultúrpolitikának – mondotta az elnök – ilyen közvetett eszközökkel kell dolgoznia, nem pedig utasításos vagy direkt eszközökkel. Éppen ezért az új központi kiadványok szerkesztését és menedzselését a megindításnál és a szerkezet kialakításánál maga vette kézbe.

Remélhető, hogy a belső reformok rendszere 1999 áprilisáig modell-jelleggel feláll. Azután adminisztrációt, intézményt kell a modell mögé csoportosítani. Ez már a következő évek feladata lesz.

A z Akadémia harmadik funkciója: a *stratégiai kutatások és általában a társadalmi-gazdasági tanácsadás.* Az Akadémia így lehet a nemzet tanácsadója. Jelenleg egy nagyon kicsiny titkárság, a tudományos osztályok titkársaival együttműködve, végzi ezt a feladatot. Kérdés, hogy a 2000. év rendezvényeit, kiadványait a jelenlegi feladatok mellett elláthatja-e ez a szervezet? P. K.

Mégis lesz akadémiai könyvesbolt?

Az elmúlt hetekben vitára készítette az akadémiai közvéleményt, hogy a budapesti Váci utcai könyvesbolt bérleti jogát az Akadémiai Kiadó új tulajdonosa finanszírozási hiányra hivatkozva eladta. Sokan attól tartottak, hogy a Magszter Könyvesbolt eladásával a tudományos könyvárusítás utolsó bástyája is megszűnik.

A kiadó igazgatója elmondta kérdésünkre: az eladásról az MTA vezetése – mely két éve keresi a lehetőséget, hogy mégis legyen az Akadémia nevét viselő tudományos könyvesbolt – időben értesült, s megállapodás született arról, hogy csak

olyan vevőnek adható el a bolt, amelyik vállalja, hogy a továbbiakban is tudományos műveket árusít. Az MTA pedig igyekszik segíteni abban, hogy a kínálatot a továbbiakban is elsősorban az akadémiai, illetve egyéb tudományos bázis alkossa. Más lobogóval ugyan, de megmarad a Magszter a tudósok könyvesboltjának.

Lapzártá után kaptuk a hírt: az MTA vezetése tárgyalásokat folytatott a Balassi Kiadó igazgatójával, Köszeghy Péterrel a Magszter közös megvételéről és üzemeltetéséről, és erről elvi megállapodásra jutott. (SzBI.)

SZEMÉLYI HÍREK

DOKTORI TANÁCS HÍREI

A TUDOMÁNY DOKTORAI LETTEK

(1998. október 1–1999. január 31.)

BARTOSIEWICZ László: A szarvasmarha ősi hasznosítási módjainak csonttani bizonyítékai. Bíráló b.: Dohy János, Kovács András, Fésűs László, Kordos László, Kubinyi András, Zimányi Vera, Donáth Tibor; opponensek: Bodó Imre, Paládi-Kovács Attila, Laszlovszky József; 100%.

BORBÉLY György: A stressz pleiotróp hatása a cianobaktériumokra (hősokk, nehézfémion, Pi-éhezés, vírusfertőzés, fény [energia]-megvonás). Bíráló b.: Szabó István Mihály, Máriaaligeti Károly, Láng Ferenc, Milch Hedda, Sutka József; opponensek: Gyurján István, Kecskés Mihály, Koch Sándor; 100%.

CSANDA Endre: Béta-sugárzás hatása az agyszövetre. Bíráló b.: Pásztor Emil, Nyári István, Eckhardt Sándor, Gallyas Ferenc, Katona Ferenc, Mechler Ferenc, Vécsei László; opponensek: Bodosi Mihály, Csernay László, Ormos Jenő, Sztanyik B. László; 100%.

FARAGÓ Tamás: Nemesek, nemzedékek, családok és rokonok a 18–20. században. Bíráló b.: Cseh-Szombathy László, Utsi Ágnes, Szabad György, Hoóz István, Paládi-Kovács Attila, Péter Katalin, Vukovich György; opponensek: Andorka Rudolf, Andrásfalvy Bertalan, Hofer Tamás; 90%.

OZSVÁTH Károly: Az öngyilkos magatartás. Öngyilkosság-kutatás Baranya megyében (1980–1994). Bíráló b.: Pataki Ferenc, Janka Zoltán, Losonczy Ágnes, Illyés Sándor, Mészáros István, Moussong Kovács Erzsébet; opponensek: Cseh-Szombathy László, Degrell István, Huszár Ilona; 100%.

RASKÓ István: Két monogén genetikai betegség molekuláris biológiai vizsgálata, az embrionális targetsejtek antimitogén aktivitásának jellemzése. Bíráló b.: Vida Gábor, Gergely Lajos, Gergely János, Oláh Edit, Sík Tibor, Schlammadinger József, Váradi András; opponensek: Kosztolányi György, Oláh Éva, Szemere György; 100%.

SZILI Ferenc: Kivándorlás a Délkelet-Dunántúlról Horváth-Szlavónországba és Amerikába 1860–1914. Bíráló b.: Galántai József, Mazsu János, Gunst Péter, Palotás Emil, Frank Tibor, Polányi Imre; opponensek: Kovacsics József, L. Nagy Zsuzsa, T. Mérey Klára; 89%.

SZILÁGYI István: Demokratikus átmenet és konszolidáció Spanyolországban. Bíráló b.: Huszár

Tibor, Johancsik János, J. Nagy László, Vadász Sándor, Borbély Szilvia; opponensek: Anderle Ádám, Harsányi Iván, Szabó Máté; 86%.

AZ MTA DOKTORAI LETTEK

(1998. október 1–1999. január 31.)

BAGDY György: Szerotonerg mechanizmusok az idegi és hormonális szabályozásban. Bíráló b.: Magyar Kálmán, Görcs Tamás Jenő, Gerendai Ida, Gláz Edit, Kovács Gábor, Mess Béla, Barthó Loránd, Julesz János, Hartmann Géza; opponensek: Székely József Iván, Fürst Zsuzsa, Lénárd László; 88%.

BÁNHÉGYI Gábor: A glukoronidáció szabályozásáról. Bíráló b.: Magyar Kálmán, Szeberényi Szabolcs, Dóda Margit, Fischer János, Enyedi Péter, Rablóczky György, Sümegi Balázs; opponensek: Ovádi Judit, Ligeti Erzsébet, Vereczkey László; 100%.

BUDAY László: Protein tirozin kinázokkal működő jelátvivő pályák. Bíráló b.: Damjanovich Sándor, Hunyady László, Duda Ernő György, Gergely Pál, Kopper László, Merétey Katalin, Szeberényi József; opponensek: Szűcs Mária, Erdei Anna, Fésűs László; 100%.

DOLESCHALL Pál: A nukleon-nukleon kölcsönhatásról három-nukleon rendszer vizsgálata révén szerezhető információk. Bíráló b.: Nagy Károly, Kiss Árpád Zoltán, Berényi Dénes, Cseh József, Dörnyei Németh Judit, Kiss Ádám, Koltayné Gyarmati Borbála; opponensek: Angeli István, Csikor Ferenc, Lovas Rezső; 95%.

FARKAS Etelka: Hydroxamátok és származékaik komplexképző sajátosságai. Bíráló b.: Burger Kálmán, Dózsa László, Barcza Lajos, Horváth Attila, Simándi László, Speier Gábor; opponensek: Gaizer Ferenc, Nagy László, Noszál Béla; 100%.

FRANK Tibor: Genius Welcome: Patterns of Hungarian Professional and Intellectual Immigration to the United States before World War II. Bíráló b.: Pölöskei Ferenc, Pók Attila, Diószegi István, Eiben Ottó, Hajdu Tibor, L. Nagy Zsuzsa, Romsics Ignác; opponensek: Marx György, Litván György, Pajor Rezsőné Puskás Julianna; 100%.

JOLÁNKAI Géza: Rendszerelméletű ekohidrológiai módszerek alkalmazása a vízi környezetet érő hatások elemzésében és előrejelzésében. Bíráló b.: Berczik Árpád, Józsa János, Somlyódy László, Haszpra Ottó, Máté Ferenc, Öllös Géza, Szesztay

Károly, Vágás István, Vermes László; opponensek: Benedek Pál, Zsuffa István, Hock Béla; 96%.

JUHÁSZ Gábor: Állapotfüggő szinkronizációs jelenségek neurokémiai és glia-neuron kölcsönhatásbeli vonatkozásai. Bíráló b.: Friedrich Péter, Toldi József, Salánki János, Baranyi Attila, Benedek György, Obál Ferenc, Vécsei László, Karmos György; opponensek: Czéh Gábor, Fehér Ottó, Latzkovits László; 79%.

KÓMIVES Tamás: Herbicid antidotumok kutatása. Bíráló b.: Markó László, Őrsi Ferenc, Filep György, Györy Dániel, Kuroli Géza, Nádasy Miklós, Sajgó Mihály, Loch Jakab; opponensek: Debreczeni Béláné, Jolánka Márton, Pais István; 100%.

MIKOLA Tibor: A szamojéd nyelvek története. Bíráló b.: Vértess Edit, Szij Enikő, E. Abaffy Erzsébet, Nyirkos István, Szende Tamás, Jakab László; opponensek: Hajdú Péter, Gulya János, Rédei Károly; 100%.

PALKOVICS László: Nehéz tehergépjárművek menetdinamikai szabályozórendszere. Bíráló b.: Keviczky László, Patkó Gyula, Tuschák Róbert, Bényei András, Matolcsy Máttyás, Somonyi Alfréd, Zobory István, Magyar József; opponensek: Benyó Zoltán, Bosznay Ádám, Szeidl László; 87%.

PRITZ Tamás: Rezgéscsökkentő anyagok dinamikai tulajdonságai. Bíráló b.: Szabó János, Takács György, Kollár Lajos, Balázs György, Béda Gyula, Füzy Jenő, P. Nagy József, Tarnóczy Tamás; opponensek: Bosznay Ádám, Dulácska Endre, Bojtár Imre; 91%.

PÓCS Éva: Élők és holtak, látók és boszorkányok, mediátori technikák a kora újkor forrásaiban. Bíráló b.: Balassa Iván, Klaniczay Gábor, Péter Katalin, Selmeczi Kovács Attila, Újváry Zoltán, Grynaeus Tamás; opponensek: Kósa László, R. Várkonyi Ágnes, Voigt Vilmos; 100%.

RAPCSÁK Tamás: A nemlineáris optimalizálás strukturális kérdéseiről és a többkritériumú döntési problémákról. Bíráló b.: Prékopa András,

Friedler Ferenc, Csirik János, Farkas Miklós, Frank András, Heppes Aladár, Szántai Tamás; opponensek: Martos Béla, Szenthe János, Kovács Margit; 100%.

SOMLAI Péter: A szocializáció elmélete. Bíráló b.: Cseh-Szombathy László, Tóth Olga, Fehér Márta, Garai László, Losonczy Ágnes, Angelusz Róbert, H. Sas Judit; opponensek: Pataki Ferenc, Csepeli György, Pléh Csaba; 95%.

SZABOLCS István: Az időskor, a jódeállatottság és a „nonthyroidal illness” kapcsolatai a pajzsmirigyműködéssel (kísérletes, epidemiológiai és klinikai vizsgálatok). Bíráló b.: Halász Béla, Julesz János, Balázs Csaba, Makara B. Gábor, Rác Károly, Földes Iván, Szabó Jenő, Szarvas Ferenc, Konrády András; opponensek: Földes János, Leővey András, Péter Ferenc; 92%.

TOMPA Anna: Humán gebotoxikológiai monitor elméleti megalapozása és gyakorlati hasznosítása a hazai rákprevencióban. Bíráló b.: Eckhardt Sándor, Barabás Katalin Mária, Gergely János, Papp Zoltán, Sipiczki Máttyás, Pintér Alán, Oláh Edit, Kovalszky Ilona; opponensek: Ádány Róza, Dési Illés, Morava Endre; 100%.

TÖRÖK László: A börtünetek általános diagnosztikai jelentősége. Bíráló b.: Hollán Zsuzsa, Kemény Lajos, Daróczy Judit, Gergely Péter, Hunyadi János, Kárpáti Sarolta, Leővey András; opponensek: Schneider Imre, Csanády Miklós, Rák Kálmán; 92%.

VÁMOSSY Ferenc: Mérnöki alkotások esztétikája. Bíráló b.: Finta József, Petró Bálint, Horler Miklós, Komárik Dénes, Kőszegfalvi György, Merényi Ferenc; opponensek: Bonta János, Kubinszky Mihály, Kunszt György; 94%.

WOLF György: Részecskekelés nehézion ütközésekben. Bíráló b.: Horváth Zalán, Jancsó Gábor, Lovas Rezső, Pócsik György, Vesztergombi György, Trócsányi Zoltán; opponensek: Dörnyeiné Németh Judit, Kiss Ádám, Sailer Kornél; 94%.

HALOTTAINK

1998. november 18-án, életének 90. évében elhunyt BOGÁRDI János a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja, a Budapesti Műszaki Egyetem nyugalmazott egyetemi tanára, az Accademia Galileiana di Scienze Lettere ed Arti in Padova és az Österreichische/Deutsche Wasserwirtschaft Verband tiszteleti tagja, a Technische Universität Wien díszdoktora, a Magyar Tudományos Akadémia Vízgazdálkodás-tudományi Bizottságának tiszteletbeli társelnöke, az International Commission of Irrigation and Drainage (ICID) nemzetközi tudományos szervezetnek és a szervezet magyar nemzeti bizottságának, valamint a Magyar Hidrológiai Társaságnak tiszteletbeli elnöke, az International Association for

Hydraulic Research (IAHR) nemzetközi tudományos szervezetnek tiszteletbeli tagja és tagja a szervezet magyar nemzeti bizottságának, a Széchenyi-díj kitüntetettje. Halálával a vízepítési, a vízgazdálkodási társadalom nagyra értékelt tudósa, mérnökgenerációk nevelője távozott el körünkből.

1998. december 21-én életének 86. évében elhunyt SZŐKEFALVI-NAGY BÉLA matematikus, az MTA rendes tagja, a József Attila Tudományegyetem nyugalmazott egyetemi tanára, Szeged város díszpolgára, számos külföldi akadémia és tudományos testület tagja. Halálával egy iskolateremtő, nagy tudós egyéniséggel lettünk szegényebbek.

A WOLF-DÍJAS LOVÁSZ LÁSZLÓ

Január 20-án érkezett a hír: magyar tudós, az ELTE és az amerikai Yale Egyetem professzora, Lovász László kapta meg idén a matematika terén a legrangosabb nemzetközi elismerést, a Wolf-díjat, a belga születésű Eliah N. Steinneel, a Princeton Egyetem tanárával megosztva.

A jeruzsálemi székhelyű Wolf Alapítvány a díjat 1978 óta ítéli oda a kémia, a fizika, a matematika, az orvostudomány, ill. az agrártudomány területén kimagasló teljesítményt nyújtóknak. Mivel a matematika területén Nobel-díjat nem osztanak, a Wolf-díj tekinthető a legnagyobb presztízsű tudományos elismerésnek.

Lovász László kombinatorikai és számítás-technikai kutatásaiért részesült a díjban. (Előtte két magyar tudós érdemelte ki ezt az elismerést: a közelmúltban elhunyt Erdős Pál és az Amerikában élő, magyar származású Lax Péter.)

A csodagyerekeknek tartott tudós a budapesti Fazekas Mihály Gimnázium több neves matematikust nevelt, legendás osztályából indult tudományos pályáján. Kivételes tehetsége révén több matematikai diákolimpia győztese, 1966-ban pedig megnyerte a Ki miben tudós? tévé-vetélkedőt. Kutatóként a matematika több ágával foglalkozik.

Idézve a díjat odaitélló bizottság értékeléséből: „Alapvető és áttörő, az elméleti és alkalmazott matematikában fontos alkalmazásokkal rendelkező eredményeket ért el a diszkrét matematikában, valamint a számítástudományban. Olyan híres problémákat oldott meg geometriai, poliédres és topológiai technikákon alapuló mély matematikai módszerek használatával, mint a gyenge perfect garf sejtés, a Kneser-sejtés, az ötszög Shannon-kapacitásának meghatározása. Algoritmikus ötletei, az ellipszoid módszer kombinatorikus optimalizálásban való használata, ... továbbá a térfogat számítására szolgáló javított eljárás mind alapvető hatással voltak az elméleti számítástudományra... »Lokális lemmája« a valószínűségi módszer kialakulásának egyik korai fő eredménye volt. Nagy területeket átfogó könyvei, lebilincselő előadásai az egész világon serkentették a matematikai kutatást.”

Tudományos eredményei elismeréseként 1979-ben, mindössze 31 évesen már az MTA levelező tagjává választják, 1985-ben pedig már a tudótestület rendes tagja. Több külföldi akadémiaának is a tagja, több egyetem hívta meg vendégprofesszornak. Hosszabb ideje a Yale Egyetemen tanít, de hazai kapcsolatai is élők: rendszeresen tart előadásokat az ELTE Természettudományi Karán, részt vállal a hazai tudományos utánpótlás képzésében, s közös projekteken is dolgozik magyar munkatársakkal. B. K.

ALELNÖKBŐL ALKOTMÁNYBÍRÓ

Harmathy Attila akadémikus, az MTA alelnöke 1999. április 1-jével alkotmánybírói megbízást kapott. Az új megbízatás kapcsán beszélgettünk vele az előtte álló új feladatokról, az MTA választott tisztségviselőjeként végzett 6 éves tevékenységének tapasztalatairól.

– Alkotmánybírói tevékenységem megkezdésével egy hat éves időszakot zárok le, amelyben az Akadémia főtítkárhelyetteseként, majd alelnökeként tevékenykedtem.

Az MTA-n – választott tisztségviselőként – végzett munkám, az alapfeladatokon túl elsősorban az akadémiai törvény, az alapszabály, vala-

mint az ügyrend előkészítése, kidolgozása volt. Ezek elvégzésében nem a részletes jogi-szakmai szövegek megfogalmazása jelentett nehézséget, hanem az a hosszas előkészítő munka, amely az egyeztetések hosszú sorát jelentette. Új szemléletet kellett kialakítani, megfogalmazva azt, hogy mit is jelent akadémikusnak, köztestületi tagnak lenni, a tudományos tevékenység mellett milyen kötelezettséggel jár, milyen közéleti tevékenységet feltételez, illetve von maga után.

A másik fontos tevékenységi köröm az Akadémián a Doktori Tanács elnöki tisztének betöltése volt. A TMB-hez képest ez a minősítés új rendszerének kidolgozását jelentette. Ma már a Doktori Tanács az új minősítési követelményekből adódó feladatkörét jól látja el.

– Lehet-e az akadémiai tapasztalatokat hasznosítani az Alkotmánybíróságon?

– Az MTA-n végzett tevékenységem egészen más jellegű, mint amelyet áprilistól alkotmánybíróként fogok végezni, bár itt is sokszor jogász minőségemben kellett állást foglalnom, döntésem bizonyos kérdésekben. Az egyetemi oktatói tapasztalatok ennél már jobban hasznosíthatók, hiszen van némi „munkamegosztás” az alkotmánybírók között, szűkebb értelemben megjelennek a jogon belüli „szakmák”. Valószínűleg nagyobb részben polgári jogi kérdésekkel kell majd elsősorban foglalkoznom, bár ez nem jelenti a testületi működés egyéb feladatainak kizárását.

– A köztudatban az alkotmánybírók a jogásztársadalom legelismertebb, legnagyobb tekintéllyel bíró rétege. Mivel magyarázhatjuk ezt, hiszen a hétköznapi ember sokkal inkább találkozik ügyvédekkel, ügyészekkel és bírókkal.

– Magyarországon a rendszerváltás stabil viszonyok között ment végbe. Mindvégig volt törvényes végrehajtó hatalom, parlamenti tekintély és alkotmányos rend. Mindezek nagymértékben hozzájárultak ahhoz, hogy hazánk nemzetközi megítélése pozitív a rendszerváltás óta. Mint jogász hiszem, hogy a jog nemcsak a jogászok „belügye”, a jogszabályok társadalmi elfogadtatása teszi a jogot működőképpé.

P. Á.

A MTESZ ÚJ ELNÖKE

Michelberger Pál akadémikust, az MTA alelnökét 1998. december 11-én a MTESZ elnökévé választották. Megválasztása kapcsán kérdeztük őt az új elnökség elképzeléseiről.

– A Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetsége 1998 decemberében ünnepelte fennállásának 50. évfordulóját. A szövetség megalakulásakor a szakmai egyesületek munkájának koordinálása, együttműködésük segítése és a szakmai érdekképviselet érvényesítése tartoztak a MTESZ legfontosabb feladatai közé. Korunk új kihívásai mennyiben módosítják e célkitűzéseket?

– A rendszerváltás után a MTESZ élén álló elnökök, Bihari István, Náray-Szabó Gábor és Havass Miklós végrehajtották azokat az alapvető átalakításokat, amelyek működőképes és hatékony szövetség továbbműködését eredményezték. 1998-as elnökké választásomnál az a szempont is dominált, hogy mint gépipari szakember, a mai magyar gazdaság legdinamikusabban fejlődő ágazatának vagyok aktív képviselője. A szövetség elnökeként a kontinuitást képviselem. Természetesen a külső feltételek követelményeit figyelembe véve, bizonyos tényezők szükségessé tesznek némi változtatást. Az Európai Unióhoz való csatlakozás nemcsak a gazdaságot érinti erőteljesen, hanem a reálértelmség működésének feltételeit is alapvetően megváltoztatja. A peremfeltételek változása tehát más-más megoldások keresését vonja maga után.

– Jelenleg a MTESZ-hez mintegy 40 egyesület tartozik, 80-100 ezer fős tagsága a reálértelmség köréből kerül ki. A gazdaság különböző területein

működő intézmények, egyesületek, vállalatok, amelyek a tagság összetételét heterogénnek teszik, mennyiben segítik elő vagy gátolják a szakmai érdekképviselet érvényesítését?

– Az új vezetés egyik legfontosabb feladatának tekinti a szakmai érdekképviselet erősítését. A piac önmagában nem szabályoz mindent, az előnyök és hátrányok mérlegelésével prioritásokat kell meghatározni a gazdaság fejlesztésében. A reálértelmségnek nehéz dolga van, hiszen a köztudatban és a médiában is elsősorban a társadalomtudósok közírói-közéleti szereplése az elfogadott. A reálértelmség képviselőinek is törekedniük kell arra, hogy ők is hallatni tudják hangjukat, véleményt nyilvánítsanak fontos gazdasági-társadalmi kérdésekben. Ez nem azt jelenti, hogy a MTESZ tagjaitól elvárható lenne a gazdaságpolitika kidolgozása, de azt mindenképpen el kell érni, hogy a szövetség prioritások, preferenciák kidolgozása mellett véleményt nyilváníthasson, kritikát mondhasson és észrevételeket teheszen a gazdaságpolitikáról.

– Vannak-e nehézségek a szövetség működésében?

– A legnagyobb problémát az elöregedés folyamata jelenti. Ez maga után vonja az anyagi bázis beszűkülését is, hiszen a szerény kormánytámogatás mellett az oktatási-képzési vállalkozásokból származó összeg nem pótolja a nyugdíjasok tagdíjfizetési nehézségeiből adódó hiányt. Szükséges lenne tehát a fiatalítás, hiszen az ifjabb generáció a technika új állapotát, a fejlődés más irányát képviselné. A jelenlegi, állandó mozgásban lévő gazdasági viszonyok között, a konszolidáció lehetőségének hiányában kevesen csatlakoznak a szövetséghez.

P. Á.

KÖZPONTI HÍREK

KRÓNIKA

1998. november 18. Az elnök konzultációt folytatott a területi akadémiai bizottságok vezetőivel. Napirenden volt a decemberi közgyűlés előkészítése, az Akadémiai Klub megnyitása, valamint a területi bizottságok aktuális problémái.

november 24. Az MTA-n folyó stratégiai kutatások keretében folyamatosan jelennek meg a kötetek. A sajtóbemutatón Losonczy Ágnes: *Utak és korlátok az egészségügyben* c. műve, valamint a *Népegészségügy, orvos, társadalom és az Egészségügy és piacgazdaság* c. kötetekről beszélt a szerző, az Életminőség tényezői Magyarországon program vezetője: Vizi E. Szilveszter akadémikus, az MTA alelnöke, valamint Bácsy Ernő miniszteri főtanácsos, a két utóbbi kötet szakmai szerkesztője. Házigazdaként Glatz Ferenc elnök méltatta a stratégiai kutatások eddigi eredményeit.

november 24. Az MTA-székház felolvasótermében Lámfalussy Sándor külső tag tartott előadást „Európa és a pénzügyi globalizáció” címmel.

december 1. Nemeskürty István millenniumi kormánybiztos az MTA-ra látogatott. Glatz elnök úr tájékoztatta őt az államalapítás 1000. évfordulójával kapcsolatos tervezett akadémiai rendezvényekről és kiadványokról, köztük a Magyarország az ezredfordulón c. hétkötetes monográfia-sorozatról. A találkozón részt vett Ritoók Zsigmond, Pataki Ferenc, Kulcsár Kálmán osztályelnökök, Michelberger Pál alelnök.

december 8. Közgyűlési eseményként mára rendszeressé vált az 1996 óta meghívott külső tagok fóruma, mely a közgyűlést követően kerül megrendezésre. Az idei találkozón „Tudomány-elenes irányzatok a társadalomban és a tudomány-filozófiában” címmel Bencze Gyula tartott elő-

adást. Az ezt követő vita után az MTA elnöke és főttkára állófogadáson látta vendégül a közgyűlésre érkezett külső tagokat. Az elnök köszöntőjében hangsúlyozta a határon túli és a hazai tudományosság minél szorosabb integrációjának fontosságát.

december 11. Michelberger Pál akadémikust, alelnököt a MTESZ elnökévé választották. (Lásd interjúnkat e számunk 60. oldalán!)

december 21. A közelgő ünnepek alkalmából az Akadémia vezetése vendégül látta az MTA Titkársága munkatársait, az első ízben megrendezett „Évbúcsúztató” alkalmából. A Nádor utcai ebédlőben vidám disznótoros falatozásra, jó hangulatú karácsonyi köszöntésre került sor.

1999. január 14. Sajtótájékoztató az 1999. június 26–július 1. között Budapesten megrendezésre kerülő Tudomány Világkonferenciájára előkészületeiről. Glatz Ferenc, az MTA elnöke és Pálinkás József, az Oktatási Minisztérium politikai államtitkára, a Magyar Szervező Bizottság elnöke és társelnöke, valamint Láng István akadémikus, a magyar Előkészítő Bizottság elnöke válaszolt az újságírók kérdéseire.

január 18. Pepó Pál környezetvédelmi miniszterhez látogatott el az MTA elnöke, valamint Láng István és Teplán István, a Természettudományi Főosztály vezetője. Az elnök és a miniszter a Környezetvédelmi Minisztérium és az MTA stratégiai együttműködése folytatásának kérdéseiről tárgyaltak. Megállapodtak, hogy az együttműködésben részt vevő intézmények képviselői dolgozzák ki a konkrét témajavaslatokat és készítsék elő az együttműködésre vonatkozó szerződést.

január 25. Ülést tartott az Akadémiai Kutatóhelyek Vezetőinek Tanácsa, melyre meghívták Pokorni Zoltán oktatási minisztert is. A résztvevők több, a miniszterhez előzetesen eljuttatott kérdésre vártak választ. Többek között: mi a kormány K+F politikája, mi a szerepe ebben az MTA kutatóhálózatának; mik lesznek az új Tudománypolitikai Kollégium feladatai, hogyan vesz majd részt a költségvetés előkészítésében; hogyan lehetne az MTA-kutatóhálózat ügyeit kormányzati szinten is megjeleníteni; hogyan növelhető az oktató-kutatóintézetek szerepe a posztgraduális képzésben; mennyi idő alatt oldható fel az egyetemi és kutatói szféra közötti bérfeszültség; hogyan hangolható össze az egyetemi és kutatói szféra beruházáspolitikája stb.

A stratégiai kutatások „Életminőség” programja három elkészült kötetének sajtóbemutatója

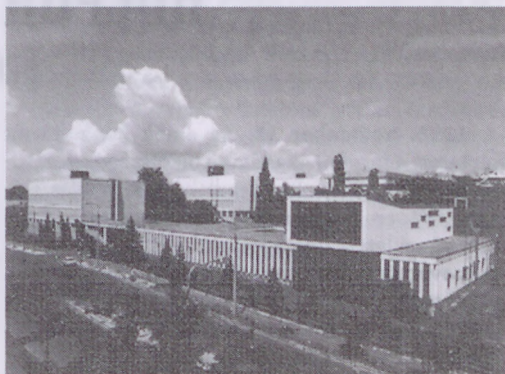

INTÉZETEK, KONSZOLIDÁCIÓ

Az intézetkonszolidáció keretében átalakított *Központi Fizikia Kutatóintézetet* december 2-án látogatta meg az Akadémia vezetése: Glatz Ferenc elnök, Keviczky László főtítkár, valamint Teplán István főosztályvezető. Az MTA csillebérci telephelyét ezentúl KFKI Campusnak nevezik, ahol öt intézet működik. Gyulai József akadémikus, a intézmény főigazgatója fogadta a vendégeket, akik beszámolót hallgattak meg az egyes intézetek helyzetéről, majd megtekintették a felújított épületszárnyakat (4., 25. és 29. számú épületek), a kerámia-, a tiszta- és az optikai laboratóriumot, a szerkezetkutatási komplexumot és a korszerűsített infrastruktúrát.

Vácrátóton december 3-án Glatz Ferenc elnök ünnepélyesen felavatta az MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézetéhez telepített Ökológiai Központot. Az ünnepségen részt vettek: Balogh János, Berczik Árpád, Jermy Tibor, Teplán István akadémikusok.

Az előzményekről: MTA elnöke 1996-os hivatalba lépése után áttekintést készített a tudományterületek hazai és akadémiai helyzetéről. Nyilvánvalóvá vált, hogy az EU-csatlakozás szempontjából kulcsfontosságú környezettudományi kutatások – ezen belül az ökológia is – elmaradott helyzetben vannak, amit az akadémiai konszolidáció keretében korrigálni kell. Körvonalazódtak egy ökológiai központ létesítésének gondolatai. E célból 1997-ben 30 millió forintos beruházással 15 korszerűen felszerelt munkahely létesítését kezdték meg a vácrátóti kutatóintézetben. 1998. január 1-jével pedig 13 millió forintos, 3 évre szóló pénzügyi keretet biztosítottak 3 adminisztratív és 5 fiatal kutatói munkakörre az Ökológiai Központ működtetése céljából. A központot alkotó intézetek: MTA Ökológiai Kutatóintézet (Vácrátót), MTA Magyar Duna-kutató

Központi Kémiai Kutatóközpont

Állomása (Göd), MTA Balatoni Limnológiai Kutatóintézet (Tihany) és az MTA Növényvédelmi Kutatóintézet (Budapest).

Vácrátóton arra is kísérletet tesznek, hogy létrehozzanak egy közép-kelet-európai ökológiai monitoringrendszert, együttműködve a nemzetközi hálózattal, a környező országokkal.

Glatz Ferenc, az Akadémia elnöke, Keviczky László főtítkár és Teplán István főosztályvezető december 22-én látogatást tettek a *Központi Kémiai Kutatóközpontban*. E látogatás keretében került sor Pálinkás Gábor akadémikus igazgatói megbízásának átadására. A vendégek megtekintették a konszolidáció eredményeképp átalakított új intézetet. Beszámolót hallgattak meg a költözésről. Kétórás eszmecsere folytattak a hazai kémiai kutatásokról, a kémiai kutatóközpont jövődö műszerigényeiről, az intézetkonszolidációs folyamat következő szakaszának lehetséges feladatairól.

Az MTA vezetői a KFKI újonnan kialakított létesítményeinek átadása alkalmából tájékoztatót hallgatnak meg az intézmény eredményeiről.

Borhidi Attila akadémikus, az MTA vácrátóti Ökológiai és Botanikai Kutatóintézet igazgatója (balról) a létesítmény felavatásakor

A TISZTÚJÍTÁS ELŐKÉSZÜLETEI

Az akadémiai törvény szellemében az osztályok 2-2 képviselőjéből megalakult az 1999. májusi közgyűlésen esedékes tisztújításra a Jelölőbizottság, amely elnökekül Nemezc Ernő akadémikust választotta. A Jelölőbizottság az Akadémia tagjaitól és szavazati jogú doktoraitól körlevélben kért személyi javaslatokat a vezető tisztségekre. (Az anonim szavazólapokon minden közgyűlési tag tisztségenként egy-egy nevet tüntethetett fel.) A válaszok öröndetesen nagy számban (271) érkeztek be a megadott határidőig (február eleje). Látván a teljesen nyitott, tehát bárkire érvényesíthető jelölések „alsó régiójának” erősen szórt voltát, a Jelölőbizottság egyik tagja, Lovas István azzal az újszerű javaslattal állt elő, hogy egy második postai jelölési szakasz következzen, hátha az valamelyest összetömörítheti az „alsó régiókat”. (Lovas javaslata értelmében a 3-nál több szavazatot kapott személyek neveit vették fel a listára, s küldték szét a közgyűlés 500 tagjának. Egy ilyen listát teszünk közzé.) Jóllehet efféle „tömörítés” eddig nem volt szokásban, elképzelhető, hogy hasznosnak bizonyul és hagyománnyá válik.

Olvasóinkat lapzártánkig csak ennyiről tudjuk tájékoztatni. Minden egyebet soron következő lapszámainkban ismertetünk és kommentálunk.

H. M.

Az elnöki tisztségre leadott javaslatok megoszlása: Glatz Ferenc 137; Vizi E. Szilveszter 66; Mádl Ferenc 17; Michelberger Pál 16; Halász Béla 7; Solymosi Frigyes 5; Hámosi József 4; Keviczky László 3.

A természettudományi alelnöki tisztségre leadott javaslatok megoszlása: Keviczky László 48; Biró Péter 20; Markó László 18; Solymosi Frigyes 18; Michelberger Pál 15; Bor Zsolt 13; Roska Tamás 8; Meskó Attila 7; Beck Mihály 6; Csurgay Árpád 6; Mészáros Ernő 6; Szász Domokos 5; Kroó Norbert 4; Nagy Károly 4; Gyulai József 3; Kollár Lajos 3; Lipták András 3; Marx György 3; Pungor Ernő 3; Somlyódy László 3; Vámos Tibor 3.

Az élettudományi alelnöki tisztségre leadott szavazatok megoszlása: Vizi E. Szilveszter 113; Gergely János 23; Láng István 12; Horn Péter 7; Venetianer Pál 7; Vida Gábor 7; Király Zoltán 6; Dudits Dénes 5; Kovács I. Ferenc 5; Méhes Károly 5; Damjanovich Sándor 3; Stefanovits Pál 3.

A társadalomtudományi alelnöki tisztségre leadott szavazatok megoszlása: Ritoók Zsigmond 40; Vékás Lajos 32; Pataki Ferenc 17; Mádl Ferenc 12; Enyedi György 11; Szegedy-Maszák Mihály 10; Szentés Tamás 10; Marosi Ernő 8; Glatz Ferenc 6; Harmathy Attila 6; Ormos Mária 6; Poszler György 6; Róna-Tas András 5; Kulcsár Kálmán 4; Maróth Miklós 4; Szakály Ferenc 4; Kiefer Ferenc 3; Kornai János 3.

Az elnökségi tag tisztségre leadott javaslatok: Természettudomány: Biró Péter 15; Markó László 15; Michelberger Pál 13; Nagy Károly 11; Mészáros Ernő 10; Bor Zsolt 7; Hatvani László 7; Keviczky László 7; Marosi Sándor 7; Keszthelyi Lajos 6; Solymosi Frigyes 5; Lipták András 4; Lovas István 4;

Pálinkás József 4; Zimányi József 4; Burger Kálmán 3; Csurgay Árpád 3; Detrekői Ákos 3; Katona Gyula 3; Laczkovich Miklós 3; Márta Ferenc 3; Medzihradsky Kálmán 3; Roska Tamás 3; Somlyódy László 3; Vajna Zoltán 3; Vicsek Tamás 3.

Élettudomány: Gergely János 28; Dudits Dénes 17; Vida Gábor 11; Friedrich Péter 10; Horn Péter 10; Király Zoltán 9; Muszbek László 8; Gráf László 7; Kondorosi Ádám 7; Láng István 7; Vizi E. Szilveszter 6; Petrányi Győző 5; Lapis Károly 4; Spät András 4; Eckhardt Sándor 3; Kovács I. Ferenc 3; Méhes Károly 3; Papp Gyula 3; Romics László 3; Sáringy Gyula 3; Stefanovits Pál 3; Telegdy Gyula 3; Venetianer Pál 3.

Társadalomtudomány: Marosi Ernő 32; Ritoók Zsigmond 13; Pataki Ferenc 10; Enyedi György 8; Vékás Lajos 8; Kulcsár Kálmán 7; Palánkai Tibor 7; Pölöskei Ferenc 7; Szegedy-Maszák Mihály 7; Engel Pál 6; Harmathy Attila 6; Maróth Miklós 6; Poszler György 5; Lőrincz Lajos 4; Ormos Mária 4; Glatz Ferenc 3; Kiefer Ferenc 3; Mádl Ferenc 3; Németh G. Béla 3; Niederhauser Emil 3; Pléh Csaba 3; Somfai László 3; Szakály Ferenc 3.

A főtítkári tisztségre leadott javaslatok: Kroó Norbert 83; Náray-Szabó Gábor 43; Meskó Attila 20; Teplán István 14; Keviczky László 12; Somlyódy László 9; Bor Zsolt 7; Csáki Csaba 7; Vizi E. Szilveszter 6; Lőrincz Lajos 5; Csurgay Árpád 4; Solymosi Frigyes 4; Pálinkás József 3.

A főtítkárhelyettesi tisztségre leadott javaslatok: Náray-Szabó Gábor 79; Teplán István 30; Meskó Attila 11; Lőrincz Lajos 8; Dudits Dénes 7; Csáki Csaba 5; Gal Sándor 5; Kroó Norbert 5; Sajó András 4; Somlyódy László 4; Csányi Vilmos 3; Marosi Ernő 3; Zalai Ernő 3.

HOGYAN JÁRT EL VÖRÖS GYŐZŐ?

A TUDOMÁNYETIKAI BIZOTTSÁG ÁLLÁSFOGLALÁSA

Az MTA Tudományetikai Bizottsága (TeB) 1998. december 14-i ülésén hozta meg nagy érdeklődéssel várt döntését, amely szerint a fiatal egyiptológus nem követett el tudományetikai vétséget egyiptomi feltáró munkájáról közzétett publikációiban. Erről kérdeztük Gáti István akadémikus orvosprofesszort, aki 1998 májusában vette át Borzsák István akadémikustól a TeB elnöki tisztét.

Ugyanezen az ülésnapon beszélte meg a TeB az internetes közlemények újfajta problémáit. Noha a megbeszélésre okot adó, két köztestületi tagot érintő eset – lásd keretes szövegünket – időközben elévült, a bizottság kinyilvánította, hogy az elektronikus közleményekre is ugyanazokat az elveket és szabályokat kell érvényesíteni, mint amilyeneket a hatályos sajtótörvény ír elő. Hozzátehetjük, hogy a köztestületi tagokra – írva vagy íratlanul – további szabályokat is érvényesíteni lehetne, amiként más szervezetek is körülövekelik tagjaik nyilvános viselkedését. Az akadémiai törvény nem tartalmaz ilyen értelmű meghagyásokat; az MTA sokak által szorgalmazott etikai kódexe pedig még nem készült el.

Ami a közvéleményben is nagy port felvert esetet, Vörös Győző egyiptomi munkájának megítélését illeti, Gáti akadémikus a TeB elnökeként négy hónapon át fáradozott az állásfoglalás megfelelő előkészítésén. 1998. július 8-án vette kézhez a Régészeti Bizottság felszólamlását. Felkérte Vörös Győzöt, írásban válaszoljon az őt és munkáját elmarasztaló észrevételekre. Ennek megtörténte után beszerezte az egyiptomi feltáró munkára vonatkozó publikációkat, amelyekből – egyebek közt – kitűnt, hogy Vörös nem hagyta említetlenül a mellette dolgozó régész, Pudleiner Rezső munkásságát. November derekán írásos észrevételeket nyújtott be Kákosy László akadé-

mikus, majd Gáti akadémikus ezekre is írásban kért választ Vörös Győzötől.

Mindezen szövegek birtokában Gáti akadémikus két oldalas összefoglalót készített a december 14-i ülésre. Ez a dokumentum, néhány kisebb súlyú, vagy éppenséggel szigorúan szakmai problémát zárójelbe téve, azt taglalta, hogy a fiatal egyiptológus publikációiban egyszer sem állítás, hanem csupán *feltételezés* formájában jelenik meg az általa feltárt sírkamra fáraósír volta. Ennek a fő (szakmai) kérdésnek az eldöntése természetesen nem lehet egy interdiszciplináris bizottság feladata. Csak szakmai viták dönthetik el, csakugyan fáraósírról van-e szó. Az azonban már tudásunk jelenlegi szintjén is elmondható, hogy a szóban forgó helyszín akár fáraósír is *lehet*, vagyis a feltételezésben nem lehet kivetnivalót találni. A TeB egyhangúlag magáévá tette ezt a megközelítést.

Kíváncsok, tette hozzá folyóiratunk számára Gáti akadémikus, hogy a sajtó kellő figyelmet tanúsítson a magyar kutatók eredményei iránt. Ha azonban a sajtó figyelme felkeltődik, ezerszer meg kell gondolni, hogy a kutatók milyen vélt vagy valódi vétségekkel, botlásokkal vádolják meg nyilvánosan egymást, hiszen a közfigyelem a tudományba vetett bizalom elvesztegetéséhez is vezethet. Mindenekelőtt azonban a feltételezés, a hipotézis termékenységét kell belátni – szemben az örök időkre szóló kinyilatkoztatások meddőségével. Hogyan kapjon rá a közvélemény e fontos különbségtételre, ha koronként még a tudomány művelői is érzéketlenek rá?

Hernádi Miklós

Emlékeztető

az MTA Tudományetikai Bizottságának 1998. december 14-én tartott üléséről

„Az elektronikus levelezés etikai kérdéseiről általában” témakörben az elnök kifejti, hogy jelen pillanatban már nem konkrét panaszról van szó, mert a sérelmezett Láng István akadémikus – Fodor András köztestületi tag írásban megjelent mentegetőzését és megbánását elfogadva – a maga részéről az ügyet lezártak tekinti. Szükséges lenne azonban a jövőre nézve olyan állásfoglalás, ill. szabály, amely rögzítené, hogy milyen tartalmi és etikai követelményeket támasztanak a köztestületi tagokkal szemben.

A jelenlévők egyetértettek abban, hogy állásfoglalásként azt kellene kinyilvánítani, hogy az interneten való közlés terén ugyanazt az elvet kell érvényesíteni, mint amit a sajtótörvény megkíván. A jelenlévők ezt egyhangúlag elfogadják.

A második napirendi pontban az elnök ismerteteti az MTA Régészeti Bizottságának az egyiptomi Thot-hegyen végzett ásatásokkal kapcsolatos beadványát, Vörös Győző egyiptológus ezekre adott válaszát, valamint az ügyben keletkezett előiratokat (leveleket, újságcikkeket és megjelent közleményeket). Felhívja a bizottság figyelmét, hogy Vörös Győző ásatásai iránt korábban is igen nagy volt a sajtóérdeklődés, a könyv bemutatóját követően azonban ez egészen nagyszabásúvá fokozódott.

Ezután az elnök ismerteteti Kákosy László professzornak Vörös Győző tevékenységével kapcsolatos, ez év novemberében írásban benyújtott kifogásait és Vörös Győzőnek arra adott válaszát, majd a dokumentumok alapos tanulmányozása után összeállított saját véleményét. Ezen vélemény szerint a

Tudományetikai Bizottságnak nem lehet feladata szakmai kérdésekben állást foglalni, csupán annak etikai vonatkozásait kell megtárgyalnia. A bizottság számára ez ügyben egyetlen perdöntő dokumentum van: Vörös említett és a sajtótájékoztatón bemutatott könyve. Ebben a kutató nem állítja, hanem feltételezi, hogy az általa talált sziklasír királysír. Ugyanúgy feltételezi, mint szakmai lektora, Kákosy professzor. Ebben a körben nem kell hosszan bizonygatni, mi a különbség a tudományos állítás és a hipotézis között. Az elnök hivatkozik Karl R. Popper „A tudományos kutatás logikája” c. könyvére, melyben a következők olvashatók: „A természet értelmezésére nincsenek más eszközeink, csak a merész elgondolások, az igazolatlan megértések, a spekulatív gondolatok, ez az egyetlen organonunk, az egyetlen eszközünk a természet megragadására. És meg kell kockáztatnunk használatukat, hogy elnyerjük jutalmunkat. Azok közülünk, akik vonakodnak eszméiket kitenni a cáfolat kockázatának, nem részesei a tudományos játzmának.”

A bizottság tagjai részéről számos kérdés, hozzászólás hangzott el, és betekintettek, ill. átnézték a rendelkezésre álló dokumentumokat. A vita eredményeként a Tudományetikai Bizottság egyhangúlag úgy foglalt állást, hogy a szakmai vita eldöntése nem a bizottság feladata, ezért a bizottság abban nem kíván állást foglalni. Hangsúlyozni kívánja azonban, hogy a rendelkezésre álló adatok szerint Vörös Győző nem követett el etikai vétséget, és ezzel a határozatával a Thot-hegyi ásatásokkal kapcsolatos vita etikai vonatkozásait lezártak tekinti.

A sírkamra bejáratának és El-Khokha falucskájának a kelet felőli nézete

MAGYARORSZÁG AZ EZREDFORDULÓN

c. könyvsorozat kötetei

Bp. 1997. 197 oldal
510 Ft

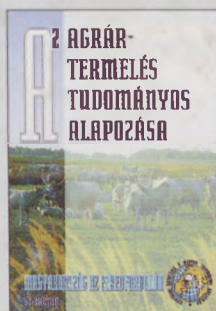
Bp. 1997. 187 oldal
490 Ft

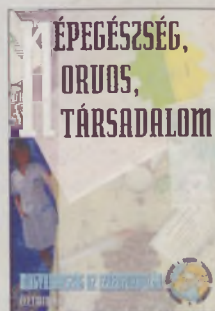
Bp. 1997. 203 oldal
540 Ft

Bp. 1997. 294 oldal
730 Ft

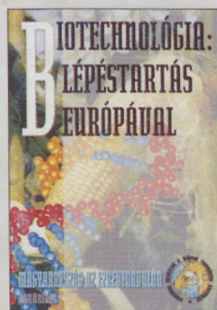
Bp. 1998. 179 oldal
540 Ft

Bp. 1998. 215 oldal
570 Ft

Bp. 1998. 243 oldal
590 Ft

Bp. 1998. 168 oldal
540 Ft

Bp. 1998. 234 oldal
620 Ft

Bp. 1998. 193 oldal
570 Ft

Bp. 1998. 248 oldal
660 Ft

Bp. 1998. 252 oldal
660 Ft

Előkészületben: Az informatika jövője Magyarországon; A cigánykérdés Magyarországon; A magyar nyelv jövője; Várható társadalmi folyamatok; A közlekedés és technikai infrastruktúrája

A fenti kötetek megvásárolhatók a könyvesboltokban, a vidéki akadémiai központokban, valamint az MTA Történettudományi Intézetében
(Cím: MTA TTI, 1014 Bp. Üri u. 53., Dobos Anikó terjesztő. Tel./fax: 3566-373)

